

ORODHA YA WAJUMBE WA BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

MHE. PANDU AMEIR KIFICHO - SPIKA

1. Mhe. Ali Abdalla Ali Naibu Spika/Jimbo la Mfenesini.
2. Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa Mwenyekiti wa Baraza Jimbo la Kikwajuni.
3. Mhe. Mgeni Hassan Juma Mwenyekiti wa Baraza/ Nafasi za Wanawake.
4. Mhe. Balozi Seif Ali Iddi MBM/Makamu wa Pili wa Rais/Kiongozi wa Shughuli za Serikali/Kuteuliwa na Rais.
5. Mhe. Dr. Mwinyihaji Makame Mwadini MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais Ikulu na Utawala Bora/ Jimbo la Dimani.
6. Mhe. Omar Yussuf Mzee MBM/Waziri wa Fedha/ Kuteuliwa na Rais.
7. Mhe. Haji Omar Kheri MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Idara Maalum za SMZ/JimbolaTumbatu
8. Mhe. Fatma Abdulhabib Fereji MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Kwanza wa Rais/Kuteuliwa na Rais.
9. Mhe. Mohammed Aboud Mohammed MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais/ Kuteuliwa na Rais.
- 10.Mhe. Abubakar Khamis Bakary MBM/Waziri wa Katiba na Sheria/Jimbo la Mgogoni.
11. Mhe. Rashid Seif Suleiman MBM/ Waziri wa Afya/Jimbo la Ziwani.
- 12.Mhe. Ramadhan Abdalla Shaaban MBM/Waziri wa Ardhi, Maakazi, Maji na Nishati/ Kuteuliwa na Rais.

13.Mhe. Juma Duni Haji	MBM/Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano/Kuteuliwa na Rais.
14.Mhe. Zainab Omar Mohammed	MBM/Waziri wa Uwezeshaji, Ustawi wa Jamii, Vijana, Wanawake na Watoto/Kuteuliwa na Rais.
15.Mhe. Abdilllah Jihad Hassan	MBM/Waziri wa Mifugo na Uvuvi/Jimbo la Magogoni.
16.Mhe. Ali Juma Shamuhuna	MBM/Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali/Jimbo la Donge.
17.Mhe Dr. Sira Ubwa Mamboya	MBM/Waziri wa Kilimo na Maliasili/Kuteuliwa na Rais.
18.Mhe. Nassor Ahmed Mazrui	MBM/Waziri wa Biashara,Viwanda na Masoko/Jimbo la Mtoni.
19.Mhe. Said Ali Mbarouk	MBM/Waziri wa Habari, Utamaduni Utalii na Michezo/Jimbo la Gando.
20.Mhe. Haroun Ali Suleiman	MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi Ya Rais, Kazi na Utumishi wa Umma/Jimbo la Makunduchi.
21.Mhe. Haji Faki Shaali	MBM/ Waziri Asiekuwa na Wizara Maalum/Jimbo la Mkanyageni.
22.Mhe. Machano Othman Said	MBM/Waziri Asiekuwa na Wizara Maalum/Jimbo la Chumbuni.
23. Mhe. Shawana Bukheit Hassan	MBM/Waziri Asiekuwa na Wizara Maalum/Jimbo la Dole.
24. Mhe. Issa Haji Ussi (Gavu)	Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano/Jimbo la Chwaka.

25. Mhe. Zahra Ali Hamad	Naibu Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali/Nafasi za Wanawake.
26.Mhe.Mahmoud Thabit Kombo	Naibu Waziri wa Afya/ Jimbo la Kiembesamaki
27.Mhe. Bihindi Hamad Khamis	Naibu Waziri wa Habari, Utamaduni,Utalii na Michezo/ Nafasi za Wanawake.
28.Mhe. Haji Mwadini Makame	Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati/ Jimbo la Nungwi.
29.Mhe. Thuwaybah Edington Kissasi	Naibu Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko/Jimbo la Fuoni.
30.Mhe. Mohammed Said Mohammed	Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi/Jimbo la Mpendae.
31.Mhe. Mtumwa Kheir Mbarak	Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili/Nafasi za Wanawake
32.Mhe. Said Hassan Said	Mwanasheria Mkuu.
33.Mhe. Abdalla Juma Abdalla	Jimbo la Chonga
34.Mhe. Abdalla Moh'd Ali	Jimbo la Mkoani
35.Mhe. Abdi Mosi Kombo	Jimbo la Matemwe
36.Mhe. Ali Mzee Ali	Kuteuliwa na Rais
37.Mhe. Ali Salum Haji	Jimbo la Kwahani
38.Mhe. Amina Iddi Mabrouk	Nafasi za Wanawake
39.Mhe. Asaa Othman Hamad	Jimbo la Wete
40.Mhe. Asha Abdu Haji	Nafasi za Wanawake
41.Mhe. Asha Bakari Makame	Nafasi za Wanawake
42.Mhe. Ashura Sharif Ali	Nafasi za Wanawake

43.Mhe. Bikame Yussuf Hamad	Nafasi za Wanawake
44.Mhe. Farida Amour Mohammed	Nafasi za Wanawake
45.Mhe. Fatma Mbarouk Said	Jimbo la Amani
46.Mhe. Hamad Masoud Hamad	Jimbo la Ole
47.Mhe. Hamza Hassan Juma	Jimbo la Kwamtipura
48.Mhe. Hassan Hamad Omar	Jimbo la Kojani
49.Mhe. Hija Hassan Hija	Jimbo la Kiwani
50.Mhe. Hussein Ibrahim Makungu	Jimbo la Bububu
51.Mhe. Ismail Jussa Ladhu	Jimbo la Mji Mkongwe
52.Mhe. Jaku Hashim Ayoub	Jimbo la Muyuni
53.Mhe. Kazija Khamis Kona	Nafasi za Wanawake
54.Mhe. Makame Mshimba Mbarouk	Jimbo la Kitope
55.Mhe. Marina Joel Thomas	Kuteuliwa na Rais
56.Mhe. Mbarouk Wadi Mussa (Mtando)	Jimbo la Mkwajuni
57.Mhe. Mlinde Mabrouk Juma	Jimbo la Bumbwini
58.Mhe. Mohammed Haji Khalid	Jimbo la Mtambile
59.Mhe. Mohamedraza Hassanali Mohamedali	Jimbo la Uzini
60.Mhe. Mohammed Mbwana Hamadi	Jimbo la Chambani
61.Mhe. Mussa Ali Hassan	Jimbo la Koani
62.Mhe. Mwanaidi Kassim Mussa	Nafasi za Wanawake
63.Mhe. Mwanajuma Faki Mdachi	Nafasi za Wanawake
64.Mhe. Nassor Salim Ali	Jimbo la Rahaleo

65.Mhe. Omar Ali Shehe	Jimbo la Chake-Chake
66.Mhe. Panya Ali Abdalla	Nafasi za Wanawake
67.Mhe. Rufai Said Rufai	Jimbo la Tumbwe
68.Mhe. Raya Suleiman Hamad	Nafasi za Wanawake
69.Mhe. Saleh Nassor Juma	Jimbo la Wawi
70.Mhe. Salim Abdalla Hamad	Jimbo la Mtambwe
71.Mhe. Salma Mohammed Ali	Nafasi za Wanawake
72.Mhe. Salma Mussa Bilali	Nafasi za Wanawake
73.Mhe. Shadya Mohamed Suleiman	Nafasi za Wanawake
74.Mhe. Shamsi Vuai Nahodha	Jimbo la Mwanakwerekwe
75.Mhe. Subeit Khamis Faki	Jimbo la Micheweni
76.Mhe. Suleiman Hemed Khamis	Jimbo la Konde
77.Mhe. Suleiman Othman Nyanga	Jimbo la Jang'ombe
78.Mhe. Ussi Jecha Simai	Jimbo la Chaani
79.Mhe. Viwe Khamis Abdalla	Nafasi za Wanawake
80.Mhe. Wanu Hafidh Ameir	Nafasi za Wanawake

Ndugu Yahya Khamis Hamad

Katibu wa Baraza la Wawakilishi

Kikao cha Kumi na Tisa - Tarehe 10 Juni, 2015

(Kikao kilianza saa 3:00 asubuhi)

DUA

Mhe. Spika, (Pandu Ameir Kificho) alisoma Dua

TAARIFA YA SPIKA

Mhe. Spika: Waheshimiwa, kwanza nichukue nafasi hii kumshukuru sana Mwenyezi Mungu kwa kutuwezesha kuendelea na shughuli zetu katika chombo hichi cha wananchi cha kutunga sheria. Waheshimiwa Wajumbe, taarifa ya Spika, leo inahusiana na suala zima la mahudhurio yasiyoridhisha katika Baraza la Wawahilishi.

Waheshimiwa Wajumbe, hali inayoendelea ya mahudhurio ya Wajumbe katika Baraza letu hairidhishi kabisa. Zaidi ya mara moja imetokezea kuwa Baraza limefika muda wa kufanya maamuzi, lakini kwa kukosekana akidi tumeshindwa kufanya maamuzi. Hali hii haiwezi kuendelea kuvumilika.

Hatua ambayo sasa imepangwa kuchukuliwa ni kwamba itakapotokea kuwa Baraza limeshindwa kufanya maamuzi kutokana na kukosekana kwa akidi, na ikalazimika Baraza kuahirishwa; Mjumbe yeyote ambaye hatokuwepo wakati Baraza linaahirishwa kutokana na kukosekana akidi ya kuweza kufanya maamuzi hayo Mjumbe huyo atachukuliwa kuwa siku hiyo hakuhudhuria, na atakosa maslahi yanayolipwa kwa wajumbe kwa siku hiyo. (*Makofi*)

Taarifa hii ni juu ya maamuzi ambayo mimi kama Spika ninayatoa chini ya Kanuni 158 ya Kanuni za Baraza la Wawakilishi, Toleo la 2012, ili kuhakikisha kuwa Shughuli za Baraza zinatekelezwa kama zilivyopangwa.

Waheshimiwa Wajumbe, tumeshuhudia suala hili likiwa linatupa shida kidogo, tumepokea taarifa za sababu mbali mbali, moja kwamba ikionekana na baadhi ya Waheshimiwa Wajumbe, kwamba kikao tunakiendesha haraka sana. (*Makofi*)

Sitaki makofi, kwamba ratiba ya kwanza ilikuwa inaonekana tarehe 30 ratiba hiyo ilikosewa. Na hata kama ilikuwa haikukosewa twende kwa mujibu wa nidhamu ya mambo namna tunavyokubaliana tuyafate na tuyatekeleze. Kwa hiyo, ninapata taarifa sina uhakika kama za kweli au sio za kweli, kwamba Wajumbe wanafanya kwa makusudi. Hii inasikitisha, kwamba tunafanya kwa makusudi kutohudhuria

katika vikao vya Baraza. Kwa kweli hii inasikitisha na haileti muala mzuri mbele ya wananchi wetu waliotuleta humu ndani.

Lakini pili wakati huo tunaelewa sote kwamba ni msimu wa mchakato wa mambo mengi, mchakato huo umetokea au unaendelea kutokea katika vyama mbali mbali vya siasa. Kumekuwa na mchakato wa aina kama hiyo kutokana na vyama vilivyokuwemo ndani ya Baraza letu kwa upande wa CUF. Lakini na sasa kumekuwa na mchakato kama huo sio kwa Wajumbe lakini katika msururu mkubwa wa kuwania kwanza kutowa nia ya kugombea Urais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. (*Makofi*)

Mhe. Subeti Khamis Faki, nimekuona. Lakini pia vile vile uchukuaji wa fomu kumekuwa na mtindo sasa hata kuwaga hakuna, ile nidhamu ya kumuandikia Spika, kwamba nina dharura hii hakuna. Hili sio jambo zuri, hata kwenye klabu ya michezo hatufanyi hivyo, wachilia mbali chombo hichi ambacho kinaongozwa kwa taratibu za Katiba, Sheria na Kanuni. Kufanya hivyo sio haki, si vyema na kwa kweli tunavunja Katiba. Kwa sababu kuendesha mambo juzi nimesoma Katiba hapa. Kuendesha mambo ukiwa akidi huna maana yake unavunja Katiba. Chombo hichi ambacho kinategemea kisimamie Katiba vizuri na kisimamie Sheria vizuri na Kanuni zake. Leo hii ndio chombo cha kwanza kuvunja Katiba. Hii haiwezekani.

Sio jambo zuri, halifai, halioneshi mwenendo mzuri wala hatutimizi wajibu wetu. Naomba sana Waheshimiwa Wajumbe na bahati mbaya hali kama hii kwangu mimi kuwepo kiti hapa kwa maarifa yake mwenyewe Mwenyezi Mungu hali hii haijatokezea huko nyuma. Bahati nzuri kila baada ya miaka mitano huwa tunaingia katika mazingira ya aina kama haya. Lakini mara hii ni mara ya kwanza, wala sitaki niseme kwamba ndio matokeo ya changamoto ya *GNU*, haikuwa na madhumuni hayo.

GNU ilikuwa na madhumuni twende vizuri kwa utaratibu, tuelewane, tuzingatie utekelezaji wa shughuli za wananchi ambazo zinatuhusu kwa upande wetu. Lakini leo imekuwa kinyume. Imekuwa wa kwanza kuvunja Katiba sina hakika vipi tutawambia wenzetu kwamba wao wanavunja Katiba au hawatimizi nidhamu wakati sisi ndio wa kwanza kufanya hivyo.

Waheshimiwa Wajumbe, nawasahi sana, turudi na tujinasahi wenyewe ili tutekeleze shughuli zetu kama tunavyotakiwa na Katiba, kama tunavyotakiwa na Sheria, lakini kama inavyoelekezwa na Kanuni zetu. Tukifanya hivyo itakuwa tumefanya haki kwa wananchi. Masuala mengine ni kuelewana tu kwamba jamani hapa kidogo mambo tungefanya hivi. Inavyotokea hayo huwa tunaitana katika Kamati za Uwongozi na tunafikia maamuzi ambayo tunahisi yanafaa kuwa mazuri zaidi.

Sasa Waheshimiwa Wajumbe, taarifa hii niliyoisoma punde inaonesha kwamba wakati wote, kipindi cha asubuhi mpaka kufikia mchana, lakini na kipindi cha jioni tuwe tumejaa vya kutosha humu ndani. Kwa sababu wakati wowote tunaweza tukafanya maamuzi makubwa ambayo muhimu kuwa na *quorum* ni kitu muhimu sana. Nakuombeni sana Waheshimiwa Wajumbe, tutekeleze wajibu wetu kama tunavyotakiwa kutekeleza kwa mujibu wa sheria. Lakini zaidi kama wananchi wetu wanavyotegemea tuwafanyie shughuli hizo.

Waheshimiwa Wajumbe, mimi nawashukuru sana sana kwa kuwa watulivu ili kusikiliza haya maneno ambayo nadhani yanafaa hasa kwa kipindi hichi ambacho tunakiita cha lala salama ni vizuri basi tutoke humu tukiwa salama na wananchi wetu watupokee ili wafanye maamuzi sahihi ya kutuwezesha ama kurudi humu ndani sisi kama tulivyo au wakafanye maamuzi mengine ambayo wanaona yanafaa. Maana hiyo ndio demokrasia.

Waheshimiwa Wajumbe, mimi nawashukuru sana kwa mashirikiano makubwa ambayo tumekuwa nayo na niwapongeze wote wale ambao tunatabia ya kuhudhuria vizuri sana. Nasikitika kwa wale ambao hatutimizi hivyo. (*Makofi*)

Kwa hiyo, nichukue nafasi hii kuomba tena kwamba tutekeleze wajibu wetu, mengine yote yanazungumzika na tutazungumza pale ambapo inahusu tufanye hivyo. Waheshimiwa Wajumbe, nakushukuruni sana kwa kunisikiliza. Ahsante sana. (*Makofi*)

HATI ZA KUWASILISHA MEZANI

Mhe. Waziri wa Mifugo na Uvuvi: Nashukuru Mhe. Spika, naomba sasa kuweka hati mezani inayohusu Hotuba ya Makadiri ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka 2015/16. Naomba kuwasilisha.

Mhe. Mwenyekiti wa Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezesaji na Habari: Mhe. Spika, awali ya yote nichukue nafasi hii kumshukuru Mwenyezi Mungu ambaye ametujaalia kuwepo hapa na kuwendelea na shughuli zetu kwa mujibu wa Katiba. Lakini pia kwa niaba ya Mwenyekiti, wa Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezesaji na Habari, naomba kuweka Hati Mezani kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha 2015/16. Naomba kuwasilisha.

MASWALI NA MAJIBU

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Mhe. Spika, nashukuru kwa kupata nafasi ya mwanzo ya kutaka swali langu lijibiwe. Lakini Mhe. Spika, kwa ruhusa yako

kwanza naomba nishukuru, tena nishukuru sana kwa muongozo wako uliotupa kutokana na maslahi ya kazi zetu tunazoendelea nazo.

Lakini Mhe. Spika, kwa ushauri wangu ili kazi itendeke ipasavyo na kuweza kuiwekea serikali inayofuata katika mazingira mazuri na sisi Waheshimiwa Wawakilishi tunaochangia tunaombwa tupewe haki yetu ya Kikanuni. Sisi tunachangia bajeti na kwa mujibu wa Kanuni tunaweza kuchangia mpaka dakika 30, leo tunachangia bajeti tunapewa dakika 10 mpaka wengine wakawa..

Mhe. Spika: Mhe. Salim Abdalla, hilo limekwisha, uliza swali.

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Asante Mheshimiwa, baada ya hayo kwa heshima kubwa kabisa naomba swali langu Nam.59 lijibiwe.

Nam. 59

Taarifa Kuhusu Meli Mpya

Mhe. Salim Abdalla Hamad - Aliuliza:-

Baada ya ajali iliyotokea ya kuzama kwa meli ya *Spice Islander II*, na ili kujiepusha na ajali kama hizo zisitokee tena, serikali iliamua kutengeneza meli mpya katika nchi ya Korea.

- (a) Meli hiyo inatarajiwa hasa kugharimu kiasi gani.
- (b) Kuna viongozi kadhaa wakiwemo wanasiasa wanafanya ziara kuona hali ya ujenzi (uundwaji) wa meli hiyo ulipofikia, ni kiasi gani cha fedha kimeshatumika katika kufanikisha ziara hizo.
- (c) Serikali ina mpango wa kuwapeleka Wajumbe wa Kamati ya Kuchunguza na Kudhibiti Hesabu za Serikali na Mashirika ili kuona hali halisi ya meli hiyo ilivyo pamoja na matumizi yake.

Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano - Alijibu:-

Mhe. Spika, kwa idhini yao naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake Nam. 59 lenye kifungu (a), (b) na (c) kama ifuatavyo:

Mhe. Spika, kabla ya kumjibu Mhe. Mwakilishi kwanza naomba kutoa maelezo mafupi yafuatayo:

Mhe. Spika, ni kweli serikali iliamua kujenga meli mpya ya abiria na mizigo nchini Korea ya Kusini ili kuwapatia usafiri wa uhakika wa baharini baina ya Visiwa vya Unguja na Pemba wananchi wa Zanzibar. Katika hatua hizo za ujenzi wa meli hiyo, kama ilivyokawaida ya ujenzi wa meli kunakuwepo na matukio muhimu yaani "*milestones*" yanayohusiana na ujenzi wa meli, ambapo kila inapofika au kukamilika kwa *milestone* moja hufanyika sherehe au uzinduzi ambao huhudhuriwa na wataalamu mbali mbali wakiwemo viongozi wa Kampuni ya Ujenzi, Msimamizi (*Class*) na mwenye mali (*Client*) kabla ya kuendelea na kazi nyengine zinazofuata za mradi husika.

Mhe. Spika, kwa upande wa ujenzi wa meli ya *MV Mapinduzi II*, Viongozi na Watendaji wa Serikali wanaohusika na utekelezaji wa mradi walipata fursa ya kuhudhuria katika sherehe za utiaji saini mkataba wa ujenzi, ukataji chuma (*steel cutting*), ulazaji mkuku (*keel laying*) na ushushwaji baharini meli hiyo (*launching*). Kwa mujibu wa mkataba. Aidha, sherehe za matukio hayo zinaambatana na vikao vya maendeleo ya mradi (*progress meetings*) ambapo mambo mbali mbali yanayohusu utekelezaji wa mradi yamejadiliwa pamoja na kuzipatia ufumbuzi changamoto kadhaa zilizojitokeza katika utekelezaji wa mradi kabla ya kuruhusu kazi nyengine za mradi kuendelea.

Mhe. Spika, safari za viongozi wa serikali, wanasiasa na watendaji wa serikali zimegharamiwa kupitia bajeti za Wizara na taasisi husika zenye dhamana ya utekelezaji wa mradi huo.

Mhe. Spika, baada ya maelezo hayo sasa naomba kumjibu Mheshimiwa Mwakilishi swalli lake kama ifuatavyo:-

- (a) Mradi wa ujenzi wa meli ya serikali utagharimu jumla ya Dola za Kimarekani USD 30,825,000 ikiwemo malipo ya Msimamizi wa Ujenzi wa meli hiyo.
- (b) Jumla ya USD 37,000 zimetumika kugharamia safari za Viongozi na Watendaji wa Serikali pamoja na Wanasiasa waliopata fursa ya kusafiri nchini Korea ya Kusini.
- (c) Kwa mujibu wa ratiba ya ujenzi wa meli hiyo tukio linalofuata la majaribio ya meli baharini (*sea try*) linawahusu mabaharia watakaopatiwa mafunzo ya uendeshaji wa meli hiyo na kwa kuzingatia kuwa maamuzi ya kuwapeleka wahusika mbali mbali nchini Korea ya Kusini, kuhudhuria matokeo muhimu hufanywa na serikali kwa kuzingatia umuhimu wa kila muhusika katika tukio husika. Hivyo, serikali itazingatia wazo alilotoa Mhe. Mjumbe.

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Mhe. Spika, ninashukuru kwa kupata nafasi ya kuuliza swali la nyongeza, ambalo litakuwa na vifungu (a) na (b) kama ifuatavyo:-

- a) Katika safari hizi za viongozi, wanasiasa na watendaji mbali mbali ya kwenda huko na kuona namna ya maendeleo ya ujenzi wa meli inavyokwenda, tunavyosikia kuna wengine walikuwa wakigharimiwa na Wizara ya Fedha na wengine walikuwa wakigharamiwa na Wizara ya Miundombinu na Mawasiliano, ningeliomba kujua Wizara ya Fedha iligharamia kiasi gani kwa safari hiyo na Wizara ya Mawasiliano iligharamia kiasi gani kwa safari hiyo.
- b) Mhe. Waziri kajibu kuwa jibu (c) la Kamati ya *PAC* kwenda kuona hali inavyokwenda huko litazingatiwa. Kwa sababu swali hili halikuulizwa karibuni ni zamani tu na Baraza ndio linamaliza muda wake na anasema litazingatiwa, je, ni kwa kamati hii au inayokuja.

Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Spika, Mhe. Mwakilishi ametaka kujua kiasi cha fedha ambazo kimepwa na Wizara ya Fedha na kiasi cha fedha ambazo kimepwa na Wizara ya Miundombinu, kwa ghafla hatuwezi kuwa na majibu ya takwimu sahihi. Kwa hivyo, nimuahidi kwamba tutamjibu kwa maandishi.

Swali la pili anauliza swali la *PAC*, majibu tumesema kwamba Serikali inazingatia, lakini alichokuwa akitaka na tulichokieleza kwamba meli hii mategemeo yetu kwamba itashushwa baharini tarehe 25/06/2015. Baada ya kushushwa baharini kama itakuwepo sawa sawa, maana yake itaanza safari. Sasa tunapozungumza kwanza *PAC* weende wanachokwenda kukagua sijui watakuwa wanaenda kukagua kitu gani.

Mhe. Nassor Salim Ali: Ahsante Mhe. Spika, na mimi kunipa nafasi ya kuuliza swali moja la nyongeza. Kwanza nimpongeze Mhe. Naibu Waziri, kwa majibu yake mazuri, halikadhalika niipongeze Serikali kwa kuweza kununua meli hii ya kisasa kwa ajili ya wananchi wetu. Katika majibu yake alisema kwamba kulifanyika vikao vya maendeleo vya mradi huu na safari ya hizi zilisaidia kuondoa changamoto nyingi ambazo zilijitokeza katika mradi huu. Je, ni changamoto gani ambazo zilijitokeza katika mradi huu.

Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Spika, katika utaratibu wa ujenzi maana yake mnakutana, mnafanya kikao, mnafanya maamuzi kazi zinatekelezwa. Katika kazi iliyotekelezwa maana yake lazima mkutane nyinyi na msimamizi wenu akwambieni kwamba kazi imekwenda kama ilivyotakiwa. Maamuzi hayo ndio mnayopaswa nyinyi kama *client* muwepo muweze kuhudhuria

na kushauriana na mjenzi wenu na kama msimamizi ameridhika maana yake mnakwenda mbele au mnaendelea na hatua ya mbele ya ujenzi. Kwa hivyo, tuliposema changamoto sio kama kuna changamoto kwamba jambo limekwamba, isipokuwa ni ule utaratibu wa mchakato wenyewe unavyoelekeza. Kila hatua mnayokwenda lazima mkutane mzungumze kama kuna jambo lolote muweze ku-*satisfy* baada ya hapo mnaendelea na hatua ya mbele inayofuata.

Mhe. Subeit Khamis Faki: Ninakushukuru sana Mhe. Spika, kunipa fursa na mimi nimuulize Mhe. Waziri, swali la nyongeza. Kama tunavyojua kuanzishwa au kuundwa kwa meli hii ni baada changamoto tuliyopata ya matokeo ya ajali zilizotokea za kuzama kwa meli na ndio maana Serikali ikaona iharakishe kuunda meli nyengine ili kuondoa matatizo ya zile meli zetu ambazo zipo. Sasa Mhe. Spika, kwa sababu tatizo hilo bado lipo, jana meli ya *MV Maendeleo* iliondoka saa 2.00 za asubuhi Pemba na ilifika Unguja saa 2.00 usiku. Sasa kwa sababu changamoto hizo zipo Mhe. Spika, ninamuuliza Mhe. Waziri, hii meli inayoundwa ni lini hasa imedhamiriwa au itamalizika kufika hapa ili kuja kuokoa wananchi kwa matatizo yale ya usafiri. Je, kwa sababu meli ya *Maendeleo* inaendea injini moja ndio sababu ya kufika jana saa 2.00 za usiku, ni lini itashughulikiwa meli ile kabla ya kuja kupata matatizo mengine.

Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Spika, la kwanza hili la meli ya *MV Maendeleo*. *MV Maendeleo* ni meli ambayo imekuwa kongwe lakini bado ni meli nzima na utaratibu unaopelekea kwamba meli hii iwe nzima ni utaratibu wa matumizi pamoja na kusimamiwa vizuri na mabaharia na mafundi waliomo ndani ya meli hiyo. Kama kuna hitilafu imetokezea ni mambo ya kawaida katika mashine ama vyombo vinavyoweza kutoa huduma. Kwa hivyo, ninthibitishie kwamba sisi kama Wizara na Taasisi tunaosimamia meli hiyo tutahakikisha kwamba kadri inavyokuwa nzima ndivyo inavyoingia baharini kwa ajili ya kuchukua abiria. Na kama kutakuwa kuna athari yoyote ya kiufundi hatutoruhusu meli hiyo.

Kwa hivyo, suala la meli hiyo ya *MV Maendeleo* tutahakikisha kwamba inaendelea kuwa nzima kwa kutunzwa kama kuna matatizo tutahakikisha kwamba tunaifanyia matengenezo ili iendelee kutoa huduma yetu ikiwa meli salama na nzima.

Swali la pili anauliza ni lini meli mpya itafika. Nimeeleza katika majibu ya msingi kwamba meli hii inategemea kufanya *sea trial* tarehe 19/06/2015 kwa mujibu wa ratiba ya mjenzi na msimamizi wetu. Baada ya kufanywa *sea trial* itatizamwa kama kutakuwa kuna matatizo yoyote ya kiufundi maana yake hapo tunaweza tukachelewa. Kama hakuna tatizo lolote la kiufundi tarehe 26/06/2015 itaanza safari ya kuondoka Korea kuja Zanzibar na mwendo wanategemea kama bahari

itakuwa vizuri watatumia aidha wiki tatu ama wiki nne kwa safari ya kutoka Korea mpaka kufika hapa.

Nam. 55

Kutolipwa posho la Safari kwa Wafanyakazi wa Vyuo vya Mafunzo ya Amali

Mhe. Saleh Nassor Juma - Aliuliza:-

Watumishi wa Umma pale wanapofanya ziara za kikazi au kimafunzo, Serikali kupitia Wizara husika huwatengenezea mafao mbali mbali yakiwemo ya kujikimu pamoja na mavazi (*outfit allowance*). Kwa kuwa walimu pamoja na wafanyakazi wa vyuo vya Mafunzo ya Amali vya Unguja na Pemba walifanya ziara nchini Iran kwa muda wa siku kadhaa na hadi leo hii siku nyingi wamerudi safari bila kupatiwa posho zao za safari kama zilivyoainishwa katika Sheria ya Utumishi wa Umma.

Je, ni sababu gani za msingi zilizopelekea watumishi hao wa umma kunyimwa posho hizo tangu wafanye safari hiyo mwaka jana hadi leo hii.

Mhe. Naibu Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali:-

Mhe. Spika, kwa idhini yako naomba kumjibu Mhe. Nassor Saleh Juma wa Jimbo la Wawi, swali lake Nam. 55 kama ifuatavyo:

Mhe. Spika, ni kweli Watumishi wa Umma pale wanapofanya ziara za kikazi au kimafunzo, wanastahiki kutengenezewa mafao mbalimbali yakiwemo ya kujikimu pamoja na mavazi (*outfit allowance*). Pia, ni kweli kuwa jumla walimu 20, wakiwemo 16 kutoka Vituo vitatu vya Mafunzo ya Amali, 3 kutoka Taasisi ya Karume ya Sayansi na Teknolojia na mmoja kutoka Skuli ya Sekondari ya Mikunguni walihudhuria mafunzo ya kazi za Amali nchini Iran kwa muda wa zaidi ya mwezi mmoja.

Wafanyakazi hao waliondoka nchini tarehe 7/1/2014 na kurejea nchini kwa makundi tofauti. Kundi la kwanza lilirejea nchini tarehe 8/2/2014 na kundi la pili lilirejea nchini tarehe 25/2/2014. Gharama zote walipokuwa katika mafunzo hayo ikiwemo usafiri, mafunzo, malazi na chakula yaligharimiwa na Serikali ya Kiislamu ya Iran na Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ilipaswa kulipa posho na fedha za mavazi na kujikimu, kwa mujibu wa taratibu za Serikali. Kwa vile mafunzo hayo yaligharimiwa na Mhisani, Serikali ilikuwa na wajibu wa kuwalipa asilimia 50 ya posho kwa siku saba za mwanzo, ni asilimia 12.5 ya posho kwa siku

14 zilizofuata ni asilimia 7.14 kwa siku nyengine zote zilizobakia. Kwa kufuata utaratibu huo, wafanyakazi wote 16 wa Mamlaka ya Mafunzo ya Amali, walistahiki kulipwa posho la mavazi, jumla ya dola za Kimarekani 35,200.

Mhe. Spika, kutokana na ukato uliokabili ya Mamlaka ya Mafunzo ya Amali, haikuweza kuwalipa fedha hizo na badala yake kila mwalimu alipewa dola 1,200 na walimu 16 walilipwa jumla ya dola za Kimarekani 1920. Pia, walilipwa posho la kujikimu la siku mbili za kuishi Dar es Salaam, wakati wanajiandaa kwa safari ya kwenda Iran. Napenda kukiri kuwa kufanyiwa malipo pungufu kulitokana na kutopatikana fedha za kutosha katika kifungu cha Mafunzo ya ya Mamlaka ya ya Amali, lakini ninakublai kuwa hilo ni deni ambalo Wizara yangu itahakikisha kuwa walimu wanalipwa haki zao.

Hadi hivi sasa Mamlaka ya Mafunzo ya Amali inashindwa kutekeleza kazi zake vizuri kutokana na ukosefu wa fedha. Kwa mfano kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Mamlaka ya Mafunzo ya Amali ilipangiwa ruzuku ya Tshs. 1,750,000,000 katika fedha hizo OC ni 617,080,000/= na Mishahara ni 1,132,920,000/=. Hadi mwezi Mei, 2015, Mamlaka imepokea ruzuku ya Tshs. 801,160,215/= sawa na asilimia 45.17. Kati ya fedha hizo, fedha za matumizi mengineyo ni 195,000,000/= (sawa na 31.6% ya OC) na Mishahara ni 606,160,225/=: fedha ambazo ni chache sana kwa uendeshaji wa Vituo vya Mafunzo ya Amali. Ni hivi majuzi tu, Kituo cha Mafunzo ya Amali Mkokotoni kilikatiwa Umeme kutokana na kuwa na deni la zaidi ya Tshs. Milioni 10. Pamoja na uchache wa fedha, Wizara inaahidi kushirikiana na Mamlaka ya mafunzo na kuhakikisha kuwa deni hilo linalipwa kwa awamu pale hali ya fedha itakaporuhusu katika mwaka ujao wa fedha.

Mhe. Saleh Nassor Juma: Ahsante sana Mhe. Spika, kwa heshima kubwa na unyenyekevu wa hali ya juu pamoja na majibu mazuri sana aliyoyatoa Mhe. Naibu Waziri wa Elimu, mdogo wangu Bi. Zahra, naomba nimuulize swali dogo sana la nyongeza kama ifuatavyo:-

(a) Kwa kuwa katika kujibu hapa ulijibu tu kwamba walitakiwa walipwe asilimia 50, fungu hili walipwe asilimia 10, katika fungu lile walipwe asilimia 1 na mwisho ukamalizia kwamba dola zote ulizotakiwa kulipwa ni 35 hawa za kimarekani. Je, Mhe. Naibu Waziri, ni dola ngapi kwa kila mwalimu angestahiki kupata tangu kuondoka hapa, kwenda Iran na mpaka kurudi kwao ni dola ngapi angestahiki kupata kama posho. *That is (a).*

(b) Kwa kuwa hawa watu Mheshimiwa, walikopa hawa na hamkuwaambia kwamba Mamlaka ya Mafunzo ya Amali ina ufynyo wa fedha, hamkuwaambia mapema na wakakopa na sasa muda umekuwa mrefu karibu miezi 9 hawa watu

wanadaiwa na wengine wanadaiwa wadeni wao wako karibu na shule zile wanazofundisha, kiasi ambacho wanashindwa kupita barabarani kwa wanavyodaiwa. Je, hawa walimu wakishindwa kwenda kufundisha kwa ajili ya deni hamutawachukulia hatua za kisheria.

Mhe. Naibu Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali: Mhe. Spika, kwanza alitaka kujua kama hizi dola 35,200 kila mmoja angepata kiasi gani cha dola Mhe. Spika, naomba uigawe hiyo mara 16 utapata jawabu sahihi ya kila mwalimu angepata kiasi gani.

(b) Alizungumza kama walimu hawa walikopa, lakini kwenye jibu langu la msingi nilieleza kama walimu hawa wenzetu hawa wa Serikali ya Kiislam ya Iran mbali ya mafunzo ambayo waliyagharamia lakini walitugharamia usafiri, malazi pamoja na chakula. Serikali ilitoa hiyo dola elfu moja mia tisa na kitu, kila mwalimu wetu akapata dola 120 angalau akiwa na pesa ya mkononi. Kwa hivyo, mimi sitarajii katika mazigira hyo kama kulikuwa kuna mwalimu kama vile ambavyo ulichangia juzi ende akauze ng'ombe kwa ajili ya safari ya Iran.

Lakini nililotaka kulifahamisha zaidi Baraza lako ni kuwa safari hii haikuwako kwenye bajeti. Ni safari ambayo ilishtukiza, lakini kutokana na umuhimu wa safari hii kuwa ni ya mafunzo Wizara na Mamlaka licha ya kuwa hatukuwa na pesa za kutosheleza, lakini tukaona basi ni vizuri madhali wenzetu wamejikubalisha kutoa nauli, chakula pamoja na malazi na sisi tuna uwezo wa pesa kidogo kuwapa mkononi, basi ni vizuri wakaopate mafunzo haya kuliko kuacha kuyapata. Na kama ambavyo tuliahidi Mhe. Mwakilishi, Wizara kwa kushirikiana na Mamlaka tutajitahidi katika bajeti ya mwaka huu. Kwa sababu mara ile hatukubajeti safari hii tutahakikisha kama walimu wetu wanalipwa pesa zao zote.

HOJA ZA SERIKALI

Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016 - Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Amali

(Majadiliano yanaendelea)

Mhe. Spika: Waheshimiwa Wajumbe, kabla hatujaendelea na leo kuna wageni wetu vijana pale juu ambao wamekuja kwa ajili ya kujifunza. Kwa hiyo, wageni wetu wa leo ni wanafunzi wa *Unique Learning School - Campus* ya Upenja na Bububu. Jumla yao vijana hao ni 57 wakifuatana na walimu wao wawili, Mwalimu Idrissa Othman Kasule, Mwalimu Mkuu Msaidizi na Mwalimu James Elias ambao wamefuatana na vijana hao. Nawaomba walimu pamoja na vijana hao wasimame ili kutambuliwa na Waheshimiwa Wajumbe. *(Makofi)*

(Hapa wageni walisimama ili kutambuliwa)

Mhe. Spika: Walimu na wanafunzi karibuni sana ili muone shughuli za chombo hiki. Ahsanteni sana.

Nimearifiwa na makatibu wangu hapa kwamba idadi tuliyonayo ni nzuri ina Wajumbe wasiopungua 47, naomba niwapongeze na kwa maana hiyo sasa naomba nimkaribishe Mhe. Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali ili atoe hoja baada ya kufanya majumuisho aliyoyamaliza. Mhe. Waziri wa Elimu karibu. *(Makofi)*

Mhe. Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali: Mhe. Spika, kwanza niruhusu nikushukuru sana kwa hotuba yako ya leo asubuhi. Baada ya hapo kwa kuwa Baraza...

Mhe. Spika: Mhe. Saleh Nassor Juma, anatoka najua atarudi punde tu, kwa hivyo, wanaotoka warudi haraka sana. Endelea Mheshimiwa.

Mhe. Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali: Mhe. Spika, kwa kuwa Baraza limejadili na kuikubali hotuba ya bajeti ya Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Amali, sasa naomba Baraza lako tukufu likae kama Kamati ya Matumizi ili kupitisha vifungu vya matumizi vya wizara yangu. Naomba kutoa hoja.

Mhe. Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko: Mhe. Spika, naafiki.

Mhe. Spika: Hoja sasa imetolewa naomba hoja hiyo tuimue. Niwahoji basi wale wanaokubaliana na hoja ya Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Amali kwa mwaka 2015/2016 sasa wanyanyue mikono. Wanaokataa, waliokubali wameshinda. *(Makofi)*

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)*

KAMATI YA MATUMIZI

FUNGU K01 WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA AMALI

Kifungu S01 Idara ya Mipango Sera na Utafiti

Shs 24,731,000/=

Jumla Kuu:

Shs **24,731,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

FUNGU K01 WIZARA YA ELIMU NA MAFUNZO YA AMALI

KIFUNGU P01 PROGRAMU YA ELIMU YA MAANDALIZI NA MSINGI

Kifungu S01 Elimu ya Maandalizi na Msingi

Mhe. Nassor Salim Ali: Mhe. Mwenyekiti ahsante, wakati nikichangia wizara hii katika programu hii ya Elimu ya Maandalizi na Msingi nilizungumzia suala zima la Skuli ya Rahaleo, ambayo hali yake si nzuri na inavuja. Lakini katika majibu yake Mhe. Waziri, akasema kwamba skuli ile tuna mpango wa kujenga jengo la ghorofa. Sasa skuli ambayo inajengwa ghorofa ni Skuli ya Mwembeshauri lakini yeye alisema kwamba ni Skuli ya Rahaleo. Kwa hivyo, namuomba Mhe. Waziri, aliweke sawa kuhusiana na suala hili.

Mhe. Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali: Mhe. Mwenyekiti, suala hili linaonesha yeye mwenyewe keshalijibu, kwamba mimi nilikosea kusema Rahaleo, lakini yeye keshalijibu kwamba ni Mwembeshauri na mimi naongezea. (*Makofi*)

Mhe. Nassor Salim Ali: Mhe. Mwenyekiti, nilikuwa nataka uhakika tu ni Mwembeshauri au Rahaleo kwa hivyo, kama keshathibitisha ni sawa tuendee.

Kifungu S01 Elimu ya Maandalizi na Msingi Shs 34,141,035,000/=

Jumla ya Kifungu: Shs **34,141,035,000/=**

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)

KIFUNGU P02 PROGRAMU YA ELIMU YA SEKONDARI

Kifungu S01 Elimu ya Sekondari Shs 21,044,313,000/=

Jumla ya Kifungu: Shs **21,044,313,000/=**

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)

KIFUNGU P03 PROGRAMU YA ELIMU YA JUU

Kifungu S01 Elimu ya Juu Shs 15,685,160,000/=

Jumla ya Kifungu: Shs **15,685,160,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

KIFUNGU P04 PROGRAMU YA ELIMU MBADALA NA MAFUNZO YA AMALI

Kifungu S01 Elimu Mbadala na Watu Wazima	Shs 18,808,219,000/=
Kifungu S02 Elimu ya Mafunzo ya Amali	Shs 1,356,000,000/=

Jumla ya Kigungu: Shs **20,164,219,000/**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

KIFUNGU P05 PROGRAMU YA UBORA WA ELIMU

Kifungu S01 Ubora wa Elimu

Mhe. Mahmoud Mohammed Mussa: Mhe. Mwenyekiti, ilipokuwa inapitishwa bajeti hii mimi nilichangia kwa maandishi na nilimuomba Mhe. Waziri, anisaidie ni nini mipango ya wizara yake katika suala zima la Skuli ya Kisiwandui kujenga ule uwanja pale. Lakini pia nilichangia juu ya suala la kutaka kujua mipango ya wizara yake juu ya mustakabali wa Skuli ya Migombani katika Jimbo la Kikwajuni. Kwa bahati mbaya Mhe. Waziri, alipokuja hapa sikupata maelekezo yake. Naomba kujua nini kinachoendelea katika masuala haya mawili ambayo nilibahatika kumuuliza Mhe. Waziri.

Mhe. Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali: Mhe. Mwenyekiti, napenda kumjibu Mhe. Mwakilishi wa Kikwajuni masuala yake aliyoyaeleza kwa maandishi kuhusu uwanja wa Skuli ya Kisiwandui na Skuli ya Migombani. Nimeyaona maandishi yake na napenda kumjibu kwamba wizara tutatekeleza shughuli zote za Migombani na Kisiwandui kama alivyoeleza katika suala lake la maandishi.

Mhe. Mahmoud Mohammed Mussa: Mhe. Mwenyekiti, ahsante, tuendelee.

Kifungu S01 Ubora wa Elimu	Shs 2,806,502,000/=
Jumla ya Kifungu:	Shs <u>2,806,502,000/</u>

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

KIFUNGU P06 PROGRAMU YA UONGOZI WA ELIMU

Kifungu S01 Uongozi na Utawala	Shs 2,187,521,000/=
Kifungu S02 Mipango, Sera na Utafiti	Shs 2,269,916,000/=
Kifungu S03 Kuratibu Shughuli za Kielimu Pemba	Shs 22,427,724,000/=

Jumla ya Kifungu: Shs **26,885,191,000/=**

JUMLA KUU: Shs **120,726,400,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

(Baraza lilirudia)

Mhe. Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali: Mhe. Spika, ilivyokuwa Kamati ya Matumizi imejadili na kukubali makadirio ya fedha za wizara yangu bila ya mabadiliko, sasa naomba kutoa hoja kwamba Baraza likubali makadirio hayo. Naomba kutoa hoja.

Mhe. Waziri wa Mifugo na Uvuvi: Mhe. Spika, naafiki.

Mhe. Spika: Waheshimiwa Wajumbe sasa niwahoji wanaokubaliana na makadirio hayo wanyanye mikono. Wanaokataa, waliokubali wameshinda. *(Makofi)*

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

Mhe. Spika: Tunakushukuruni sana Waheshimiwa Wajumbe pamoja na Mhe. Waziri na naibu wake pamoja na watendaji wote. Katibu tunaendelea.

HOJA ZA SERIKALI

Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 1015/2016 - Wizara ya Kilimo na Maliasili

(Majadiliano yanaendelea)

Mhe. Spika: Waheshimiwa Wajumbe, nimearifiwa na Mhe. Naibu Spika, kwamba alikuwa amebakia Mjumbe mmoja baada ya hapo nimwite Mhe. Naibu Waziri na hatimaye Mhe. Waziri. Kwa hiyo, nichukue nafasi hii kuongeza na Mjumbe

mwengine kwa dakika chache sana. Kwa hivyo, nimkaribishe Mhe. Mahmoud Mohammed Mussa, atumie dakika 10 na baadae Mhe. Salma Mohammed Ali, atumie dakika tano.

Mhe. Mahmoud Mohammed Mussa: Mhe. Spika, ahsante na mimi kunipa fursa ya kuweza kuchangia japo kwa dakika 10 katika bajeti ya wizara hii...

Mhe. Spika: Waheshimiwa, baada ya kazi hii tunafanya majumuisho, tusirudie ile kazi ya kuja kutafuta wajumbe, nakuombeni sana. Mheshimiwa, endelea.

Mhe. Mahamoud Mohammed Mussa: Mhe. Spika, baada ya kumshukuru Mwenyezi Mungu na kukushukuru wewe mwenyewe binafsi kwa kunipa nafasi hii ya kuchangia. Mhe. Spika, naomba nianze kwa kusema kwamba hii ni bajeti yetu ya kwanza katika wizara hii tukiwa tunafanya au tunataka kupitisha bajeti ya wizara hii, wizara ambayo ilikuwa inasimamiwa na Mjumbe mwezetu Mhe. Salmin Awadh Salmin, ambaye amefika mbele ya haki toka tarehe 19/02/2015 na hii ikiwa ni wizara moja kati ya wizara ambazo alikuwa akiziongoza.

Mhe. Spika, sio siri pengo ambalo limeachwa na marehemu limejidhihirisha katika wizara hii, hususan kutokana na mambo mawili matatu ambayo yalikuwa yamejitokeza. *Inshaallah* Mwenyezi Mungu amsamehe kwa dhambi zake zote na amtie katika pepo ya *Firdaus Nudhra Inshaallah*. *Amin*.

Mhe. Spika, nikimaliza hapo sasa, mimi mchango wangu leo sio mkubwa sana isipokuwa nilikuwa namuomba Mhe. Waziri, atakapokuja hapa anisaidie ni kwa sababu zipi za msingi hata ikawa mpaka leo mwaka wa tano tunamalizia katika wizara hii bado hatujafanikiwa na suala zima la akiba ya chakula.

Mhe. Spika, hapa nina vitabu vya miaka minne nyuma ambavyo vyote nilijaribu kuvipitia kwa umakini sana, hususan katika sekta ya umwagiliaji na sekta ya akiba ya chakula ili niweze kupata mlinganisho juu ya utaratibu mzima namna gani serikali iliweza kutia pesa au kutokutia pesa katika kifungu hiki na hatimae kuangalia malengo na utekelezaji katika taasisi hii ambayo ilikuwa tunaipigia kelele kwa kipindi kirefu.

Mhe. Spika, kusema kweli katika kitabu chetu cha bajeti kilichowasilishwa mwaka 2011/2012 chini ya usimamizi wa Mhe. Waziri kwa wakati huo Mansour Yussuf Himid, kitabu hiki tuliulizana masuala mengi sana juu ya utaratibu mzima wa mradi huu wa akiba ya chakula katika nchi yetu. Na tulikuja tukaelekezwa kwamba mradi huu utakuwa unaendelea katika vipindi tofauti na hatimae tutaweza kuona maendeleo yake miaka mitatu baadae.

Mhe. Spika, chakusikitisha tumekuwa tukifuatilia, tumekuwa tukihoji na hatimae sasa hivi tunamaliza mwaka wa tano mimi nikiwa sijaridhishwa na uendeleaji mzima wa suala la akiba ya chakula katika nchi yetu.

Mhe. Spika, Zanzibar ni visiwa na katika visiwa au pahala popote duniani akiba ya chakula ni jambo la msingi sana, hususan ukizingatia kwamba tunakabiliwa na uchaguzi, kuna mambo mengi yanatokezea katika chaguzi nchi mbali mbali ambazo hata na sisi tunakuwa tunajifunza. Lakini katika mambo kama haya Mwenyezi Mungu atuepushe kupata matatizo kama ya nchi nyengine, lakini nchi yoyote duniani inatakiwa iwe na mipango makini kuhakikisha kwamba lolote linalotokezea watu wake hawapambani na tatizo la njaa katika eneo husika.

Mhe. Spika, mimi nije tu katika takwimu ambazo zinaniongoza hapa kwa mujibu wa vitabu hivi. Mwaka 2010 naomba kunukuu Mhe. Spika;

“Wizara hii iliomba katika serikali ipewe fedha kwa ajili ya kusimamia mradi huu pamoja na sekta hizi mbili kwa pamoja bilioni 5,837,781,710, kitabu kilichofuata serikali ilitamka kwamba ilitia bilioni 4,805,227,581 sawa na asilimia 82. Mwaka 2011 taasisi hii iliombewa fedha milioni 329,760,000 ilitiliwa shilingi 300,000,000, lakini na wafadhili sasa nao au wahisani wa maendeleo walitia shilingi 236,592,000. Mwaka 2012/2013 taasisi hii iliomba itiliwe fedha milioni 102,188,000 zilitiwa shilingi 70,000 pekee. Mwaka 2013 ziliomba shilingi 64,800 zikatiwa shilingi 60,000 lakini na wahisani nao katika matumizi ya kawaida OC zilitolewa shilingi 28,439,505 sawa na asilimia 47. Lakini mwaka 2014 ziliombwa 194,500 zimetiwa shilingi 153,852,105 sawa na asilimia 79.”

Mhe. Spika, ukiangalia malengo ambayo ilikuwa taasisi hii imejipangia tulianza na kukarabati, kwa mfano maghala manne ambayo mpaka sasa hivi hatukupata maelekezo yake, mwisho wa habari mwaka ambao unamalizikia mwezi huu kuna maombi ya kufanyiwa ukarabati wa ghala moja, ikiwemo pamoja na kitabu ambacho kimeletwa sasa hivi ukarabati wa ghala moja. Sasa tukitoka kwenye maghala manne mpaka sasa hivi tukija katika maombi ya ghala moja, tunaomba kufahamu ni utaratibu gani unaendelea kutumika katika wizara hii kwa taasisi hii ambapo kila siku tumekuwa tumezoea kusikiliza masuala ya uratibu kama vile ambavyo ilikuwa tunapata katika maeneo mengine. Namuomba sana Mhe. Waziri, atakapokuja hapa atusaidie kutuelekeza na kutufahamisha ni namna gani suala hili toka lilipoanza mpaka hapa lilipo na nini kinachoendelea katika taasisi hii.

Mhe. Spika: Dakika mbili.

Mhe. Mahamoud Mohammed Mussa: Mhe. Spika, kwa vile muda ni mdogo sana kwa kumaliza naomba vile vile nimuombe Mhe. Waziri, atakapokuja hapa

anisaidie. Katika kitabu chetu hiki cha bajeti ambacho kimeletwa ukurasa wa 45, katika eneo ambalo linaonesha ukodishwaji wa mashamba ya karafuu mwaka 2013 kulikuwa kuna ingizo la shilingi 5,000,000, lakini baada ya hapo hakuna kitu mpaka tunasoma bajeti hii kwa sasa hivi. Je, tunataka kujua katika mashamba ya serikali hakuna shamba ambalo limekodishwa na hatimae serikali ikaweza kupata kipato kutokana na mashamba hayo mpaka mwaka huu tulionao?

Mhe. Spika, baada ya maelezo hayo naunga mkono hoja, lakini naomba nipewe majibu juu ya haya ambayo nilikuwa nayategemea kuyasikia kutoka katika wizara hii. Kwa niaba yangu na kwa niaba ya wananchi wa Jimbo la Kikwajuni naunga mkono bajeti hii. Ahsante sana.

Mhe. Salma Mohammed Ali: Mhe. Spika, nakuahidi nitajitahidi kutumia muda mdogo, kwa vile muda haupo mchango wangu utakwenda zaidi kwa njia ya masuala.

Mhe. Spika, naomba niwapongeze mawaziri wawili wa Wizara ya Kilimo kwa muda huu wa miaka mitano waliokaa. Na vile vile Makaimu wawili wa wizara hii ambaye kwa miaka mitatu alikuwa ni Mhe. Ramadhan Abdalla Shaaban na kwa mwaka huu tunakaimiwa hapa na Mhe. Mohammed Aboud.

Mhe. Spika, katika hotuba ya Mhe. Rais katika Baraza hili alizungumzia sana kuhusu Mapinduzi ya Kilimo. Mhe. Spika, kwa kweli kama mimi nilitegemea kutakuwa na mabadiliko makubwa ya kilimo, lakini kwa sababu ilionesha ni kauli tu mabadiliko hayakuwepo. Na hii ilikuwa ni kauli kwa sababu katika wizara iliyokuwa inaingiziwa pesa kidogo ni Wizara ya Kilimo na wakati serikali ilikuwa ina nia ya kuleta mabadiliko, hivyo, ilikuwa ipewe kipaumbele kuingiziwa fedha nyingi ili mabadiliko yaonekane.

Lakini Mhe. Spika, hapa nataka niulize Mhe. Rais alitusifia sana na kila tukifungua TV tulimuona anasifia mbegu ya *NERICA*, na akasema mbegu hii ni mbegu ambayo inastahamili ukame. Naomba Mhe. Waziri, anieleze kwa kipindi cha miaka mitano Zanzibar imeweza kuzalisha tani ngapi ya mpunga wa mbegu hii ya *NERICA*? Na ni tani ngapi ambazo wananchi wametumia kwa chakula na ni ngapi ambayo Wazanzibari tuna akiba mpunga uliotokana na mbegu hiyo.

Mhe. Spika, vile vile, katika Mapinduzi ya Kilimo nilitegemea Wizara ya Kilimo itajikita zaidi kwenye kilimo cha umwagiliaji maji, hasa ukizingatia kilimo cha kutegemea mvua kwa kweli sasa hivi ni mtihani. Lakini inaonesha bado wizara haijawa makini na katika mchango wangu wa bajeti wa mara ile niliomba Wizara ya Kilimo kwa sababu tuna vikundi vya ulinzi kama JKU ambavyo vinajitahidi katika kilimo, niliwaomba kama kule Msaani wawaekee miundombinu hii ya

ukulima wa umwagiliaji maji na walisema suala hilo watalizingatia. Hebu Mhe. Waziri, anieleze suala hili limefikia wapi kwa sababu katika kitabu sikuiona.

Mhe. Spika, vile vile, kuna Vikunguni ambapo kilimo cha umwagiliaji maji kilifanikiwa sana miaka ya nyuma ikiwa bado nina umri mdogo, lakini kwa sababu nilikuwa natumia chumvi ya madini joto nina kumbukumbu ya kipindi kile, na wakulima walizalisha mpunga mwingi. Hebu Mhe. Waziri, atwambie na Vikunguni ni kwahala ambako kuna maji mengi wamekuangalia vipi wakati katika bajeti ile iliyopita walisema kama watazingatia eneo lile. Hebu atwambie katika bajeti hii sikuona.

Mhe. Spika, suala jengine ambalo nataka nilizungumzie katika ukurasa wa 6 tumeelezwa mafanikio yaliyopatikana kwa mwaka 2014/2015. Moja, ni ujenzi wa barabara, namuomba Mhe. Waziri Mohammed Aboud, anieleze barabara ya Vikunguni mawasiliano kila siku wanaicheza mpira na bajeti iliyopita walisema kama barabara hii itajengwa na Wizara ya Kilimo. Kwa hiyo, namuomba Mhe. Mohammed Aboud, anieleze katika kitabu hiki sikuiona barabara hiyo kweli itajengwa na Wizara ya Kilimo na kama itajengwa ni lini? Na ikiwa haijengwi na Wizara ya Kilimo anijibu ili tupate kuja kuzungumza kwenye bajeti ya Wizara ya Mawasiliano.

Mhe. Spika, suala jengine ambalo naomba nilizungumzie katika kitabu hiki ukurasa 6 umeeleza mafanikio, ukurasa wa 14/15 umeeleza malengo, 15/16 malengo yalivyotekelezwa. Sasa Mhe. Spika, mimi nilitegemea mafanikio yaletwe mwisho lakini yameletwa mwanzo, lakini si tatizo. Kwa hiyo, namuomba Mhe. Waziri, anieleze katika malengo ukurasa 15 wamesema kama watasomesha wakulima 1500 na katika mafanikio sikuona pale lakini kuna ukurasa mmoja mbele wa 18 kuna wakulima 2000 waliosomesha.

Sasa nadhani itakuwa mafanikio yapo kidogo hivyo nimuulize Mhe. Waziri, wananchi wa Zanzibar asilimia zaidi ya 60 ni wakulima, hivyo, kusomesha wakulima 2000 kwa mwaka hapa kweli serikali itasema imefanya nini. Mkulima anapopata elimu ukulima wake unakuwa tofauti na yule aliyekuwa hakupata elimu, hebu Mhe. Waziri, twambie kama kila mwaka itakuwa lengo ni kusomesha wakulima 2000, unatarajia wakulima utawasomesha kwa muda gani?

Mhe. Spika, suala jengine ambalo nataka nilizungumzie ni hapo hapo kwenye malengo...

Mhe. Spika: Kwa dakika yako moja ya mwisho.

Mhe. Salma Mohammed Ali: Mhe. Spika, naomba nimalizie basi kwa kuuliza suala katika Idara ya Misititu.

Mhe. Spika, kuna hii mikungu iliyoko katika misititu hasa Msitu wa Jozani inakauka kauka inatokana na sababu gani na je, Wizara ya Kilimo imefanya utafiti?

Mhe. Spika, mwisho kabisa nawapongeza sana Wizara ya Kilimo jinsi wanavyojitahidi ingawa kwa kweli fedha wanazoingiziwa hazitoshi. Naomba Mhe. Spika, Wizara ya Kilimo iendelee kusambaza dawa za kuulia nzi kwa sababu nzi ni tatizo, ingawa lengo lao humu halikufikiwa. Mhe. Spika, nakushukuru.

Mhe. Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili: Mhe. Spika, kwanza sina budi kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujaalia afya na uzima kuweza kusimama hapa katika Baraza lako tukufu na kuweza kutekeleza majukumu yetu ambayo yote tuliyojipangia leo.

Mhe. Spika, kwa kuwa nadhani itakuwa ndio mwisho wa kusimama hapa katika Baraza lako tukufu katika kikao hiki, kwa hivyo, kwa mwaka huu namuomba Mwenyezi Mungu anijaalie kwamba nichukue fursa hii niwashukuru kwanza nimshukuru Katibu wangu Mkuu wa Wizara ya Kilimo na Maliasili. Pia, shukurani zangu za dhati ziwaendee Naibu Katibu Wizara ya Kilimo, na Naibu Katibu Maliasili, Afisa Mdhadini, Wakurugenzi wote wa Wizara ya Kilimo na Maafisa mbali mbali pamoja na wafanyakazi wote.

Mhe. Spika, nitakuwa mkosefu wa fadhila kama sikukushukuru wewe, shukurani zangu za dhati nikushukuru kwa kunivumilia muda wote baada ya kuchaguliwa kuwekwa katika sehemu hii ya Naibu Waziri wa Kilimo na ukanivumilia tangu nilikuwa nikilia mpaka nimenyamaza.

Mhe. Spika, pia, naomba kutoa shukurani zangu za dhati kwa Wajumbe wote wa Baraza la Wawakilishi kwa mashirikiano yao makubwa waliotupa katika wizara yetu. Na pia napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ambao tulikuwa nao bega kwa bega katika shughuli zetu hata tukapata mafanikio katika wizara yetu.

Mhe. Spika, baada ya shukurani zangu hizo naomba kwa ruhusa yako sasa kujibu hoja za Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza lako tukufu kama ifuatavyo.

Mhe. Spika, wajumbe wengi walichangia kwa kuipongeza hotuba ya bajeti ya Wizara ya Kilimo na Maliasili na kuunga mkono bajeti hiyo, nasi tunawashukuru sana kwa pongezi zao na kwa kuunga mkono bajeti yetu.

Mhe. Spika, nachukua fursa hii kuwahakikishia wajumbe kuwa maoni na maelezo yao tunayachukua na kuahidi kuyafanyia kazi ipasavyo.

Mhe. Spika, Wizara ya Kilimo na Maliasili inakubaliana na hoja ya Mhe. Mwakilishi, kwamba serikali imetuma fedha nyingi kwa ajili ya kuliendeleza bonde la Machigini liliopo katika Shehia ya Mtambile. Aidha, wizara inakiri kwamba mpaka sasa dhamana ya kulifanya bonde hili kuwa na mfumo wa uhakika wa umwagiliaji maji bado haujafikiwa kutokana na kukosekana kwa umeme wa kuendeshea mitambo.

Mhe. Spika, mabonde ya kilimo yanayohitaji kuungwa umeme ni mengi na gharama zake ni kubwa ukilinganisha na bajeti ya wizara mfano bonde la Machigini linahitaji kiasi cha milioni 50,000,000. Pamoja na changamoto hiyo wizara ina nia thabiti ya kukamilisha kazi hii katika mabonde yote ya kilimo hatua kwa hatua, wizara imepanga kuifanyia kazi katika bajeti ya mwaka 2015/2016. Aidha, mpango madhubuti wa kuliendeleza bonde hili umeandaliwa kwa kuliingiza bonde hili katika Mradi wa *Expanding Rice Production* unaofadhiliwa na Benki ya Dunia ambao tayari umeanza.

Mhe. Spika, napenda kuliarifu Baraza lako tukufu kuwa suala la uhakiki wa wafanyakazi kwa mfumo wa *database* Pemba ni miongoni kwa utekelezaji wa programu ya uimarishaji wa utunzaji wa kumbukumbu za wafanyakazi kutoka mfumo wa kale na kuwa wa kisasa ambapo mfumo huu umeanza kutumika Unguja na unamalizia Pemba.

Mhe. Spika, Wizara ya Kilimo na Maliasili imejipanga kila mwaka kuotesha miche milioni moja na kuigawa kwa wananchi bila ya malipo. Aidha, wizara pia imeshajihisha wananchi kuanzisha vitalu binafsi na kuotesha miche ya mikarafuu. Kwa msimu huu jumla ya miche laki moja sabini na tatu mia mbili imeoteshwa katika vitalu binafsi kati ya hiyo miche elfu moja ishirini na nne na mia moja imefikiwa umri wa kuoteshwa na kupanda mashambani.

Mhe. Spika, napenda kulijuulisha Baraza lako Tukufu kuwa maamuzi wa serikali ya kuzalisha miche katika vitali vya serikali kwa kuigawa kwa wananchi bila ya malipo yataendelea kufanyiwa kazi. Kwa miche ambayo inaoteshwa katika vitalu binafsi wameruhusiwa kuiza na mingine kupanda katika mashamba yao. Kazi ya uuzaji wa miche hiyo inaendelea na hadi sasa miche laki moja na kumi mia nane sabini na nne imeshauzwa na wakulima wamejipatia zaidi ya shilingi milioni mia moja sitini na sita laki tatu kumi na moja elfu.

Mhe. Spika, serikali kupitia Wizara ya Kilimo na Maliasili imefanya juhudi kubwa ya kuyatafuta na kuyatambua mashamba ya serikali kwa kushirikiana na Masheha

na watu wengine mara tu baada ya mashamba hayo kuhamishiwa wizarani. Mpaka sasa mashamba mia tano na hamsini na saba yameshatambuliwa na mia moja elfu moja mia mbili hamsini Wete na mia nane thalathini na moja Micheweni, elfu moja mia saba sabiini Mkoani na elfu moja mia mbili na sita Chake Chake na kazi hii inaendelea.

Mhe. Spika, Wizara ya Kilimo na Maliasili inaendesha programu ya upandaji miti katika mashamba ya serikali na kushajihisha jamii kupanda miti katika maeneo yao. Aidha, katika kipindi cha miaka mitano kila mwaka wizara imeotosha miche milioni moja ya misitu na miche laki tano ya matunda. Wanajamii nao wameotosha wastani wa miche milioni moja laki tano kila mwaka. Wizara ya Kilimo inapenda miti katika hekta mia tatu kila mwaka katika mashamba ya serikali. Aidha, Wizara ya Kilimo pia inashirikiana na serikali pamoja na Masheha katika kupanda miti pembezoni mwa barabara.

Mhe. Spika, napenda kuliarifu Baraza lako tukufu kuhusiana na hoja ya Mhe. Suleiman Hemed Mwakilishi wa Jimbo la Konde aliyetaka kujua udhibiti wa maradhi ya mimea na wadudu. Mhe. Spika, katika mwaka 2015/2016 Wizara ya Kilimo Maliasili inategemea kutekeleza miradi miwili ya umwagiliaji maji ambayo ni mradi wa ujenzi wa miundombinu ya umwagiliaji maji unaofadhiliwa na *Exim bank* ya Korea na mradi ya *Expanding Rice Production in Tanzania*. Utakaotekelezwa na mradi ya *Gulf* kupitia Benki ya Dunia.

Mhe. Spika, utekelezaji wa miradi hiyo kiwilaya ni kama ifuatavyo:-

Kaskazini "A" - Mabonde ya Chaani, Kinyasini na Kibokwa.

Kaskazini "B" - Mabonde ya Kilombero na Banda maji kati, mabonde ya Cheju, Koani na Mchangani.

Magharibi - Mabonde ya Kiponde Mzungu na Mtwango.

Mkoani Pemba - Bonde la Machigini, Chake Chake, mabonde ya Mlemele, Nadobi.

Wete - Kwalempona, Dodeani, Ole na Micheweni na bonde la Makwararani.

Mhe. Spika, napenda kueleza Baraza lako tukufu kwa udhibiti wa maradhi ya wadudu wa mimea na mazao ni miongoni mwa jukumu la wizara hii ambapo njia kuu zinazotumika na pamoja na kuwaelimisha wakulima njia sahihi za kukabiliana na matatizo hayo mashambani mwao. Aidha, Wizara ya Kilimo na Maliasili huzalisha mbegu bora zenye kustahamili mashambulizi ya magonjwa na wadudu

wa mimea na mazao na kuzitoa kwa wakulima pamoja na kuwauzia madawa yanayohitajika. Katika kutumia juhudi hizi kwa kiasi kikubwa maradhi ya wadudu wameweza kudhibiti na hivyo kuongeza uzalishaji wa mazao.

Mhe. Spika, wizara inaendelea na utaratibu wake wa kuwapatia wakulima mahitaji ya pembejeo kwa wakati kadri inavyohitajika. Aidha, kuhusu suala la utibabu wa migomba, mihogo na michungwa mpaka sasa hatuna upungufu uliojitokeza kwa kiutibabu.

Mhe. Spika, hatua zilizochukuliwa kurejesha huduma ya maji kwa wananchi wa Kiuyu na Kangagani. Mhe. Spika, kuhusu kukosekana huduma ya maji Wizara ya Kilimo na Maliasili kwa kushirikiana na mamlaka ya maji ZAWA imeweza kurejesha huduma ya maji kwa wananchi wa Kiuyu, Penjewani na Kangagani.

Napenda kulifahamisha Baraza lako tukufu kuwa utaratibu wa Barabara ya Kiuyu, Kangagani bado unaendelea na barabara hiyo ado haijakabidhiwa serikali, hivyo, mabomba yatawekwa kulingana na usarifu wa barabara hii.

Mhe. Spika, katika jitihada za kumgomboa Mkulima Wizara ya Kilimo na Maliasili inaendelea na utafiti wa uzalishaji wa zao la alizeti. Kwa kushirikiana na wakulima wa Bambi, Kilombero, Bumbwisudi, Makangale, Ndagoni, Kangagani na Gando. Aidha, katika msimu wa vuli mwaka 2014/2015 jumla ya kilogramu elfu moja mia tatu arubaini na mbili nukta saba zimevunwa na kukamuliwa kwa mafuta lita mia nne na ishirini na mbili na mashudu kilogramu mia nane sitini na tatu. Pia, wizara kwa kushirikiana na kikasi cha JKU imeanzisha shamba la mfano lenye ukubwa wa eka hamsini na tano lilioko Bambi JKU. Kutokana na kunawiri kwa zao hili visiwani, wizara inaendelea kushajihisha wakulima kuendelea kulima zao hili kwa kuongeza kipato chao na Taifa.

Mhe. Spika mafuta ya alizeti yanatumika kwa ajili ya kupikia ambayo hayana lehemu ni mazuri kwa afya ya jamii. Aidha, mashudu hutumika kwa ajili ya kutengeneza malisho ya wanyama ambayo huongeza virutubisho katika chakula hicho.

Mhe. Spika, lengo la uzalishaji wa zao la alizeti ni kuongeza kipato wakulima wanaolina mpunga sehemu ya mabondeni ambapo baada ya mavuno ya mpunga maeneo hayo yanakuwa yanamilikiwa kwa kilimo. Vile vile, zao hili linashamiri katika maeneo ya juu.

Mhe. Spika, Wizara ya Kilimo na Maliasili kupitia programu ya *MIVARF* inakarabati barabara za vijijini kwa ajili ya kumrahisishia mkulima usafirishaji wa mazao yao ikiwemo barabara za Wilaya ya Kusini Unguja ambapo wakulima wa ndimu waliowengi wamo katika maeneo hayo. Aidha, programu tayari

imeorodhesha na kutathmini vikundi vya wakulima kwa ajili ya kuwapatia mitambo ya usarifu wa mazao hayo.

Baada ya kuwasilisha michango ya asilimia ishirini na tano ya gharama za mitambo hiyo pamoja na kuwajengea uwezo wazalishaji wadogo wadogo ili kulifikia soko bidhaa zao. Vile vile, Wizara ya Kilimo na Maliasili kwa kushirikiana na Taasisi ya *Milele Foundation* imo katika hatua ya kukamilisha taratibu za usafirishaji wa mazao na matunda na mboga kwa kupelekwa katika nchi za kiarabu.

Mhe. Spika, napenda kulifahamisha Baraza lako tukufu kuwa Wizara ya Kilimo na Maliasili imeweka utaratibu mzuri wa kufanya tathmini ya miche inapandwa ya mikarafuu na misitu ili kujua inaota kwa kiasi gani. Tathmini hiyo hufanywa wakati wa mwisho wa kipindi cha Kiangazi ambapo kwa mwaka huu tathmini imeonesha kuwa miche ya mikarafuu imeota kwa wastani wa asilimia hamsini na nne nukta mbili. Pia, tathmini imeonesha kwa wilaya ya Wete miche hiyo imeota kwa asilimia sabini na moja. Aidha, upo mfano hai wa bwana Mzee Moh'd Issa wa Chonga Pemba ambaye miche yake huota kwa asilimia tisini hii ni kutokana na matunzo mazuri anayoipa miche hiyo.

Mhe. Spika, kuhusu utaratibu wa ugawaji wa miche ya Mikarafuu kikawaida miche hiyo hutolewa kwa kukabidhiwa Wilaya inayohusika na uongozi wa Wilaya unashirikiana na Masheha pamoja na mabwana shamba na mabibi shamba katika ugawaji wa miche hiyo na utaratibu huu unaendelea vizuri.

Mhe. Spika, wizara imeotesha miche laki sita tisini na mbili mia tatu sabini na mbili sawa na asilimia sitini na tisa ya lengo la miche milioni moja iliyopangwa kuoteshwa kwa mwaka huu. Hii imetokana na kupata fedha kidogo za uendeshaji wa miradi wa mikarafuu ambapo ni asilimia ishirini na tano tu ya pesa iliyombwa ndio iliyopatikana. Hata hivyo, mbali na miche hiyo iliotoshwa kwenye vitalu vya serikali pia vitalu binafsi vimeotesha miche kwa lengo la kuongeza upatikanaji wa miche kwa wananchi ambapo baadhi ya vitalu binafsi bado miche ipo na yeyote anayehitaji anaweza kununua kwenye vitalu hivyo.

Mhe. Spika, kuhusiana na suala la upatikanaji wa huduma za ukulima wa matrika na pembejeo za kilimo za mpunga kwa wakati. Wizara ya Kilimo Maliasili inaendelea kuwapatia wakulima huduma hizo kwa wakati kadri nao wanavyochangia gharama zao za ukulima. Aidha, pembejeo za kilimo zikiwemo mbolea na mbege zinawafikia kwa wakati unaofaa.

Mhe. Spika, kwa kuhisiana na uwepo wa wafanyakazi wa Wizara ya Kilimo na Maliasili, uwanja wa ndege wa Pemba ni kwamba wafanyakazi hao wapo wanafanyakazi zao za ukaguzi kama zilivyopangwa.

Mhe. Spika, Wizara ya Kilimo na Maliasili imepokea ushauri wa kulinda misitu. Hata hivyo, imeanza kuchukuwa juhudi za kukabiliana na majanga yanayotokana katika misitu ikiwemo janga la moto, juhudi ambazo zimeanza kuchukuliwa ni pamoja na kutayarisha mpango wa mkakati wa kujilinda kuhusu kugundua moto kwa kutumia njia ya *satellite*. Kuongeza doria za ulinzi wa misitu pamoja na kuongeza vifaa vya kuzimia moto na uchimbaji wa visiwa katika hifadhi za misitu.

Mhe. Spika, Wizara ya Kilimo Maliasili inakubaliana na ushauri wa Mhe. Mwakilishi kuhusu kufanya utafiti wa maradhi ya tungule huko Matemwe. Hata hivyo, wizara hivi sasa inaendelea na tafiti za mazao pamoja na udhibiti wa maradhi. Aidha, wizara imekubali wazo la kupeleka wataalamu wa kilimo ili wasaidiane na wataalamu waliko huko katika kutoa taaluma za udhibiti wa maradhi na wadudu.

Mhe. Spika, kutokana na sensa ya miti imebainika kwamba maeneo yenye miti hasa ya matunda yanapungua. Hali hii imetokana na ujenzi na kazi nyengine za maendeleo katika kukabiliana na hali hii wizara inaendelea na upandaji wa miti ya misitu, matunda na mikarafuu kupitia programu maalum zilizoanzishwa. Aidha, kupitishwa kwa mpango wa matumizi ya ardhi ya Zanzibar kutasaidia kuhifadhi maeneo ya kilimo na misitu kwa ujumla.

Mhe. Spika, zaira za kimasomo kwa wafanyakazi wa Chuo cha Kilimo Kizimbani zinafanyika baina ya Chuo hicho na Chuo cha Sokoine na Vyuo vya Kilimo na Mifugo Tanzania Bara *University of Life Science* ya Norway na Chuo cha Kilimo High ya Norway. Lengo la ziara hii ni kujifunza maswala ya taaluma za kilimo, mifugo na uendeshaji wa Maktaba za mafunzo ya Kilimo.

Mhe. Spika, kuhusu suala la kituo cha usarifu wa mazao. Mhe. Spika, suala hili lilichangiwa kwa nguvu na hasa Mhe. Ashura Sharif Ali, alichangia kwa nguvu zake zote na pia alifika kusema kwamba tunanunua viatu lakini shati hatuna. Mhe. Spika, mimi naomba kuwambiwa Mhe. Ashura Sharif Ali, kwamba tushukuru kwamba tumepata viatu kuna wenzetu hata mguu wa kuvalia viatu hawana.

Mhe. Spika, kuhusina na suala la kituo cha usarifu wa mazao wizara imechukuwa juhudi za kufatilia upatikanaji wa fedha za kukamilisha ujenzi wa kituo hicho. Aidha, jumla ya shilingi milioni mia nne zilizoahidiwa kwa ajili ya kukamilisha ujenzi wa kituo hicho, natamka rasmi tayari zimepatikana na kazi ya kukamilisha ujenzi itafanyika baada ya bajeti hii.

Kwa hiyo, Mhe. Jaku Hashim Ayoub, ambaye nae pia alisimama hapa akiwa na hoja hii na ambaye leo hayupo, masuala yake mengi alikuwa akiuliza katika suala hili. Kama kawaida yake akiuliza suala anakuwa hayupo na akichangia anatoka hayupo. Kwa hivyo, na yeye nadhani taarifa hii imfike kwamba fedha hizi

tumeshatiliwa na ujenzi huu *Inshaallah* Mwenyezi Mungu akipenda tutauendeleza na vifaa vyote ambavyo vilivyokuwepo bandarini vitafungwa ili kutekeleza shughuli zetu.

Mhe. Spika, dhamira ya serikali katika kuanzisha hifadhi ya chakula ipo pale pale pamoja na kuwa na utekelezaji wa suala hili umechelewa. Aidha, wizara imekamilisha taratibu zote husika ikiwa pamoja na taratibu na uendeshaji na usimamizi, Kanuni za kusimamia pamoja na uchoraji na makisio ya gharama, ujenzi wa ghala hilo la chakula cha akiba unatarajiwa kuanza fedha zitakapopatikana.

Mhe. Spika, ni kweli kuwa Wizara ya Kilimo na Maliasili inaotesha miche ya mikarafuu na kuitoa kwa wananchi bila ya malipo. Utafiti wa sensa ya miti kuhusu ripoti ya mikarafuu inaonesha kwamba Zanzibar tunaongoza na uzalishaji wa karafuu kwa mti, yaani *production tree*, kutokana na uzalishaji huo na pia kutokana na ubora wa karafuu ya Zanzibar.

Naomba nichukuwe fursa hii kuwatoa ghofu wananchi kuhusu ubora wa miche ya mikarafuu inayotolewa na Wizara ya Kilimo na Maliasili bado miche yetu na karafuu zetu ni bora. Pamoja na jitihada hizo wizara inaendelea na utafiti wa uwoteshaji wa miche bora ya mikarafuu katika kituo cha utafiti Matangatuwani.

Mhe. Spika, napenda kulifahamisha Baraza lako tukufu kuwa Jimbo la Mtwambwe lina kamati mbili za uhifadhi wa misitu ya jamii katika Shehia za Mtambwe Kusini na Mtambwe Kaskazini. Wizara ikishirikiana na kamati hizi inafanya ulinzi na udhitibi wa vibali vya kukatia miti. Hata hivyo, pale inapotokea ukataji wa kinyume na taratibu wizara na kamati hufanya ulinzi wa pamoja.

Hivi karibuni imefanikiwa kukamata matukio mawili ambayo yamefikishwa katika kituo cha Polisi Wete na kufilisi kuni korja mia mbili ishirini na tatu zilizokatwa bila ya kibali na kuzifilisi kwa mujibu wa sheria. Aidha, wizara imekuwa ikiwahamasisha wananchi wa eneo hilo kuhifadhi misitu kwa kutoa elimu ya uhifadhi na mabadiliko ya tabia ya nchi kwa jamii hizo.

Mhe. Spika, ninapenda kulifahamisha Baraza lako Tukufu kuwa aina za mpunga zilizozalishwa kutoka kwa wakulima ni *super bican*, *super India*, *TXD 88*, *TXD 306* na jaribu.

Aidha, mbegu zilizonunuliwa kutoka Tanzania Bara ni *TXD 88* na *TXD 306*. Mbegu hizi zote zimefanyiwa utafiti na zimeonekana kuwa zinafaa kupandwa hapa Zanzibar na zimenunuliwa Tanzania Bara ili kujaza pengo la upungufu wa mbegu inayonunuliwa hapa Zanzibar.

Mhe. Spika, ninapenda kulijuulisha Baraza lako Tukufu kuwa Wizara inapendelea utafiti mbali mbali wa mazao ya chakula na biashara. Tafiti hiyo nyengine zinaendelea na nyengine huwa zinaanzishwa upya. Hii ni kutokana na changamoto mbali mbali zinazojitokeza katika uzalishaji ikiwa ni pamoja na maradhi ya wadudu na upungufu wa rutba ya udongo. Hivyo, utafiti ni suala ni endelevu kila mara inalazimika kufanya utafanya utafiti kukabiliana na changamoto zinazojitokeza ikiwa ni pamoja na mabadiliko ya hali ya hewa na tabia ya nchi.

Mhe. Spika, Wizara imefanya tathmini ya sekta ya kilimo kwa mwaka 2013/2014, kwa kushirikiana na washirika wa maendeleo (*JICA* na *FAO*), tathmini ambayo imeonesha tumepiga hatua katika maeneo mbali mbali ya kilimo hasa ongezeko la utoaji mafunzo ya kilimo bora kwa wakulima.

Kuimarisha kwa Taasisi ya Utafiti na Maabara za Utafiti wa Kilimo na Maliasili, kuongeza kwa uzalishaji wa baadhi ya mazao hasa mboga na matunda, viazi vitamu na karafuu. Kuimarisha kwa miundombinu ya kilimo hasa ujenzi wa barabara za vijijini, maabara za utafiti na kilimo na miundombinu ya umwagiliaji maji, kuimarisha kwa Chuo cha Kilimo Kizimbani na kutoa mafunzo ya Diploma ya Kilimo.

Mhe. Spika, hali ya matrekta 20 yaliyonunuliwa na Wizara ya Kilimo yapo katika hali nzuri pamoja na matengenezo madogo madogo ya kawaida yanayojitokeza.

Mhe. Spika, ninapenda kulijuulisha Baraza lako Tukufu kuwa Wizara ilipanga kuwaelimisha wakulima 800 Unguja na 700 Pemba. Mhe. Spika, Wizara ya Kilimo na Maliasili inashirikiana vyema na Ofisi ya Makamu wa Kwanza wa Rais, zinafanya juhudi ya kuhakikisha mashimo yanayochimbwa kifusi yamerejeshwa.

Ruhusa zinazotolewa kuchimba vifusi kwa ujenzi wa barabara zinapewa masharti ya kuchimba ikiwemo kwenda chini si zaidi ya mita tatu na kurejeshwa baada ya kuchimba kifusi Wizara ya Mawasiliano wameahidi mashimo hayo yatafunikwa mwishoni mwa utekelezaji wa mradi huo.

Mhe. Spika, kutokana na maelezo hayo, sina budi kumshukuru Mwenyezi Mungu ili kuweza leo kusimama hapa na kupitisha bajeti yetu hii. Kwa hivyo, ninawaomba Wajumbe waiunge mkono bajeti yetu hii kwa asilimia 100 ili Wizara ya Kilimo na Maliasili iweze kutekeleza majukumu yake yale ambayo waliyopangiwa kwa jitihada zote.

Mhe. Spika, naomba na mimi kuunga mkono bajeti hii kwa asilimia 100. Mhe. Spika, ninakushukuru. (*Makofi*)

Mhe. Spika: Mhe. Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili ninakushukuru kwa mchango wako huo na kuunga mkono hoja. Kabla ya sijamkaribisha Mhe. Kaimu Waziri, ninawaomba Waheshimiwa Wajumbe walioko nje sasa waingie kwa sababu mara baada ya Mhe. Kaimu Waziri, kumaliza majumuisho tunataka kufanya maamuzi.

Kuna Wajumbe wowote walioko nje, mikahawani wanapozungumza sasa waingie ndani ili tufanye kazi ambayo tumekusudia kuitekeleza kwa leo.

Naomba sasa nimkaribishe Mhe. Waziri wa Nchi (OR) Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais.

Mhe. Waziri wa Nchi, (OR), Makamu wa Pili wa Rais (Kny: Mhe. Waziri wa Kilimo na Maliasili): Mhe. Spika, kwanza naomba kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujaalia kutuwezesha kuwepo hapa na kufanya shughuli zetu, tuzidi kumuomba yeye Mola atuzidishie uwezo huo, tuweze kufanya shughuli zetu kwa amani na utulivu mkubwa.

Aidha, nikushukuru wewe Mhe. Spika, kwa kunipa nafasi hii ya kusimama mbele ya Baraza lako hili Tukufu na namna ambavyo unaliongoza Baraza letu.

Aidha, nitumie fursa hii tena Mhe. Spika, kuishukuru sana familia yangu kwa kuniunga mkono sana hasa hasa kutokana na kutekeleza majukumu yetu ya Serikali ambayo kwa kiasi kikubwa yanatuweka mbali na familia zetu, ninaomba waendelee kuvumilia na kustahamili wakati ninatumikia taifa letu. (*Makofi*)

Ninapenda pia nitoe pongezi kwa Waheshimiwa Wajumbe wote wa Baraza hili Tukufu, wale waliochangia na wale waliokuwa hawakupata nafasi ambao wote ni sehemu ya Baraza letu. Kwa hivyo, wakati mwengine ukimya wao pia ni sehemu ya ushauri. Hivyo, ninapenda sana niwapongeze sana wote waliotoa michango kwa namna ambavyo wameonesha uwezo mkubwa katika kutushauri na katika kutuelekeza ili kufanikisha majukumu ya kazi zetu kwenye Wizara yetu. (*Makofi*)

Naomba pia kuchukua nafasi hii kuishukuru sana Kamati yetu ya Kudumu ya Fedha, Biashara na Kilimo ya Baraza la Wawakilishi, kwa michango yao na maelekezo yao wanayotupa siku zote, tumekuwa nao kwa muda mrefu, wamefanya kazi nzuri sana, maelekezo yao yamekuwa dira kubwa katika utendaji wa kazi za siku zote. Shukuruni maalum zimwendee Mwenyekiti na Wajumbe wote wa Kamati hii. (*Makofi*)

Mhe. Spika, naomba pia nitoe shukurani za kipekee kwa Mhe. Rais wetu wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, kwa namna ambavyo ametoa

kipaumbele maalum kwa Wizara hii na anavyoshirikiana na sisi, maelekezo yake katika kufanikisha jitihada kubwa ya kuimarisha kilimo nchini. Aidha, niwashukuru viongozi wetu wakuu Mhe. Makamu wa Kwanza wa Rais na Mhe. Makamu wa Pili wa Rais kwa namna wanavyosimamia sana utekelezaji wa shughuli zetu katika Wizara ya Kilimo na Maliasili. (*Makofi*)

Mhe. Spika, baada ya maelezo hayo naomba nitoe maelezo kidogo kuhusiana na Kukaimu kwa Wizara hii. Mhe. Spika, Kaimu Waziri ni Mhe. Ramadhan Abdalla Shaaban, lakini kwa kuwa yupo nje kikazi kwa dharura maalum na mimi ni Kaimu Waziri wa Wizara yake, kwa hivyo, nikamkaimu katika Wizara ya Kilimo na Maliasili, wala hatufanyi hivyo kwa uchawi Mhe. Spika, tunafanya hivyo kutekeleza majukumu yetu katika Serikali.

Ninaamini tunamtakia kheri nyingi mwenzetu Mhe. Waziri Sira Ubwa Mamboya kwa sababu yupo nje ya nchi na *Inshaallah* si muda mrefu atarudi nchini tutakuwa naye akitekeleza vizuri sana majukumu yake. Mhe. Spika, na mimi nimpongeze kwa muda mfupi tu katika Wizara hii amefanya kazi kubwa sana Mhe. Sira. Kwa hivyo, tutaendelea kumuunga mkono kwa sababu ndiyo suala na wajibu wa Serikali. (*Makofi*)

Lakini nimpongeze sana Mhe. Spika, Mhe. Naibu Waziri Mtumwa Kheri Mbarak. Kwa kweli sasa Wizara ya Kilimo na Maliasili ameshai-*master* sana na nyote tumemuona hapa namna alivyojieleza vizuri, akatoa ufafanuzi. Ninaamini mimi kazi yangu itakuwa ndogo sana kutokana na kazi kubwa ambayo Mhe. Naibu Waziri, amefanya. Mhe. Naibu Waziri, hongera sana. (*Makofi*)

Baada ya maelezo hayo Mhe. Spika, naomba sasa niwatambue kwa majina wachangiaji ambao wamechangia katika Wizara yetu hii ya Kilimo na Maliasili, nao:-

1. Mhe. Jaku Hashim Ayoub
2. Mhe. Makame Mshimba Mbarouk
3. Mhe. Hamad Masoud Hamad
4. Mhe. Raya Hamad Suleiman Hamad
5. Mhe. Mohammed Haji Khalid
6. Mhe. Bikame Yussuf Hamad
7. Mhe. Mohammedraza Hassanali Mohammedali
8. Mhe. Viwe Khamis Abdalla
9. Mhe. Panya Ali Abdalla
10. Mhe. Farida Amour Mohammed
11. Mhe. Abdi Mosi Kombo
12. Mhe. Abdalla Ali Mohammed

13. Mhe. Hussein Ibrahim Makungu
14. Mhe. Salim Abdalla Hamad
15. Mhe. Ashura Sharrif Ali
16. Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa
17. Mhe. Salma Mohammed Ali
18. Mhe. Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili

Mhe. Spika, waliochangia kwa maandishi ni:-

1. Mhe. Suleiman Hemed Khamis
2. Mhe. Marina Joel Thomas
3. Mhe. Fatma Mbarouk Said

Jumla ya wachangiaji wote Mhe. Spika, ni 21 tunawashukuru sana.(*Makofi*)

Mhe. Spika, na Waheshimiwa Wajumbe suala kubwa lilijitokeza hapa niligusia kuhusu kuwa kilimo chetu mpaka leo kwa nini ni kilimo duni. Ndiyo kwa idadi kubwa wa Waheshimiwa Wawakilishi, walisema hilo.

Mhe. Spika, sipendi nitofautiane nao sana, lakini ninataka niseme ni kweli bado kilimo chetu hakijafikia yale malengo ambayo Serikali inahitaji tufikie. Lakini hatua nyingi sana za kuelekea huko zimechukuliwa na niseme wazi kabisa kwamba dhamira ya Serikali ni kufanya mageuzi makubwa katika kilimo. Kama alivyosema Mhe. Rais kwamba tutaleta Mapinduzi ya kilimo. Nia na dhamira ni kuondoka katika kilimo cha kujikimu na kuelekea katika kilimo cha kibiashara, chenye tija, chenye kujitoshleza kwa chakula, chenye kutoa ajira na kutoa pato kubwa kwa taifa. Huo ndiyo mtazamo wa Serikali katika suala la kilimo. Kwa hivyo, hatua mbali mbali zinachukuliwa.

Mhe. Spika, tunaweza kusema changamoto kubwa ipo kwenye kilimo cha mpunga, ndicho ambacho bado hatujafikia kwa kiwango kikubwa cha kujitoshleza kwa asilimia 100. Lakini katika mazao mengine hususan ya mazao ya mizizi kama vile muhogo, viazi na kadhalika. Uzalishaji huu tumejitoshleza kwa zaidi ya asilimia 100. Maana katika kilimo cha mizizi mahitaji hasa ni tani kama hamsini na mbili elfu kwa mwaka, lakini tunazalisha zaidi ya tani laki moja na elfu sitini kwa mwaka. Kwa hivyo, kwenye eneo hilo tumepiga hatua na tunayo ziada.

Ukichukulia kijumla uzalishaji uliokuwa siyo wa mpunga basi kwa mwaka kwa mazao ya chakula tunafikia tani laki sita, sabini na nne elfu, mia tatu thalathini na nne kwa mwaka sasa, ukilinganisha na tulivyoanza mwaka 2010 kwa tani laki tatu, arobaini sita elfu, mia tano na thalathini na sita. Kwa hivyo, ni zaidi ya nusu ya tulichozaalisha na hatua tuliyofikia. Kwa hivyo, ukisema hakujafanywa kitu kidogo

hapa lazima tujiulize. Kazi imefanywa na mabadiliko yametokea na Serikali imechukua hatua kubwa.

Kwenye mpunga wenyewe siyo kama hakuna mabadiliko Mhe. Spika, matokeo yapo mazuri tu. Maana mwaka 2010 wakati wa Serikali hii inaingia katika madaraka, uzalishaji mkubwa kabisa kwa mwaka ulifikia tani elfu ishirini ya mpunga. Lakini mwaka 2013 tulifikia tani thalathini na tatu elfu na sasa mwaka huu tumeshuka kidogo, lakini tumeshuka kwa tani elfu ishirini na tisa na ushee. Kwa hivyo, ukilinganisha na mwaka 2010 mabadiliko yapo na zipo hoja za msingi zilizosababisha kushuka kwake.

Kwa hivyo, jijihada inafanyika tena vizuri kwenye suala la kilimo. Kwa upande wa zao la karafuu ambalo ni zao letu kuu la biashara Mhe. Spika, jitihada zinafanyika kubwa. Mwaka 2010 tulikuwa tunazalisha tani zisizozidi elfu mbili na mia sita, lakini sasa hivi tunazalisha zaidi ya tani elfu tano na mia tano kwa mwaka. Jambo ambalo limetupa hatua kubwa katika uzalishaji.

Lakini siyo hivyo tu, kuna jitihada zimefanywa kubwa sana kwenye masuala ya bei. Tulikuwa tukiua kwa kilo elfu tano Mhe. Spika, leo kilo moja ni shilingi elfu kumi na nne, ni lazima tuipongeze sana Serikali na tumpongeze sana Mhe. Rais kwa jitihada za kuimarisha zao hili la karafuu. Na wale wanaolima karafuu na ndugu zangu munaokwenda Pemba, mutaona mabadiliko makubwa yamefanyika kutokana na jitihada za kuimarisha kilimo cha karafuu. Kipato cha wananchi wetu kimeongezeka. Lazima tuipongeze sana Serikali hii kwa kazi ambayo wameifanya katika kuimarisha bei na uzalishaji wa zao la karafuu. (*Makofi*)

Mhe. Spika, na Mhe. Naibu Waziri, alieleza hapa kwamba lengo ni kupanda miche ya mikarafuu milioni moja kwa mwaka. Lakini wakati mwengine hatufikia lakini mwaka huu tumepanda miche ya mikarafuu zaidi ya laki sita na ishirini saba elfu mwaka huu. Kwa hivyo, kwa muda wa miaka mitano tumeshapanda miche ya mikarafuu zaidi ya milioni tatu na mikarafuu hiyo yote iliyotolewa bure kwa wananchi, zaidi ya milioni mbili wamepewa wananchi bure ambayo thamani yake ni zaidi ya bilioni nne nukta nne. Kwa hivyo, kwa kweli mabadiliko yapo yamefanyika na hatua zinachukuliwa ili kuelekea katika kilimo kikubwa zaidi na uzalishaji mkubwa zaidi.

Ndiyo maana tumewekeza sana kwenye miundombinu ya umwagiliaji, tunaona umuhimu huo. Kwa hivyo, ninataka kukubaliana na Waheshimiwa Wawakilishi na ushauri wao kwamba tuzidi kufanya tathmini na ndiyo madhumuni ya Serikali na ndiyo maana tunaimarisha zaidi utafiti na tukaimarisha Chuo chetu kile kilimo cha Kizimbani, kutoka Chuo na kuwa Taasisi yenye hadhi kubwa zaidi katika masuala ya utafiti. Kwa hivyo, hapana shaka yoyote ushauri wenu unaendana na mipango

yetu ya Wizara na mipango ya Serikali katika kuimarisha kilimo. Tunawashukuru sana kwa yote ambayo mumetueleza.

Programu mbali mbali zinaendelea za kuimarisha kilimo nchini; zikiwemo masuala ya utafiti, elimu kwa wakulima, kusambaza teknolojia mpya, kuimarisha matumizi ya mbegu bora, kuimarisha miundombinu ya umwagiliaji na jitihada za uhifadhi na utibabu wa mimea, zote zinachukuliwa msingi wake ni kuimarisha kilimo nchini. Ni kweli changamoto tunayo zipo zinazotokana na mabadiliko ya hali ya hewa, mahitaji makubwa ya pembejeo, matumizi makubwa ya nishati ya kuni, uwezo mdogo wa kibajeti na ushiriki mdogo wa sekta binafsi.

Hizo ndizo changamoto zetu, lakini zinafanyiwa kazi na zimevekewa programu katika Wizara ya Kilimo na Maliasili kwa namna ya kukabiliana nazo ili kuimarisha kilimo nchini. Kwa hivyo, hapana shaka yoyote Mhe. Spika, na Waheshimiwa Wajumbe, mambo yatakuwa mazuri ya kilimo na jitihada zinaendelea kuchukuliwa. Jitihada ambazo sasa hivi tumechukua karibuni hivi tumenunua matrekta arobaini na tano mapya ya Wizara ya Kilimo na Maliasili kwa ajili ya kuwasaidia wananchi. (*Makofi*)

Tumeyakarabati makongwe thalathini na saba yapo katika hali nzuri, tumenunua mashine za kuvunia mpunga kumi na nne. Kwa hivyo, jitihada za Serikali zinafanywa katika kuimarisha sekta hii ya kilimo. Na elimu kwa wakulima inatolewa, sio tu tunawasomesha wakulima 2,000 kwa mwaka, lakini kuna mashamba darasa, *pharmacy field schools* karibu 1,200, mabwana na mabibi shamba wanakwenda kuwafundisha watu wetu kilimo katika maeneo hayo. Viongozi wa Wizara ya Kilimo wanatoka kwenda kuonana na wananchi na jitihada zinafanywa pamoja na watendaji wote wa wizara hii, ili kuhakikisha utayarishaji unaongezeka.

Vile vile, matumizi ya pembejeo yameongezeka sana, kutoka tani 13 hadi tani 750, fedha hizo zinatolewa ruzuku na serikali. Kwa hivyo, mambo yanafanywa.

Mbolea vile vile tumeongeza kutoka tani 203 mpaka tani 1,500 kwa mwaka, jitihada za serikali hizo. Madawa ya kuulia wadudu kutoka lita 10,000 mpaka lita 30,000. Kwa hivyo, kazi inafanywa na serikali vizuri, na mabadiliko yanatokea na uzalishaji unaongezeka.

Changamoto yetu kubwa ni kwenye kilimo cha mpunga. Nataka niwahakikishie Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza hili, kwamba jibu lake ni kilimo cha umwagiliaji, na mpango mkuu wa kilimo umezingatia sana kilimo cha umwagiliaji, na katika kipindi cha miaka mitano ijayo tuna dhamira ya kulima hekta 2,105 kwa

kilimo cha umwagiliaji, na hivi sasa tumeongeza katika kilimo cha umwagiliaji kutoka hekta 600 mpaka hekta 800.

Kwa hivyo, jitihada zinachukuliwa na serikali katika kuimarisha juhudi za kuimarisha kilimo nchini. Naamini katika miaka mitano ijayo tumchague tena Dkt. Ali Mohamed Shein kuwa Rais wetu tuone matokeo! (*Makofi*)

Mhe. Spika, kuhusu mishahara midogo kwa wataalamu wetu. Jambo hili Mhe. Spika, nataka niseme serikali imefanya kazi kubwa, wala hatuna haja ya kuona haya kwenye hili.

Katika eneo moja ambalo Rais wetu alilitilia mkazo sana ni kuleta mabadiliko ya mishahara kwa watendaji wa serikali. Wafanyakazi wenzangu na lazima tumpongeze sana Rais katika suala hili, kwa sababu mabadiliko makubwa ya mishahara yametokea.

Huko Wizara ya Kilimo na Maliasili yapo mabadiliko makubwa na ushahidi ulio wazi, maana watu wa kilimo ni wanasayansi, na moja katika eneo ambalo limeongezwa mishahara ni wanasayansi.

Kwa hivyo, mimi naamini watendaji wetu wa kilimo watazidi kuongeza bidii katika kutoa taaluma zao, kwa sababu serikali inawaangalia vizuri kutokana na hali yetu ya uwezo. Kadiri ya uwezo utakavyoongezeka ndipo pale tutazidi kutoa mishahara iliyo bora zaidi. Tushirikiane kufanya kazi kwa pamoja, na msingi mkubwa wa kazi ni kuweka nchi yetu katika hali ya amani na utulivu jambo ambalo tunalizungumzia kila mara. Kadiri tunavyozidisha amani yetu, umoja katika nchi yetu, uchumi utaongezeka, pato litaongezeka na msingi wake ni kwamba mishahara itaongezeka kwa wafanyakazi wetu.

Mhe. Spika, kuhusu upungufu wa wataalamu katika kilimo. Wizara imeweka mkakati maalum wa kuwasomesha vijana wetu katika kada mbali mbali za kilimo na hatua mbali mbali zimechukuliwa. Hivi sasa tuna wenzetu wanaochukua *PhD* saba wako nje ya nchi wanasoma, kuna wanaochukua masomo ya Masters 18, kuna wanaochukua digirii ya kwanza 24, wanaochukua diploma ni kadhaa huwezi hata kuwataja, maana yake ni wengi mno. Jitihada zinafanywa katika kuwasomesha vijana wetu katika kuimarisha sekta hii ya kilimo na sekta nyengine nchini.

Mhe. Spika, kama nilivyosema kwamba jitihada za kuimarisha kilimo cha mpunga zinafanywa, na ushauri ambao Wajumbe wametupa tunaupokea, lakini kubwa zaidi kama lilivyoelezwa na Mhe. Naibu Waziri suala zima la utafiti litaimarishwa kwa msingi wa kuwa na mbegu bora, kwa msingi wa kuweka utaratibu mzuri wa kilimo cha umwagiliaji, kutumia mbolea vizuri na kufuata yale masharti ya kilimo bora, ili

uzalishaji uongezeke na nia na dhamira ni kuongeza kilimo hasa kilimo cha mpunga.

Kwa hivyo, naomba niwatoe shaka Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza hili na wananchi wote, kwamba serikali iko pamoja na wao, na mawazo yao yamechukuliwa na yatafanyiwa kazi.

Mhe. Spika, kuhusu ghala la akiba ya chakula. Mhe. Spika, ni kweli nia na dhamira ya serikali ni kuwa na maghala ya akiba ya chakula. Lakini vile vile ni kweli kwamba uwezo wetu ni mdogo katika kuyatengeneza maghala ya akiba ya chakula. Fedha zile alizosema Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa Mwakilishi maafuru wa Kikwajuni, na ninamtakia heri ndugu yangu azidi kuendelea katika jimbo lake hilo. Naamini kutokana na umahiri wake huo atashinda tu! *(Makofi)*

Mhe. Spika, ni kwamba fedha zile zilizotolewa ni fedha za matumizi ya kawaida, bado hatujapata fedha kwa ajili ya ukarabati wa maghala ya akiba ya chakula. Lakini wataalamu wetu katika Wizara ya Kilimo na Maliasili, wakiongozwa na Katibu Mkuu na Manaibu Katibu Wakuu na Wakurugenzi pale ni watu mahiri sana ya kutafuta fedha nje ya Zanzibar, kutafuta fedha kwa wafadhili mbali mbali, wanao mpango huo sasa na wameuvalia njuga. Kwa hivyo, naamini muda mfupi vijana wetu hawa watafanya miujiza ya kuhakikisha kwamba maghala yale yanatengenezwa na yanawekwa au yanatumika kwa jukumu ambalo serikali inataka yatumike.

Kwa hivyo, nataka niwapongeze sana watendaji wetu wa Wizara ya Kilimo na Maliasili na wafanyakazi wote, kwa namna ambavyo wanajitahidi kutafuta fedha za ziada kutoka vyanzo mbali mbali, kwa nia ya kuimarisha sekta hii ya kilimo. Hongereni sana wafanyakazi wa Kilimo na Maliasili. *(Makofi)*

Mhe. Spika, kuhusu mapato ya mashamba ya mikarafuu kwa mwaka 2013/2014, yalikuwa milioni 159,244,900 na mwaka 2014/2015 ni milioni 98,194,250.

Katika kitabu chetu kile cha hotuba ya bajeti, ukifungua ukurasa wa 44 katika kifungu 0301, utaona pale Ofisi Kuu Pemba namna ya makusanyo ya mashamba ya mikarafuu na mapato yake, utaangalia hapo utaona. Mashamba ya mikarafuu haya ya serikali yako Pemba tu, Unguja hakuna.

Mhe. Spika, kuhusu ndugu yangu Mhe. Salma barabara ya Vikunguni itajengwa lini. Najua hili alilitaja sana kwangu, kwa sababu anajua barabara ya Vikunguni inapita chini ya ubavu wa nyumbani kwangu, na mimi ningependa sana kuona barabara ya Vikunguni ikijengwa.

Katika mradi wa *MIVARF* barabara hii itajengwa, hatua za mwanzo zimeshafanyika za ramani na matayarisho yote muhimu, na wakati wowote kuanzia sasa basi barabara hii itajengwa kwa kiwango cha kifusi kile tunachofanya. Lakini serikali yetu tukufu kupitia Mfuko wa Barabara, sasa hivi inatizama namna gani ya kuziwekea lami laini hizi barabara zote zilizojengwa na Mradi wa *MIVARF*, kwa nia kwamba hizi barabara ziweze kudumu. Kwa hivyo, bi Salma wewe tulia utaona matokeo hivi karibuni ya barabara yetu ya Vikunguni.

Mhe. Spika, kuhusu idadi ya wanaosomeshwa kama nilivyokwambia kwamba 2,000 unaiona ndogo, ni ndogo lakini na jitihada nyengine zinafanywa katika kuwasomesha wakulima wetu ili wapate mafunzo. Kwa hivyo, naamini sana utaridhika na majibu yetu Mhe. Salma.

Mhe. Spika, kuhusu kilimo cha umwagiliaji. Kama nilivyosema dhamira yetu ni kuimarisha kilimo cha umwagiliaji. Hapa nataka niwapongeze sana watendaji wa Wizara ya Kilimo na Maliasili, kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha na nimpongeze sana Waziri wa Fedha. Kwa sababu wamepata mradi mkubwa katika kuendeleza suala zima la kilimo cha umwagiliaji. Moja ya mradi mkubwa walioupata ni kwa kupitia *Exim Bank*, wamepata dola milioni 60 kuendeleza kilimo cha umwagiliaji, ni fedha nyingi sana.

Halikadhalika Mhe. Spika, katika juhudi zao wameweza kuanzisha miradi midogo midogo mingi ya umwagiliaji kwa kupitia *JICA*, *KOICA*, *TASAF*, na *World Bank*.

Napenda sana taasisi zote hizi nizipongeze na kuzishukuru sana, kwa namna wanavyoshirikiana na Wizara ya Kilimo, ili kuondoa matatizo yetu katika sekta ya kilimo, hususan katika kilimo cha umwagiliaji na mabonde mengi sasa yatapata msaada huo kwa nia ya kuimarisha kilimo cha umwagiliaji.

Kwa hivyo, sasa ni wananchi kujitayarisha zaidi katika kujibidiisha katika kilimo, ili kwenda pamoja na jitihada hizo za serikali katika kukuza kilimo nchini.

Mhe. Spika, vile vile lilizungumzwa sana suala la kilimo cha mboga mboga. Suala hili ni Mhe. Hamad Masoud, Mhe. Makame Mshimba Mbarouk, na Wajumbe wengine wengi kusema kweli walizungumzia suala la kilimo cha mboga mboga.

Napenda niseme kwamba ushauri wao kwanza tunaupokea, lakini ushauri wao unaendana na mipango na programu za Wizara ya Kilimo na Maliasili katika kuimarisha kilimo cha mboga mboga.

Mhe. Spika, hivi sasa tunashirikiana na wenzetu mbali mbali, kama vile *TAHA*, *USAID*, *TAPP VSO*, *ZAIDI*, *Milele Foundation* na *NGO's* nyengine katika

kuhakikisha kwamba; kwanza kuimarisha teknolojia mpya ya kilimo cha mboga mboga. Lakini pia suala la umwagiliaji wa matone na kuhakikisha kwamba taaluma inatoka vizuri, ili wakulima wa kilimo cha mboga mboga waweze kuelewa vizuri kilimo hiki na waweze kuzalisha zaidi. Kwa hivyo, hapana shaka yoyote, hatua kubwa zaidi itapigwa, na mfano hai tunauona wazi wazi.

Mhe. Spika, kwa sababu zamani ilikuwa karibu asilimia 100 tunaagiza mboga mboga kutoka Tanzania Bara, hivi sasa tunaagiza asilimia 30 tu; asilimia 70 yote tunajitosheleza wenyewe ndani kutokana na jitihada hizi.

Kwa hivyo, ni lazima tuwapongeze sana watendaji hawa wa Wizara ya Kilimo na Maliasili, na wenzetu hawa wanaoshirikiana na sisi katika kuhakikisha kwamba tunaimarisha kilimo chetu hapa nchini.

Mhe. Spika, kuhusu suala la utafiti, kama nilivyosema kwamba hatua kubwa zimechukuliwa. Kwanza kukibadili Chuo cha Kilimo cha Kizimbani kuwa taasisi ya kilimo hapa Zanzibar, na imewekwa kwa mujibu wa sheria namba 8 ya mwaka 2012.

Moja katika jitihada kubwa za Mhe. Rais wetu hapa, kutaka Chuo kile cha Kizimbani kuwa taasisi yenye hadhi kubwa ya masuala ya utafiti wa kilimo.

Mimi naomba tumshukuru sana Mhe. Rais wetu, tuwashukuru sana watendaji wa Wizara ya Kilimo na Maliasili. Hivi sasa muelekeo ni kuifanya taasisi ile mwisho wake kuwa ni sehemu ya Chuo chetu Kikuu cha Taifa *SUZA*, ndio msingi wa taasisi hii.

Nia na madhumuni makubwa ni kuimarisha utafiti katika kilimo ili tuweze kuzalisha zaidi. Kwa hivyo, jitihada zinafanywa kwa kiasi kikubwa sana, kuimarisha taasisi yetu ile ili iwe moja katika taasisi kubwa katika Afrika Mashariki kwenye mambo ya utafiti wa kilimo, na imeanza vizuri sana, maana sasa wanafanya pia na tafiti za udongo ili kuona udongo gani, mahala gani pazalishwe nini, pafanywe nini na kadhalika, mbegu gani bora na kadhalika.

Kwa hivyo, kazi inafanyika vizuri na mimi nawapongeza sana vijana wetu waliopo pale Kizimbani, kwa namna ambavyo wanaendelea na shughuli hii.

Mhe. Spika, ilizungumzwa kwamba bajeti ya kilimo inayopewa ni ndogo. Ni kweli kutokana na uwezo wetu wa kinchi hatuwezi kupata asilimia mia moja ya mahitaji yetu ya fedha zetu za ndani, lakini kama nilivyosema kwa kiasi kikubwa sana tunapata *budget support*, kama mwaka huu wa 2015/2016 tunazo bilioni 34.9 kama ni *budget support* ya Wizara ya Kilimo na Maliasili.

Kwa hivyo, licha ya kile kidogo tunachokipata serikalini, na hizi za wenzetu wafadhili wa maendeleo tunaposhirikiana nao kwa kiasi fulani tunakidhi haja, na ndio maana matokeo yanatokea.

Mhe. Spika, hata mwaka 2014/2015 tulipata *budget support* ya zaidi ya bilioni 5. Kwa hivyo, ni kweli bado bajeti ni ndogo, lakini jitihada zinafanywa kuongezea kutoka kwa wafadhili. Halikadhalika na hicho tunachokipata kutoka serikalini kutokana na udogo wetu wa kiuchumi na uwezo, basi nao unasaidia katika kusukuma jitihada za uzalishaji hapa nchini.

Mhe. Spika, suala la kwa nini sekta ndogo ya mazao imeshuka. Mhe. Spika, hili limeelezwa. Lakini moja katika sababu kubwa ni mabadiliko ya hali ya hewa na sababu nyengine ni ujenzi katika ardhi ya kilimo.

Ni lazima tuache na tukatae kujenga katika ardhi ya kilimo na vile vile kujenga katika njia zinazopita maji, maana yale maji yanatusaidia sana inaponyesha mvua kwenda katika mabonde yetu ya kilimo. Lakini sasa matokeo yake maji tunayazuia yanaingia majumbani mwetu yanatutia hasara zaidi. Maana nyumba zinaanguka, tunakosa kila kitu, na tunapata matatizo. Kwa hivyo, la msingi hapa tujitahidini sana kuacha kujenga kiholela, hasa kujenga katika njia zinazopita maji.

Maana tunaharibu mengi; tunachafua kilimo, tunajitia hasara, nyumba zinaanguka, matatizo mengi tunayapata na matokeo yake yanatutia maafa katika nchi hii. Kwa hivyo, tujitahidini sana kuepuka hilo.

Vile vile, suala la mzunguko wa zao la karafuu. Sote tunajua hapa kwamba karafuu kuna wakati mwingine zina *season* ya kuzalisha kwa wingi zaidi na wakati mwingine inashuka. Sasa linaposhuka zao la karafuu na hili nalo linaingizwa kwenye takwimu zetu, vile vile itaonesha kwamba mazao yameshuka.

Mhe. Spika, lakini jambo jengine takwimu zetu za mboga mboga bado hatujaziingiza katika takwimu za jumla za mazao ya chakula. Naamini kuanzia mwakani tutaziingiza, na nina hakika itaonesha sasa kukua zaidi kwa takwimu katika masuala mazima ya uzalishaji nchini.

Kwa hivyo, jitihada zinafanyika, naomba tuvumiliane na tusaidiane kwa msingi wa kuweka namna bora ya uzalishaji nchini.

Mhe. Spika, kuhusu uagizaji mkubwa wa chakula kuliko tunachokizalisha. Hii ni kwa sababu ya mchele tu, hatuagizi mengine, tunaagiza mchele. Lakini jitihada zinafanywa kama nilivyosema mwanzo ili tuweze kuzalisha mpunga wa kutosha, tuwe na mchele wa kutosha bila ya kuagiza kutoka nje.

Kuhusu kilimo cha maweni. Mhe. Spika, serikali inafanya jitihada kubwa ili kuendeleza kilimo cha maweni, hasa zile mbegu kama za mtama na zile aina zote za kilimo cha maweni, zinatiliwa mkazo ili kilimo cha maweni tukitunze. Lakini ushauri wa Waheshimiwa Wajumbe tunauchukua ili kuufanyia kazi zaidi kuweza kuendeleza kilimo cha maweni.

Mhe. Bikame Yussuf Hamad. Kule Micheweni unajua kwamba wakulima wa Micheweni walichukuliwa wakapelekwa Makunduchi kwa Maalim Haroun; waziri makini na mwakilishi makini. Walikwenda wakajifunza na kujiendeleza katika suala zima la kilimo cha maweni.

Kwa hivyo, usiwe na shaka, nia na dhamira ya serikali ni kuendeleza kilimo cha maweni ili kiweze kutoa tija stahiki.

Nawapongeza sana wakulima wa kilimo cha maweni kwa jitihada wanazochukua, na nawapongeza Wizara ya Kilimo na Maliasili kwa programu zao za kuimarisha kilimo cha maweni.

Mhe. Spika, kuhusu usafiri wa mabwana na mabibi shamba. Ni kweli tunalo tatizo la usafiri kwa wataalamu wetu hawa *extension officers*, ambapo ingewasaidia sana kuwa na usafiri. Lakini pale tunapopata uwezo tunawasaidia.

Tayari baadhi yao wanavyo vipando vya usafiri, lakini tutajitahidi kadiri tunavyojenga uwezo zaidi tuwaongeze vipando vya usafiri.

Mhe. Bikame Yussuf, unajua wewe mfano huu, wapo watu niliowapa vipando vya usafiri wakavitumia vizuri sana kwa maendeleo ya kilimo. Mimi nawapongeza sana hawa, na juhudi za ziada zitachukuliwa ili mabwana na mabibi shamba waweze kupata usafiri, ili waweze kusaidia shughuli zetu.

Mhe. Spika, kuhusu mashamba ya eka Mhe. Naibu Waziri ameyasemea vizuri. Mashamba ya eka sasa yatawekwa chini ya Wizara ya Kilimo na Maliasili, na taratibu zote zimekamiliwa ili utaratibu wa umilikaji wa mashamba hayo uweze kuwa mzuri na bora zaidi, uondoshe hizi sintofahamu zote. Naomba tuvute subra wakati serikali inakamilisha utaratibu huu, na muda sio mrefu mambo haya yatakwenenda vizuri.

Mhe. Spika, naamini sana kwamba maelezo yaliyotolewa na Naibu Waziri yalikuwa yakidhi sana haja, lakini nataka nimalizie moja ambalo ni muhimu niliseme. Suala la dirisha maalum la kusaidia mikopo kwa wakulima.

Kiukweli serikali yetu imeweka mazingira mazuri zaidi ya upatikanaji wa fedha kwa wakulima, ili waweze kuendeleza kilimo.

Kuna programu mbali mbali zilizoanzishwa kupitia *MIVARF* ambao utasaidia sana wakulima wetu kuwezesha kupata fedha kwa njia ya mikopo.

Vile vile, kuna programu nyengine ambazo zinasaidiwa na *USAID* pamoja na programu za *Credit Schemes*; zote hizo nia yake ni kuwezesha vyama vyetu vya Ushirika vya *SACCOS* vya kuweka na kukopa ili viweze kutoa huduma bora kwa wakulima wetu, na wakulima wetu waweze kupata njia za upatikanaji wa mikopo na kuweza kuwa na kianzio kizuri cha uwekezaji katika masuala ya kilimo, ili wananchi wetu waweze kuwa na uwezo mkubwa katika suala zima la kuimarisha kilimo, na waweze kuzalisha tija, ili kilimo kwao sasa kiwe cha nuru zaidi, kiwe na kipato zaidi na wajenge maisha mazuri kupitia sekta ya kilimo.

Kuhusu shamba la *RAZABA* na upatikanaji wa hati miliki. Kwanza nimpongeze Mhe. Jaku Hashim Ayoub ni mmoja katika wakareketwa wa jambo hili, lakini nataka nimtanabahishe tu kumwambia kwamba kazi kubwa sana imefanywa na Mhe. Makamo wa Pili wa Rais katika kulimaliza tatizo hili, na tumpongeze sana Mhe. Makamo wa Pili wa Rais; yeye akishirikiana na Waziri wa Kilimo Zanzibar, Waziri wa Ardhi Zanzibar walikwenda kule Bagamoyo wakakutana na Waziri anayesimamia mambo ya ardhi wa upande ule kule wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ili kulimaliza jambo hili. Na sasa lipo hatua nzuri na wakati wowote tutapata hatimiliki kwa jina la taasisi yetu ya Kilimo Kizimbani.

Kwa hivyo, wananchi wa Zanzibar na Wajumbe wa Baraza hili Tukufu musiwé na wasi wasi, karibuni hivi hatimiliki itatolewa na hizo ndizo jitihada ambazo zinafanywa katika kuhakikisha suala zima la kuimarisha masuala yetu ya kilimo yanaendelea.

Nimalizie kwa sababu ya muda Mhe. Spika, kulikuwa na malalamiko hapa moja suala la hizi barabara za *MIVARF*, kwamba tulipozitetengeneza hatukuweka njia za kupitia maji, misingi ya mabomba ya maji, kwa maana hiyo inaathiri kwenye nyumba za jirani. Wazo tunalipokea pale kwenye kasoro patarekebishwa ili tusiathiri wananchi wetu katika misingi ile ambayo maji yanapita.

Kuhusu maji safi na salama ambayo pengine kuna wengine walikatiwa kwa mujibu wa maelezo ya Waheshimiwa Wajumbe, jambo hili tutashirikiana na sekta husika ili huduma hizo za maji safi na salama ambazo wananchi walikuwa nazo wakati kabla hazijapita barabara zile ziweze kurejeshwa ili wananchi sio tu washerehekee kupata barabara, lakini washerehekee pia kupata huduma nyengine muhimu

hususan za maji, na isiwe kero kupita kwa barabara ile, bali iwe furaha kwa kupita barabara ile.

Kwa hivyo, naomba kuwahakikishia Waheshimiwa Wajumbe kwamba tatizo hili litapatiwa majibu mazuri kwa nia njema ya Serikali yetu ili kuondosha matatizo.

Mhe. Spika, naona wenzangu pale kila mara ninayemtizama ananambia Mheshimiwa inatosheleza, basi madhali mnanambia inatosheleza ili *ishaallah* kutakuwa hakuna buti tunakuja hapa tupitische mambo yaishe.

Mhe. Spika, baada ya maelezo hayo kwa heshima na taadhima nawaomba sana sana Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza hili tuiptitische bajeti yetu hii, ili tuhakikishe kwamba wakulima wetu wanapata nyenzo nzuri za kuendeleza kilimo, na waweze kuimarisha kilimo na uzalishaji zaidi.

Naamini watafurahia sana mtakapopitisha bajeti hii bila ya buti, Mhe. Spika, naomba kutoa hoja na nashukuru sana. (*Makofi*)

Mhe. Spika: Ahsante sana Mhe. Waziri, nawashukuru tena Waheshimiwa Wajumbe kwa kuwa na akidi nzuri sana ndani ya Baraza.

Niwahoji basi Waheshimiwa Wajumbe wale wanaowafiki hoja hii ya Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Wizara ya Kilimo na Maliasili kwa mwaka 2015/16 wanyanyue mikono, wanaokataa. Waliokubali wameshinda.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)

Mhe. Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamo wa Pili wa Rais (Kaimu Waziri wa Kilimo na Maliasili): Mhe. Spika, kwa kuwa Baraza limejadili na kukubali hotuba ya bajeti ya Wizara ya Kilimo na Maliasili, sasa naomba Baraza lako Tukufu likae kama Kamati ya Matumizi ili kupitisha vifungu vya Matumizi ya Wizara ya Kilimo na Maliasili.

KAMATI YA MATUMIZI

FUNGU L 01 - WIZARA YA KILIMO NA MALIASILI

Kifungu 01	Afisi kuu Pemba	Shs 348,000,000
Kifungu 04	Idara ya Misitu na Maliasili	Shs 558,393,000

Kifungu 08	Idara ya kilimo	Shs 25,000,000/=
Kifungu 09	Taasisi ya Utafiti wa Kilimo	Shs 35,000,000/=
	Jumla Kuu	Shs <u>966,393,000/=</u>

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)

FUNGU L01 - WIZARA YA KILIMO NA MALIASILI

KIFUNGU P01 PROGRAMU YA MAENDELEO YA KILIMO

Kifungu S01	Programu ndogo ya Maendeleo ya umwagiliaji maji	Shs 36,179,402,000/=
Kifungu S02	Programu ndogo ya Utafiti na Mafunzo ya Kilimo	Shs 2,491,466,000/=
Kifungu S03	Programu	

Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa: Ahsante Mhe. Mwenyekiti, nilipokuwa nachangia nilijaribu kutoa maelezo mbali mbali kuhusiana na Idara hii ya Lishe. Pamoja na majibu ambayo Mhe. Waziri ametoa, ningeliomba tu kwamba hii taasisi waiangalie vizuri zaidi.

Jengine ambalo limejitokeza hapa Mhe. Mwenyekiti, katika kifungu kidogo hichi cha maendeleo ya huduma za Kilimo na Uhakika wa Chakula katika buku kubwa huku sisi tunataka kupitisha shs. 236,114,000 lakini katika kitabu ambacho kinaombewa pesa, pesa zinazombwa huku ni shs. 259,300,000 sasa tunapitisha nini, tunapitisha shs. 259 au 236, naomba muongozo wako.

Mhe. Mwenyekiti: Naambiwa kwamba unachokizungumza hapa hakipo!

Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa: Mhe. Mwenyekiti, tunazungumzia kifungu S03 Maendeleo ya Huduma za Kilimo na uhakika wa chakula na lishe, katika buku kubwa hili ukurasa wa 567 ya kitabu chetu kikubwa tunachopitisha. Katika kitabu kidogo hoja ukurasa wa 27. Mhe. Mwenyekiti naomba uniruhusu ninukuu.

"Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/15 Idara iliombewa jumla ya Tsh. 194,500,000 kutoka SMZ na 64,800,000 kutoka *USAID*. Hadi kufikia Aprili, 2015 Idara imepatiwa Tsh.153,852,105 kutoka SMZ..."

Ikiwa ni mishahara na mambo mengine ilimradi ndio *point* hizo tunazozitungumzia. Nilikuwa naomba maelezo zaidi.

Mhe. Mwenyekiti: Haya ni maelezo ya mwaka uliopita. Haya maelezo uliyotoa hapa alikuwa anatoa maelezo kuhusu utekelezaji wa kipindi kilichopita.

Kifungu S03 Programu ndogo ya Maendeleo ya
Kilimo na Uhakika wa Chakula na Lishe Shs 4,217,326,000/=

Jumla ya Program P01 Shs **32,888,154,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

KIFUNGU P02 - PROGRAMU YA MAENDELEO YA RASILIMALI ZA MISITU NA MALIASILI ZISIZOREJESHEKA

Kifungu S01 Programu ndogo ya Maendeleo ya Uhifadhi
wa Rasilimali za Misitu Shs 1,922,182,000/=

Kifungu S02 Program Ndogo ya Uhifadhi na
Usimamizi wa Maliasili Zisizorejesheka Shs 36,054,000/=

Jumla ya Program P02 Shs **1,958,236,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

KIFUNGU P03 - PROGRAMU YA MIPANGO NA USIMAMIZI WA KAZI ZA KILIMO NA MALIASILI

Kifungu S01 Programu ndogo ya Mipango na Utafiti Shs 9,365,468,000/=

Kifungu S02 Programu ndogo ya Utawala na
Uendeshaji wa kazi za Kilimo na Maliasili Shs 1,561,042,000/=

Kifungu S03 Programu ndogo ya Kuratibu shughuli za
Kilimo Pemba Shs 2,401,400,000/=

Jumla ya Kifungu P03 Shs **13,327,910,000/=**

JUMLA KUU YA FUNGU L01 Shs **48,174,300,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

(Baraza lilirudia)

Mhe. Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamo wa Pili wa Rais (Kaimu Waziri wa Kilimo na Maliasili): Mhe. Spika, ilivyokuwa Kamati ya Matumizi imejadili na

kupitisha Makadirio ya fedha ya Wizara ya Kilimo na Maliasili bila ya mabadiliko, sasa naomba kutoa hoja kwamba Baraza liyakubali Makadirio hayo.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Spika, naafiki

Mhe. Spika: Waheshimiwa Wajumbe niwahoji basi wale wanaokubaliana na Makadirio hayo wanyanyue mikono, wanaokataa. Waliokubali wameshinda.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

Mhe. Spika: Nichukue nafasi hii kumshukuru Mhe. Waziri pamoja na Wajumbe wote na watendaji wetu watukufu sana nao tunawashukuru sana, tunaendelea.

HOJA ZA SERIKALI

Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa Fedha 2015/16

Mhe. Spika: Waheshimiwa Wajumbe sasa naomba nimkaribishe Mhe. Waziri wa Mifugo na Uvuvi, karibu sana Mheshimiwa.

Mhe. Waziri wa Mifugo na Uvuvi: Mhe. Spika, kwa heshima naomba ruhusa yako kutoa hoja kwa Baraza lako Tukufu, likae kama Kamati ili lipokee, lijadili na lipitishie Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016.

Mhe. Spika, kwanza sina budi kumshukuru Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema kwa kutujaalia kukutana hapa leo tukiwa katika hali ya afya njema na salama hapa nchini kwetu.

Kwa niaba ya wafanyakazi wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi, napenda kuchukua fursa hii kumpongeza Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Mhe. Dkt. Ali Mohamed Shein kwa kuendelea kuiongoza nchi yetu kwa hekima na busara kwa mwaka wa tano sasa chini ya Serikali ya Umoja wa Kitaifa.

Pia, napenda kumpongeza Makamu wa Kwanza wa Rais, Mhe. Maalim Seif Sharif Hamad na Makamu wa Pili wa Rais, Balozi Seif Ali Iddi kwa ushauri wao katika kuiongoza na kuiletea maendeleo nchi yetu. Kwa kweli, umoja wetu wa kimaamuzi na kimatendo ni mkakati muhimu katika kuwaletea maendeleo wananchi wetu.

Mhe. Spika, napenda kukupongeza wewe binafsi kwa busara na juhudi zako kubwa unazochukua kuliendesha Baraza letu hili tukufu, kwa kusaidiana na Mhe. Naibu Spika, Katibu na maafisa wa Baraza lako katika kutekeleza majukumu yako.

Aidha, napenda kuwashukuru Waheshimiwa Wenyeviti wa Kamati za Kudumu za Baraza pamoja na Wajumbe wote kwa michango yao na ushirikiano wao mzuri wanaotupatia.

Pongezi za pekee ziende kwa Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari kwa jinsi inavyotushauri katika kupanga mipango na utekelezaji wa shughuli zetu. Kamati hii imefuatilia na kutathmini kwa makini utekelezaji halisi wa malengo yaliyopangwa na kuona sekta za mifugo na uvuvi jinsi zilivyoimarika na kuchangia fursa za ajira kwa wananchi na tija kwa wajasiriamali waliomo katika sekta hizi pamoja na kuongeza pato la taifa.

Mhe. Spika, maelekezo na ushauri wa Kamati yetu hii imekuwa ni chachu kwetu katika kushajiisha utendaji kazi kwa wafanyakazi wa Wizara yangu pamoja na wafugaji, wavuvi, wakulima wa mwani na wadau wengine wa sekta hizi katika kuendelea kufanya kazi kwa pamoja na hivyo kuongeza ufanisi kazini.

Mhe. Spika, napenda kuchukua fursa hii maalum kuwashukuru wananchi wa jimbo langu la Magogoni kwa mashirikiano waliyonipa kwa kipindi chote cha miaka mitano nikiwa Mwakilishi wao. Kwa ushirikiano huo tumeweza kutatua baadhi ya kero zilizotukabili na kuleta maendeleo katika jimbo letu. Napenda kutoa wito kwa wananchi wa jimbo langu hili, kuendelea kunipa mashirikiano na kufanyakazi kwa pamoja ili kuzidi kuondoa matatizo yanayolikabili jimbo letu.

Mhe. Spika, pia nachukua fursa hii kwa niaba yangu na wafanyakazi wa Wizara yangu, kutoa pole kwa wananchi wa jimbo langu na Zanzibar kwa jumla kwa maafa yaliyotokana na mvua kubwa za masika iliyopita. Napenda kuwapa pole waliopoteza ndugu zao na mali katika maafa hayo. Tunaomba Mwenyezi Mungu awazidishie moyo wa subra na sisi tupo pamoja nao kwa mtihani huo.

Mhe. Spika, lengo kuu la Wizara yangu ni kuongeza uzalishaji na tija kwa wajasiriamali wa mifugo na bidhaa zake, wavuvi, wakulima wa mwani na wafugaji wa mazao mengine ya baharini ili kuongeza kipato kwa wadau husika, kuimarisha hali zao kwa kupunguza umaskini, kuongeza pato la Taifa na kuchangia kuwepo uhakika wa chakula nchini. Kuwepo kwa hali hiyo, itakuwa tumeweza kutekeleza malengo ya MKUZA II, Malengo ya Maendeleo ya Milenia, Mpango Mkakati na Mpango Kazi wa Wizara yangu katika kuendeleza sekta za mifugo na uvuvi.

Mhe. Spika, kama tunavyofahamu kwamba Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar imo katika mpango wa kufanya mageuzi ya mfumo wa kibajeti ikiwa ni sehemu ya mageuzi ya utawala na usimamizi wa fedha za umma. Mageuzi hayo ni kutoka katika mfumo wa bajeti wa sasa unaotumia vifungu (*Line items*) kwenda katika mfumo unaotumia programu (*Programme Based Budget*). Mfumo huu mpya wa bajeti unazingatia matokeo yatayopatikana katika utekelezaji. Kuingia katika mfumo huu mpya wa kibajeti utaleta uwiano baina ya matumizi ya shughuli zilizopangwa za programu kulinganisha na matokeo halisi yatayopatikana (*check and accountability*) ya watendaji na wasimamizi wa programu.

Mhe. Spika, kwa mwaka huu wa fedha, muhtasari wa wizara yangu unakusudia kueleza utekelezaji wa malengo ya wizara kwa mwaka wa fedha 2014/2015 kwa mfumo wa zamani na pia kueleza malengo ya mwaka ujao wa fedha 2015/2016 kwa kutumia mfumo mpya wa bajeti inayozingatia Programu.

HALI YA SEKTA ZA MIFUGO NA UVUVI NCHINI

SEKTA YA MIFUGO

Mafanikio katika sekta ya mifugo

Mhe. Spika, katika mwaka wa fedha 2014/2015 sekta ya mifugo imeweza kupata mafanikio yafuatayo:-

- i. Kuongezeka idadi ya wafugaji wa ng'ombe, mbuzi na kuku wa kisasa kutoka 46,000 mwaka 2013 hadi 47,058 mwaka 2014 sawa na ongezeko la asilimia 2.3.
- ii. Kuongezeka kwa uzalishaji wa maziwa kutoka lita 27,243,351 mwaka 2013 hadi kufikia lita 29,912,421 mwaka 2014 sawa na ongezeko la asilimia 8.
- iii. Kuongezeka kwa uzalishaji wa nyama ya ng'ombe kutoka tani 4,966 mwaka 2013 hadi kufikia tani 5,135 mwaka 2014 sawa na ongezeko la asilimia 3.4.
- iv. Kuongezeka kwa uzalishaji wa nyama ya mbuzi kutoka tani 39 mwaka 2013 hadi tani 40.9 mwaka 2014 sawa na ongezeko la asilimia 4.9.
- v. Kupungua kwa maradhi yasiyo na mipaka pamoja na maradhi ya kichaa cha mbwa kutokana na kuimarika kwa utoaji wa huduma za chanjo.

Mhe. Spika, sekta ya mifugo imekuwa kwa asilimia 7.5 mwaka 2014 kutoka asilimia 5.1 mwaka 2013. Aidha, mchango wa sekta hii katika pato la Taifa umepungua kutoka asilimia 3.1 mwaka 2013 hadi asilimia 2.8 mwaka 2014. Hii inatokana na kukua kwa sekta nyengine za kiuchumi.

Changamoto katika Sekta ya Mifugo

Mhe. Spika, pamoja na mafanikio hayo yaliyopatikana, sekta ya mifugo ilikabiliwa na changamoto mbali mbali katika utekelezaji wake. Miongoni mwa changamoto hizo ni:-

- i. Upungufu wa wataalam na nyenzo za kufanyia kazi kwa baadhi ya vitengo kama utafiti, ugani na utabibu wa mifugo.
- ii. Uhaba wa malisho kutokana na ukame na wafugaji wengi kutohifadhi malisho wakati wa mvua.
- iii. Fursa ndogo kwa wafugaji kupata mitaji.
- iv. Uwekezaji mdogo katika viwanda vidogo vidogo vya usarifu wa bidhaa za mifugo.
- v. Upungufu wa huduma za maabara za uchunguzi wa mifugo.

Mwelekeo wa baadae katika sekta ya mifugo

Mhe. Spika, katika kukabiliana na changamoto zilizotajwa hapo juu, Wizara inakusudia kutekeleza yafuatayo:-

- i. Kuwashajiisha vijana kusomea taaluma za mifugo na kuwajengea uwezo wafanyakazi wa mifugo kitaaluma na kuwapatia nyenzo za kufanyia kazi.
- ii. Kuendelea kutoa taaluma ya uhifadhi wa malisho kwa wafugaji.
- iii. Kuwaunganisha wafugaji na taasisi za fedha na Wizara ya Uwezeshaji kwa kupata fursa za mikopo.
- iv. Kuwashajiisha wazalendo kuwekeza katika viwanda vidogo vidogo vya usarifu wa bidhaa za mifugo.
- v. Kuimarisha huduma za maabara za uchunguzi wa mifugo kwa

kuongeza wataalamu, vifaa na kuboresha miundombinu ya maabara.

- vi. Kuboresha uzalishaji wa mifugo ya kienyeji kwa kubadilisha vinasaba.
- vii. Kuendeleza utoaji wa huduma za ugani na utabibu wa mifugo.
- viii. Kuendeleza mashirikiano na taasisi nyengine za kitaifa, kikanda na kimataifa ili kuendeleza sekta ya mifugo.
- ix. Kuimarisha ujenzi wa miundombinu ya mifugo ikiwemo vituo vya karantini na kukarabati vituo vya kutolea huduma.

SEKTA YA UVUVI

Mafanikio katika sekta ya uvuvi

Mhe. Spika, kwa upande wa sekta ya uvuvi, mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na:-

- i. Uzalishaji wa samaki umeongezeka kutoka tani 30,712 (2013) zenye thamani ya Shilingi 111, 872, 939,740/= hadi tani 32,973 (2014) zenye thamani ya shilingi 126, 923, 172,056/=.
- ii. Wananchi wengi wameshajihika kwa kuendeleza ufugaji wa mazao ya baharini kwenye maeneo yao. Jumla ya vikundi 144 vya ufugaji wa samaki na mazao mengine ya baharini vimeanzishwa Unguja na Pemba (Unguja vikundi 51 na Pemba vikundi 93).
- iii. Kutiwa saina makubaliano baina ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi na Shirika la Korea (*KOICA*) juu ya kuanzisha mradi wa ujenzi wa kituo cha Kuzalisha Vifaranga vya samaki huko Beit el Ras.
- iv. Kukamilika kwa mabwawa matano ya mfano ya ufugaji wa samaki.
- v. Kupatikana kwa Mkakati wa Utawala na Usimamizi wa rasilimali za baharini.
- vi. Kuanzishwa kwa mashirikiano baina ya Wizara yetu na Wizara ya Kilimo na Uvuvi ya Serikali ya Oman.

- vii. Kukamilika kwa ujenzi wa soko la samaki na mboga mboga la Tumbe, Pemba.
- viii. Kukamilika kwa kanuni za usimamizi wa maeneo ya hifadhi za bahari.
- ix. Kukamilika kwa hatua za awali za Mradi wa SWIOfish.
- x. Kufanyika kwa uchambuzi yakinifu wa Mradi wa Uvuvi wa Bahari Kuu.

Mhe. Spika, shughuli za uvuvi zimekuwa kutoka asilimia 3.6 kwa mwaka 2013 hadi asilimia 8.9 kwa mwaka 2014. Hali hii imetokana na kuimarika kwa maeneo ya hifadhi.

Aidha, mchango wa sekta ya uvuvi katika pato la Taifa umepungua kutoka asilimia 6.5 mwaka 2013 hadi asilimia 6.4 mwaka 2014.

Changamoto Katika Sekta ya Uvuvi

Mhe. Spika, pamoja na mafanikio yaliyopatikana katika kuendeleza sekta ya uvuvi katika mwaka wa fedha 2014/2015, sekta hii ilikabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- i. Uhaba wa nyenzo za kufanyia kazi za doria unaopelekea kuzidi uvuvi haramu.
- ii. Uhaba wa taaluma na uelewa wa fani ya ufugaji wa mazao ya baharini kwa jamii.
- iii. Upotevu wa mazao ya baharini kwa kuharibika baada ya kuvuliwa (*post harvesting loss*) kutokana na usarifu mdogo.
- iv. Ukiukwaji wa sheria ya uvuvi.
- v. Kukosekana kwa vifaranga vya samaki.
- vi. Ongezeko la shinikizo la uvuvi katika maji madogo.
- vii. Uwezo mdogo wa jamii wa kukeza katika ufugaji wa mazao ya baharini kutokana na gharama kubwa za uwekezaji.
- viii. Bei ndogo ya mwani.

Mwelekeo wa Baadae Katika Sekta ya Uvuvi

- i. Kuimarisha ulinzi na udhibiti wa shughuli za uvuvi.
- ii. Kupunguza upotevu wa mazao ya baharini yanayoharibika baada ya kuvuliwa.
- iii. Kuendeleza miundombinu ya ufugaji wa samaki ikiwemo uzalishaji wa vifaranga (*hatchery*) na kutoa taaluma kwa wajasiriamali wa mazao ya baharini juu ya njia bora za ufugaji wa mazao hayo.
- iv. Kutayarisha mpango wa kuvifanya vijiji vya Chwaka na Marumbi kuwa mfano wa vijiji vya uvuvi.
- v. Kuendeleza tafiti za uvuvi na ufugaji wa mazao ya baharini.
- vi. Kuwawezesha wavuvi vijana kuvua katika kina kirefu cha maji.
- vii. Kuendeleza mashirikiano na taasisi nyengine za kitaifa, kikanda na kimataifa ili kuendeleza sekta ya Uvuvi.

TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA MALENGO KWA MWAKA 2014/2015

Mhe. Spika, Wizara ya Mifugo na Uvuvi imeundwa na Idara sita ambazo ni Idara ya Mipango, Sera na Utafiti; Idara ya Uendeshaji na Utumishi; Idara ya Uzalishaji wa Mifugo; Idara ya Huduma za Utabibu wa Mifugo; Idara ya Maendeleo ya Uvuvi; Idara ya Mazao ya Baharini na Ofisi Kuu Pemba.

Mhe. Spika, Katika mwaka wa fedha 2014/2015 Wizara ya Mifugo na Uvuvi ilitekeleza malengo iliyojipangia kama ifuatavyo:-

IDARA YA MIPANGO, SERA NA UTAFITI

Mhe. Spika, majukumu ya Idara ya Mipango, Sera na Utafiti ni kuandaa, kutekeleza na kutathmini mipango, programu na miradi ya maendeleo pamoja na kuratibu shughuli za utafiti katika sekta za mifugo na uvuvi na kuendeleza mashirikiano na taasisi za kiserikali na zisizo za kiserikali.

Malengo ya Mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015 Idara hii ilijipangia kutekeleza malengo yafuatayo:-

- i. Kuimarisha mipango ya utekelezaji wa malengo ya sekta ya mifugo na uvuvi.
- ii. Kuimarisha upatikanaji wa takwimu sahihi za mifugo na uvuvi.
- iii. Kuchapisha nakala 1,000 za Jarida la Mvuvi na Mfugaji.
- iv. Kuratibu kazi za utafiti.
- v. Kuimarisha mashirikiano na taasisi za ndani na nje ya nchi.

Utekelezaji wa Malengo ya Mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, Idara ya Mipango, Sera na Utafiti iliweza kutekeleza malengo yafuatayo:-

- i. Mpango Kazi wa Wizara wa mwaka 2014/2015 uliandaliwa pamoja na kutayarisha Ripoti za Utekelezaji za robo mwaka na mwaka kwa jumla.
- ii. Washiriki 65 Unguja na Pemba wakiwemo watumishi wa Serikali, wavuvi na wafugaji wamepatiwa mafunzo ya ukusanyaji wa takwimu za mifugo na uvuvi pamoja na kufuatilia kazi ya ukusanyaji wa takwimu za mifugo na uvuvi katika vyanzo vyake ikiwemo madikoni, machinjioni, vituo vya uzalishaji, karantini na kwa wafugaji.
- iii. Nakala 1000 za Jarida la Mvuvi na Mfugaji zimetayarishwa na kusambazwa katika taasisi mbalimbali za Serikali na binafsi kama vile mawizara, vituo vya redio, vyuo vikuu n.k.
- iv. Kazi ya ukusanyaji wa taarifa kwa wilaya zote 6 za Unguja na Pemba kwa majaribio ya awali ya dodoso la utafiti wa ufugaji kuku imekamilika pamoja na kufanyiwa uchambuzi taarifa zilizokusanywa.
- v. Mashirikiano na taasisi za ndani na nje yameendelezwa kwa kushiriki vikao mbalimbali. Vikao hivyo ni Mkutano Mkuu wa Kimataifa wa Shirika la Nguvu za Atomiki nchini Austria, vikao vya mpango wa taifa wa kuimarisha takwimu za sekta ya Kilimo Tanzania Bara, kikao cha tathmini ya Mradi wa ASDP-L Dar es Salaam pamoja na uimarishaji wa mapato yatokanayo na sekta ya uvuvi ikiwemo Bahari Kuu.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara ya Mipango, Sera na Utafiti iliidhinishiwa jumla ya shilingi 162,728,000 kutekeleza kazi za kawaida. Kati ya hizo, shilingi 101,928,000 ni kwa mishahara na shilingi 60,800,000 ni kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia mwezi Machi 2015, jumla ya shilingi 87,840,450 zilipatikana kwa kulipia mishahara na shilingi 39,960,000 sawa na asilimia 66 kwa matumizi mengineyo (Kiambatanisho Nam. 1).

Kwa upande wa miradi ya maendeleo, programu ilipangiwa kutumia shilingi 80,000,000 kutekeleza Mradi wa Kuimarisha Miundombinu ya Mifugo (Kiambatanisho nam 2) na hadi kufikia Machi 2015 mradi huu ulishapatiwa shilingi 23,000,000 ambazo ni sawa na asilimia 29 ya makadirio (Kiambatanisho Nam. 2 na 3).

IDARA YA UENDESHAJI NA UTUMISHI

Mhe. Spika, Idara ya Uendeshaji na Utumishi imepangiwa majukumu ya kusimamia na kuratibu uendeshaji wa kazi za kila siku za Wizara, kuweka kumbukumbu za wafanyakazi, kutunza mali za Serikali zilizokabidhiwa Wizara, kusimamia upatikanaji wa haki za watumishi ambao nao wanalazimika kutimiza wajibu wao, na kuhakikisha kwamba sheria, kanuni na taratibu zote zinazohusu matumizi ya mali za Serikali ndani ya Wizara zinafuatwa.

Idara inawajibika kuandaa na kutekeleza mpango wa mafunzo kwa watumishi, kuratibu kazi za uhasibu, manunuzi, ukaguzi wa ndani wa hesabu za Wizara na kusimamia maswala mtambuka kama Jinsia, UKIMWI, Mazingira, Ulemavu, Utawala bora n.k.

Mhe. Spika, hadi kufikia mwezi wa Aprili 2015, Wizara ilikuwa na watumishi 762, kati ya hao 574 wapo Unguja na 188 wapo Pemba. Watumishi 226 sawa na asilimia 30 ni wanawake na 536 sawa na asilimia 70 ni wanaume (Kiambatanisho nam 7). Watumishi 15 wamestaafu na wawili (2) wamefariki wakiwa watumishi wa umma. Mwenyezi Mungu awalaze Peponi. *Amin.*

Mhe. Spika, Wizara yangu bado inakabiliwa na upungufu mkubwa wa watumishi hasa wataalamu katika nyanja za utafiti, takwimu, elimu ya kuendesha uvuvi endelevu wa bahari kuu na madaktari wa mifugo. Hivi sasa wapo wafanyakazi 266 sawa na asilimia 36 waliohitimu kuanzia kiwango cha cheti hadi shahada ya uzamivu (PhD). Kati ya hao, 180 wana stashahada ya kawaida, watano stashahada ya juu, 33 shahada ya kwanza, sita stashahada ya uzamili, 31 shahada ya pili na mmoja shahada ya uzamivu (Kiambatanisho nam. 8).

Malengo ya Mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara ilipanga kutekeleza yafuatayo:-

- i. Kuendelea na uimarishwaji wa mazingira ya utendaji kazi kwa kuwapatia watumishi nyenzo zitakazowezesha kufanyika kazi kwa ufanisi.
- ii. Kuendelea na ufuatiliaji wa tathmini ya utekelezaji wa kazi za Idara na Wizara kwa ujumla na kusaidia vikundi au watu binafsi.
- iii. Kuendelea kusimamia udhibiti wa mali za Serikali na kuyapatia hatimiliki maeneo yaliyobaki ya Wizara.
- iv. Kuendelea kufanya ukaguzi wa hesabu za mapato na matumizi ya fedha na zana za Serikali.
- v. Kuendelea kusimamia haki na wajibu wa watumishi.
- vi. Kuwaendeleza watumishi kitaaluma katika nyanja mbali mbali za uzalishaji na utabibu wa mifugo, uzalishaji wa mazao ya baharini, uvuvi wa bahari ya kina kirefu, utawala, uchumi na mambo mtambuka.
- vii. Kulipa gharama za madeni ikiwemo malipo ya matrekta.
- viii. Kushiriki katika maadhimisho mbali mbali ya Kiserikali, taasisi za Kitaifa na Kimataifa.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara ya Uendeshaji na Utumishi ilipangiwa jumla ya shilingi 1,047,681,000 kutoka Serikalini kwa kutekeleza kazi za kawaida. Kati ya fedha hizo, shilingi 627,004,000 ni mishahara na shilingi 420,677,000 sawa na asilimia 52 kwa matumizi mengineyo (Kiambatanisho nam. 1).

Utekelezaji wa Malengo ya Mwaka 2014/2015.

Mhe. Spika, utekelezaji wa malengo ya mwaka wa fedha 2014/2015 ni kama ifuatavyo:-

- i. Idara imetengeneza vifaa mbali mbali kama vile kompyuta na magari, imeendesha vikao vya kikazi pamoja na tathmini ya

utendaji kazi, imelipia gharama za maji na umeme, imeshiriki katika matokeo mbali mbali ya kitaifa kama vile maonyesho ya kuadhimisha kutimia miaka 51 ya Mapinduzi matukufu ya Zanzibar.

Idara imeendesha vikao 2 vya Kamati ya Uongozi vya Wizara, imehudumia vikao 3 vya Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari ya Baraza la Wawakilishi zinapotathmini kazi za Wizara na kuhakikisha kuwa kamati hizo zinaweza kufanya kazi zake kama zilivyojipangia.

- ii. Viongozi wa Wizara wamewatembelea na kushauriana na wadau mbali mbali wa sekta za Mifugo na Uvuvi. Vikundi 5 vya wazalishaji vimepatiwa misaada kwa kuendeleza shughuli zao.
- iii. Kituo cha huduma za uzalishaji na utabibu Mangapwani kimepimwa na kuombewa hati miliki.
- iv. Ukaguzi wa mahesabu ya mapato na matumizi ya Wizara kwa robo mbili za mwaka yamefanywa.
- v. Watumishi 20 wamerekebishiwa mishahara yao, watumishi 15 wamelipwa fedha zao za likizo na posho ya kufanyakazi masaa ya ziada.
- vi. Watumishi 35 wameendelezwa kwa kulipiwa masomo ya muda mrefu ndani na nje ya nchi na 42 wamelipiwa ada kwa masomo ya muda mfupi. Aidha, jumla ya wafanyakazi 23 wamepatiwa fursa ya kuhudhuria semina nje ya nchi hasa Uchina.

Vile vile, vijana 5 kutoka Chuo cha Kilimo Kizimbani, wanasomeshwa na Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Elimu kupitia Bodi ya Mikopo ya Elimu ya Juu ya Zanzibar katika fani ya udaktari wa mifugo (*veterinary medicine*) nchini Uchina ili kupunguza tatizo la upungufu wa wataalamu wa tiba za mifugo.

- vii. Idara imeanza kulipa deni la matrekta ambayo yalinunuliwa kwa ajili ya kutayarisha mashamba ya malisho ya mifugo.

IDARA YA UZALISHAJI MIFUGO

Mhe. Spika, Idara ya Uzalishaji wa Mifugo ina jukumu la kupanga, kuratibu na kusimamia utekelezaji wa mikakati na programu za maendeleo ya mifugo. Idara

hii hutoa taaluma ya ufugaji bora wa mifugo na kufanya utafiti kwa lengo la kuongeza uzalishaji na ubora wa mifugo na mazao yake, ili kuwa na ufugaji wenye tija kwa wafugaji, jamii na Taifa kwa ujumla.

Pia Idara hii ina jukumu la kuendeleza mifugo ya asili kwa kuimarisha koosafu za mifugo yetu ya asili ili iweze kuzalisha zaidi.

Malengo ya Mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka 2014/2015, Idara ya Uzalishaji Mifugo ililenga kutekeleza malengo yafuatayo:

a) Kuongeza uzalishaji mifugo na mazao yake kwa kutumia mikakati ifuatayo:-

i. Kuimarisha huduma za ugani (elimu kwa wafugaji).

ii. Kuvijengea uwezo vituo vya utafiti wa mifugo.

iii. Kuongeza tathmini na ubora wa mazao na bidhaa za mifugo.

b) Kuongeza mwamko wa matumizi mazuri ya samadi kama nishati mbadala kwa kutumia mikakati ifuatayo:-

i. Kuchangia ujenzi wa mitambo 14 ya *biogas*.

ii. Kuitangaza teknolojia ya biogas kwa jamii kupitia kipindi kimoja cha redio na 1 cha *TV*.

iii. Kutathmini ubora wa mitambo ya biogas iliyofungwa.

c) Kuimarisha utoaji huduma za mifugo kwa jamii kwa kuimarisha mazingira ya utendaji kazi kwa kutumia mikakati ifuatayo:-

i. Kuimarisha mazingira ya utendaji kazi.

ii. Kuimarisha ufuatiliaji wa kazi za Idara.

Utekelezaji wa Malengo ya Mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, katika utekelezaji wa malengo haya hatua mbalimbali zimechukuliwa ikiwa ni pamoja na mambo yafuatayo:-

i. Kazi ya kutoa elimu kwa wafugaji iliendelea Unguja na Pemba. Idara ilitumia njia mbalimbali kutekeleza kazi hii ikiwa ni pamoja na kuwatembelea wafugaji au/na vikundi vya ufugaji katika mashamba yao, kutumia radio na *TV*, ziara za

wafugaji kwa wafugaji miongoni mwao na mashamba darasa. Jumla ya wafugaji 15,578 walipatiwa elimu ambayo ni sawa na asilimia 79 ya wafugaji 20,000 waliokusudiwa.

Aidha, vipindi viwili vya *TV* na Radio juu ya usarifu na masoko vilitengenezwa na kurushwa hewani. Vile vile mafunzo juu ya uhifadhi wa malisho na umuhimu wake yametolewa kwa wafugaji 70 wa wilaya ya Kaskazini B Unguja na wilaya za Wete na Chake Chake huko Pemba.

Ziara 3 za wafugaji wa ng'ombe wa maziwa, mbuzi wa maziwa na kuku baina ya wafugaji wa Wilaya za Micheweni, Wete na Chake Chake zilifanyika.

ii.Ili kuimarisha shughuli za utafiti katika sekta ya mifugo, vituo vya Utafiti vilipatiwa madawa kwa ajili ya kuingia na kutibu maradhi mbali mbali ikiwemo matukwi (*ECF*), minyoo, macho nakadhalika.

Kwa kushirikiana na watumishi wetu wanaosoma Chuo Kikuu cha Sokoine, Morogoro, Idara imefanya utafiti juu ya matumizi ya mwani kama moja ya virutubisho katika chakula cha kuku. Matokeo ya awali ya utafiti huu yameonyesha kuwa mwani unaweza kutumika kama kirutubisho katika chakula cha kuku.

Aidha, Idara inaendelea na utafiti wake juu ya kuangalia ukuaji wa kondoo kwa kutumia vyakula tofauti vinavyopatikana nchini. Vile vile utafiti wa ufugaji wa mbuzi katika kijiji cha Kiuyu Mbuyuni unaendelea. Tafiti hizi zitawasaidia wafugaji kujua jinsi ya kulisha na kunenepesha mifugo yao kwa gharama nafuu.

iii.Kazi ya kuhamasisha na kujenga mitambo ya biogesi ya aina ya mahandaki inaendelea Unguja na Pemba. Kwa kushirikiana na Kampuni ya Kuendeleza Biogesi Tanzania, jumla ya mitambo 6 kati ya 14 imejengwa (sawa na asilimia 43). Mitambo hiyo imejengwa katika maeneo ya Fuoni, Jumbi na Mbuyu Mnene kwa Unguja na Wawi, Gombani na Kiwani kwa Pemba. Aidha, Idara imeitangaza teknolojia ya biogesi kwa jamii kupitia kipindi kimoja cha *TV*.

iv.Mwisho, kuimarisha utoaji huduma za mifugo kwa jamii, Idara inaendelea kuziwezesha ofisi zake kwa kuzipatia huduma muhimu kama vile umeme, maji, vifaa vya kuandikia na usafi, huduma za simu na mtandao, huduma za usafiri. Watumishi 28 wamepatiwa stahiki zao za likizo na wengine 7 wamepatiwa malipo yao ya posho la muda wa ziada. Aidha, ziara 3 za kufuatilia kazi za Idara Kisiwani Pemba zilifanyika.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015 Idara hii ilikadiriwa kukusanya mapato ya shilingi 9,000,000 yatokanayo na huduma za uzalishaji mifugo. Hadi

kufikia mwezi wa Machi 2015 jumla ya shilingi 1,634,200 zimekusanywa ambazo ni sawa na asilimia 18 ya lengo lililowekwa (Kiambatanisho nam. 9).

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara ya Uzalishaji Mifugo iliombewa jumla ya shilingi 604,237,000 kutoka serikalini kwa kazi za kawaida. Kati ya hizo shilingi 497,964,000 ni kwa mishahara na shilingi 106,273,000 kwa matumizi mengineyo.

Hadi kufikia mwezi Machi 2015 shilingi 393,898,150 zimepatikana kwa kulipia mishahara na shilingi 38,356,750 sawa na asilimia 36 zimepatikana kwa matumizi mengineyo (Kiambatanisho nam. 1).

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ya Uzalishaji wa Mifugo imetekeleza mradi mmoja wa Upandishaji Ng'ombe kwa Sindano ambao uliombewa shilingi 90,000,000 na hadi kufikia mwezi wa Machi 2015, mradi huu ulishapata shilingi 29,000,000 sawa na asilimia 32 (Kiambatanisho nam. 3 na 10).

IDARA YA HUDUMA ZA UTABIBU WA MIFUGO

Mhe. Spika, maendeleo ya sekta ya mifugo yanategemea sana afya za mifugo yetu. Aidha, mifugo ndio chanzo kikubwa cha maambukizo ya maradhi kwa binaadamu. Idara ya Huduma za Utabibu wa Mifugo ina jukumu la kudhibiti maradhi kwa mifugo yetu kwa kutoa huduma za kinga na tiba za maradhi ya mifugo.

Idara pia ina jukumu la kuhakikisha mifugo yetu haisambazi maradhi kwa binadamu na kuilinda nchi yetu isipate maambukizi ya maradhi ya mifugo kutoka nje ya nchi kwa kufanya ukaguzi na udhibiti wa wanyama wanaoingizwa nchini.

Vile vile, Idara hii inashajihisha jamii iondokane na vitendo vya ukatili wa wanyama na inadhhibiti maradhi ya mifugo.

Malengo ya Mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ya Huduma za Utabibu wa Mifugo ililenga kutekeleza yafuatayo: -

- i. Kuendeleza udhibiti wa maradhi mbali mbali ya mifugo kwa kuimarisha vituo vya karantini, maabara na vituo vya huduma ya mifugo.
- ii. Kuimarisha utoaji wa huduma za tiba, kinga na uchunguzi wa kimaabara kwa maradhi ya mifugo.

iii. Kuendeleza utaratibu wa ufuatiliaji na tathmini ya takwimu za maradhi ya mifugo.

iv. Kuimarisha mazingira ya utendaji kazi kwa kuwapatia wafanyakazi stahiki zao na vitendea kazi vilivyoo bora.

Utekelezaji wa Malengo kwa mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara ilitekeleza yafuatayo:-

i. Ukarabati wa miundombinu ya maji na umeme sehemu ya maabara ya Maruhubi katika kitengo cha *'Parasitology'* umefanyika.

Aidha, ununuzi wa vifaa vya ujenzi wa ofisi ya karantini-Kisakasaka na dawa za kuulia kupe umefanyika. Jumla ya wanyama 581,577 walikaguliwa na kuruhusiwa kuingia nchini kupitia vituo vya karantini. Kati ya wanyama hao, ng'ombe ni 6,140, mbuzi ni 743, kondoo ni 27, kuku 532,629 (vifaranga vya kuku wa mayai na vya nyama) na wanyama wengineo 35.

Aidha, mayai ya kuku 320,240 ya mbegu yaliyoingizwa nchini yalikaguliwa. Vile vile, wanyama 243,477 (Unguja 193,277 na Pemba 50,200) walipatiwa kinga za magonjwa ya aina mbalimbali na wanyama 39,592 (Unguja 16,550 na Pemba 23,042) walikogeshwa kwa lengo la kuwakinga na maradhi mbali mbali ya kuambukiza, maradhi yanayosambazwa na kupe na wadudu wengine wanaoathiri mifugo.

Vile vile, wanyama 90,465 walitibiwa kutokana na maradhi mbalimbali ya mifugo. Kati ya hao ng'ombe ni 12,293, mbuzi 7,617, kuku na jamii ya ndege 64,356, punda 843, mbwa 3,632 na paka 1,724. Halikadhalika, mbwa 146 na paka 283 walifungwa uzazi kwa lengo la kupunguza wanyama wazururaji.

ii. Jumla ya sampuli 320 za maziwa ya ng'ombe, 150 za damu na 320 za kinyesi zilichunguzwa. Asilimia 46 ya sampuli hizo za maziwa ziligundulika kuwa na vimelea vya maradhi ya kiwele (*Mastitis*).

iii. Ufuatiliaji na uwekaji wa takwimu za mwenendo wa maradhi mbali mbali ya mifugo umefanyika yakiwemo maradhi yanayoenezwa na kupe, minyoo, maradhi ya kiwele, kichaa cha mbwa, maradhi ya kuku na maradhi ya mifugo yasiyokuwa na mipaka.

iv. Wafanyakazi 40 walipatiwa stahiki zao za likizo na 14 walilipwa posho za saa za ziada.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara hii ilikadiriwa kukusanya mapato ya jumla ya shilingi 59,000,000 yanayotokana na ada za huduma za utabibu wa mifugo. Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015 jumla ya shilingi 45,152,820 zilikusanywa ambazo ni sawa na asilimia 77 ya lengo lililowekwa (Kiambatanisho nam. 9).

Mhe. Spika, katika kutekeleza malengo ya mwaka 2014/2015, Idara ya Utabibu wa Mifugo iliombewa jumla ya shilingi 703,984,000. Kati ya hizo, shilingi 593,484,000 ni mishahara na 110,500,000 ni kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia mwezi wa Machi, 2015, jumla ya shilingi 470,180,900 zilipatikana kwa kulipia mishahara na shilingi 32,290,000 sawa na asilimia 29 zilipatikana kwa matumizi mengineo (Kiambatanisho nam. 1).

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Idara iliendelea kutekeleza miradi miwili. Mradi wa kwanza ni mradi wa kudhibiti Mafua ya Ndege na Maradhi ya Mifugo yasiokuwa na Mipaka (*Trans-boundary Animal Diseases*) ambao uliombewa shilingi 67,000,000. Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015 jumla ya shilingi 30,000,000 sawa na asilimia 45 zilipatikana (Kiambatanisho nam. 3 na 11).

Mradi wa pili ni mradi wa Kudhibiti Kichaa cha Mbwa ambao uliombewa jumla ya shilingi 280,873,000. Kati ya hizo, jumla ya shilingi 25,000,000 ni kutoka SMZ na shilingi 255,873,000 ni kutoka kwa mshirika wa maendeleo *World Animal Protection* (WAP). Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015, shilingi 20,000,000 sawa na asilimia 80 zilitolewa na SMZ na shilingi 100,950,000 sawa na asilimia 39 zimepatikana kutoka kwa WAP (Kiambatanisho nam. 3 na 12).

IDARA YA MAENDELEO YA UVUVI

Mhe. Spika, Idara ya Maendeleo ya Uvuvi ina majukumu ya kuwahudumia wavuvi pamoja na wadau mbalimbali wanaojishughulisha na shughuli za uvuvi kwa namna moja au nyengine kwa ajili ya kuinua hali zao kiuchumi.

Aidha, Idara ina jukumu la kusimamia utekelezaji wa sheria na kanuni za uvuvi kwa lengo la kuhakikisha matumizi bora ya rasilimali za baharini na kuendeleza kazi za utafiti wa masuala ya uvuvi.

Malengo ya mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Idara ya Maendeleo ya Uvuvi ilipangiwa kutekeleza malengo yafuatayo:-

- i. Kuendelea kutoa elimu ya uhifadhi wa mazingira ya bahari kwa jamii ya ukanda wa pwani juu ya uvuvi endelevu.
- ii. Kuendeleza kazi za doria katika maeneo ya hifadhi kwa kushirikiana na jamii ili kudhibiti uvuvi haramu.
- iii. Kufanya utafiti juu ya kiwango cha samaki katika maeneo ya maji ya ndani.
- iv. Kufanya ufuatiliaji na tathmini ya matumbawe yaliyowekwa Chwaka na Marumbi.
- v. Kuongeza matumbawe ya kienyeji katika maeneo mapya ya hifadhi ili kuongeza mazalio na maficho ya samaki.
- vi. Kusimamia maeneo ya hifadhi yaliyopo pamoja na kuanzisha maeneo mapya ya hifadhi baada ya kuthibitishwa katika kanuni za *MCU*.
- vii. Kuainisha maeneo maalum yenye umuhimu kwa uhifadhi wa rasilimali za bahari.

3.5.2 Utekelezaji wa Malengo ya Mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ilitekeleza yafuatayo:-

- i. Mafunzo ya usimamizi wa rasilimali za baharini ili ziwe endelevu yalitolewa kwa maeneo yote ya hifadhi.
Aidha, ufungaji na ufunguaji wa dago la msimu wa Kaskazi katika kisiwa cha Pungume ulifanyika pamoja na kujadili matatizo ya wavuvi yanayojitokeza katika maeneo yao na kuyatafutia ufumbuzi.
- ii. Idara ilishirikiana na jamii katika kuendeleza shughuli za doria za baharini. Jumla ya doria 49 (20 za kudhibiti uvuvi haramu na 29 za ukaguzi wa tiketi za wageni) zilifanyika. Doria hizi zilifanyika katika maeneo ya hifadhi za MIMCA na Menai. Kutokana na doria hizo wavuvi kutoka Chwaka, Kikungwi na Tanzania Bara walikamatwa wakivua uvuvi haramu katika Ghuba ya Menai.

Aidha, bunduki 5 za uvuvi na vipande 11 vya nyavu za macho madogo zilikamatwa na kufikishwa polisi. Kesi zote zilizungumzwa nje ya mahakama na vyombo vyao walirejeshewa wenyewe baada ya kulipa faini.
- iii. Utafiti juu ya kiwango cha samaki katika maeneo ya maji ya ndani haukufanyika.

iv. Ufuatiliaji na tathmini ya matumbawe yaliyowekwa Chwaka na Marumbi haukufayika.

v. Idara kwa kushirikiana na Jumuiya ya Mwambao imeweka matumbawe ya kienyeji ili kuongeza mazalio na maficho ya samaki katika maeneo ya hifadhi Jambiani.

vi. Maeneo ya hifadhi yaliyopo yalisimamiwa ipasavyo na maeneo mapya ya hifadhi ya Changuu na Bawe (*CHABAMCA*) na Tumbatu (*TUMCA*) yameingizwa rasmi katika kanuni za maeneo ya hifadhi (*MCU*).

vii. Maeneo maalumu manne yenye umuhimu kwa uhifadhi wa rasilimali za bahari yameainishwa. Maeneo hayo yako Tumbatu, Kisiwa cha Chumbe, Marumbi-Chwaka na Mwamba - Kizimkazi.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ilipangiwa kukusanya jumla ya shilingi 30,000,000/= kutokana na mapato ya leseni za vyombo na wavuvi. Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015 jumla ya shilingi 11,222,700 zilikusanywa ambazo ni sawa na asilimia 37 ya lengo (Kiambatanisho nam. 9).

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara iliidhinishiwa jumla ya shilingi 504,984,000 kutoka Serikalini kwa kazi za kawaida. Kati ya hizo, shilingi 395,484,000 ni mishahara na 109,500,000 ni kwa matumizi mengineyo.

Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015 jumla ya shilingi 295,398,700 zilipatikana kwa kulipia mishahara na jumla ya shilingi 33,950,000/= zilipatikana kwa matumizi mengineyo, ambazo ni sawa na asilimia 31 (Kiambatanisho nam. 1).

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ya Maendeleo ya Uvuvi ilitekeleza Mradi mmoja wa Kuimarisha Uvuvi wa Kina Kirefu cha Maji ambao uliombewa jumla ya shilingi 261,600,000 kutoka SMZ.

Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015, mradi huu uliingiziwa jumla ya shilingi 78,000,000 ambazo ni sawa na asilimia 30 ya makadirio (Kiambatanisho nam. 3 na 13).

IDARA YA MAZAO YA BAHARINI

Malengo ya mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ya Mazao ya Baharini ilipanga kutekeleza yafuatayo:-

i. Kuendeleza ufugaji wa samaki, kaa, chaza, majongoo na mazao mengine ya baharini pamoja na samaki wa maji baridi.

ii. Kuendelea utoaji wa elimu kwa wakulima wa mwani juu ya ukulima bora wa mwani, uhifadhi na kuhamasisha matumizi ya mwani na bidhaa zitokanazo na zao la mwani kwa maslahi ya wakulima wa mwani na Taifa kwa jumla.

iii. Kushirikiana na washirika wa maendeleo katika kukuza na kuendeleza ufugaji wa mazao ya baharini ikiwemo kukeza katika ufugaji wa samaki na mazao mengine ya baharini.

Utekelezaji wa Malengo ya Mwaka 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ilitekeleza yafuatayo:-

i. Idara iliwapatia wafugaji jumla ya vifaranga 4,892 vya samaki. Kati ya hivyo, vifaranga 3,792 ni vya maji chumvi na vifaranga 1,100 vya maji baridi.

Aidha, wafugaji 69 wa samaki walipatiwa mafunzo ya ufugaji bora wa samaki ikiwa ni pamoja na utengenezaji wa chakula, ulishaji, uchimbaji wa mabwawa na matunzo ya samaki.

ii. Wawakilishi wa wakulima wa mwani kutoka vijiji 53 walipatiwa mafunzo juu ya njia bora za kilimo cha mwani na matumizi yake. Kati ya vijiji hivyo, wawakilishi watatu walitoka Kisiwani Pemba.

iii. Serikali imefikia makubaliano na Serikali ya Korea juu ya ujenzi wa kituo cha kutotolea vifaranga vya samaki ili kuwepo na upatikanaji wa uhakika wa vifaranga vya kutosha na vyenye ubora.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, mapato yatokanayo na ushuru wa usafirishaji wa mazao ya baharini nje ya Zanzibar yalikalidiriwa kuwa shilingi 70,000,000. Hadi kufikia mwezi Machi, 2015, jumla ya shilingi 57,028,875 zilikusanywa ambazo ni sawa na asilimia 81 ya lengo (Kiambatanisho nam. 9).

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ya Mazao ya Baharini iliidhinishiwa jumla ya shilingi 203,301,000. Kati ya hizo, shilingi 155,136,000 kwa ajili ya mishahara na shilingi 48,165,000 kwa matumizi mengineyo.

Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015 jumla ya shilingi 114,294,900 zilipatikana kwa mishahara na shilingi 25,416,000 zilipatikana kwa matumizi mengineyo sawa na asilimia 53 (Kiambatanisho nam. 1).

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Idara ya Mazao ya Baharini ilitekeleza mradi mmoja wa kuimarisha Ufugaji wa Mazao ya Baharini, ambao uliombewa shilingi 176,400,000 kutoka SMZ na shilingi 384,680,000 kutoka kwa Washirika wa Maendeleo.

Hadi kufikia mwezi Machi 2015, mradi huu uliingiziwa shilingi 5,000,000 sawa na asilimia 3 kutoka SMZ na shilingi 36,000,000 sawa na asilimia 9 kutoka *FAO* (Kiambatanisho nam. 3 na 14).

OFISI KUU PEMBA

Mhe. Spika, Ofisi Kuu ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi Pemba, ina jukumu la kusimamia na kuwaongoza waratibu wa Idara mbalimbali za Wizara ya Mifugo na Uvuvi waliopo Pemba. Utekelezaji wa malengo hayo ni kama vile ilivyokwisha elezwa chini ya Idara zote zilizomo katika Wizara hii.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Ofisi Kuu Pemba ililenga kukusanya mapato ya jumla ya shilingi 45,000,000. Hadi kufikia mwezi Machi 2015, jumla ya shilingi 27,021,900 zilikusanywa ambazo ni sawa na asilimia 60 ya lengo.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Ofisi Kuu Pemba iliombewa jumla ya shilingi 1,023,585,000 kwa ajili ya kazi za kawaida. Kati ya hizo, shilingi 732,300,000 ni mishahara na shilingi 291,285,000 ni kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia mwezi Machi 2015, shilingi 535,172,050 zilipatikana kwa mishahara na shilingi 116,662,000 zilipatikana kwa matumizi mengineyo ambazo ni sawa na asilimia 40 (Kiambatanisho nam. 1).

MUHTASARI WA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA 2014/2015

Ukusanyaji wa Mapato 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, Wizara ilipangiwa kukusanya mapato ya shilingi 613,000,000. Kati ya mapato hayo, shilingi 400,000,000 kutokana na leseni za uvuvi wa bahari kuu na shilingi 213,000,000 kutokana na mapato ya ndani ya Wizara (ikiwemo ada za leseni za uvuvi wa ndani, utabibu wa wanyama na ada za mazao ya baharini).

Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015, Wizara ilipita lengo na kukusanya jumla ya shilingi 571,041,800 sawa na asilimia 143 kutokana na leseni za uvuvi wa bahari kuu na shilingi 142,060,495 sawa na asilimia 67 kutokana na makusanyo ya ndani (Kiambatanisho nam. 9).

Matumizi ya Fedha 2014/2015

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Wizara yangu iliidhinishiwa jumla ya shilingi 11,591,053,000 (Kiambatanisho nam 1&3) ambapo shilingi 4,250,500,000 zilikuwa ni kwa kazi za kawaida na shilingi 7,340,553,000 ni kwa kazi za maendeleo. Kati ya hizo, shilingi 3,103,300,000 zilitengwa kwa mishahara na shilingi 1,147,200,000 kwa matumizi mengineyo.

Hadi kufikia mwezi Machi, 2015, fedha zilizopatikana kwa ajili ya mishahara ni shilingi 2,268,766,450 sawa na asilimia 73. Kwa upande wa matumizi mengineyo, fedha zilizopatikana ni shilingi 504,162,000 sawa na asilimia 43 ya makadirio (Kiambatanisho nam. 1).

Mhe. Spika, kwa upande wa kazi za maendeleo jumla ya shilingi 700,000,000 ziliidhinishwa kwa mwaka 2014/2015 kutoka serikalini na hadi kufikia mwezi Machi 2015, shilingi 185,000,000 zilipatikana sawa na asilimia 26.

Aidha, jumla ya shilingi 6,640,553,000 ziliombwa kutoka kwa washirika wa maendeleo ili kutekeleza miradi mitatu ya maendeleo (Mradi wa Kujenga Soko la Samaki Malindi, Mradi wa Kuimarisha Ufugaji wa Samaki na Mradi wa Kudhibiti Kichaa cha Mbwa). Hadi kufikia mwezi Machi, 2015 jumla ya shilingi 136,950,000 zilipatikana sawa na asilimia 2. (Kiambatanisho nam. 3).

MWELEKEO WA MAPATO NA MATUMIZI YA BAJETI INAYOZINGATIA PROGRAMU KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016

MAKADIRIO YA MAPATO 2015/2016

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, wizara inakadiria kukusanya mapato ya jumla ya shilingi 956,362,000 kutoka vianzio vyake mbali mbali Unguja na Pemba. Kati ya mapato hayo jumla ya shilingi 316,000,000 zitatokana na mapato ya ndani ya wizara ikiwemo ada za leseni za uvuvi wa ndani, utibabu wa wanyama, mapato ya uzalishaji mifugo na ada ya mazao ya baharini. Kati ya mapato ya ndani shilingi 240,500,000 zitakusanywa Unguja na jumla ya shilingi 75,500,000 zitakusanywa Pemba. Aidha, jumla ya shilingi 640,362,000 zinakadiriwa kukusanywa kutokana na leseni za uvuvi wa bahari kuu (Kiambatanisho nam. 9).

MAKADIRIO YA MATUMIZI 2015/2016

Mhe. Spika, Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha 2015/2016 itatekeleza malengo yake kupitia programu zake kuu tatu ambazo ni:-

- i. Programu ya Maendeleo ya Mifugo;
- ii. Programu ya Maendeleo ya Uvuvi; na
- iii. Programu ya Utawala wa Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi.

Mhe. Spika, kwa kutekeleza programu hizi tatu wizara inaomba kuidhinishiwa kutumia jumla ya shilingi 17,127,500,000 kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016 (Kiambatanisho nam 6). Kati ya fedha hizo shilingi 4,217,400,000 ni kwa ajili ya kazi za kawaida ambapo jumla ya shilingi 3,107,300,000 ni kwa mishahara na shilingi 1,110,100,000 ni kwa matumizi mengineyo na jumla ya shilingi 12,910,100,000 ni kwa ajili ya matumizi ya kazi za maendeleo.

Kwa upande wa fedha za maendeleo jumla ya shilingi 990,000,000 ni kutoka SMZ na jumla ya shilingi 11,920,100,000 ni kutoka kwa washirika wa maendeleo (Kiambatanisho nam. 5).

PROGRAMU YA MAENDELEO YA MIFUGO

Mhe. Spika, Programu ya Maendeleo ya Mifugo jukumu lake kubwa ni kuendeleza sekta ya mifugo na kuongeza uzalishaji na ubora wa mifugo na mazao yake. Matokeo ya muda mrefu ya programu hii ni kuimarika kwa huduma za mifugo na mazao yake.

Kwa mwaka wa fedha 2015/2016, Programu ya Maendeleo ya Mifugo inaombewa jumla ya shilingi 1,933,613,000. Kati ya fedha hizo shilingi 1,356,329,000 zinaombwa kwa kazi za kawaida na shilingi 577,284,000 kwa kazi za maendeleo. Kati ya fedha za kawaida jumla ya shilingi 1,157,029,000 zinaombwa kwa mishahara na shilingi 199,300,000 kwa ajili ya matumizi mengineyo.

Kwa upande wa kazi za maendeleo shilingi 470,000,000 ni kutoka SMZ na shilingi 107,284,000 ni kutoka kwa Washirika wa Maendeleo (Kiambatanisho nam. 5).

Programu hii imegawika katika program ndogo mbili ambazo ni:-

- i. Programu Ndogo ya Uzalishaji Mifugo.
- ii. Programu Ndogo ya Utabibu wa Mifugo.

PROGRAMU NDOGO YA UZALISHAJI WA MIFUGO

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya uzalishaji wa Mifugo inalenga kuongeza

uzalishaji na ubora wa mifugo na mazao yake. Programu ndogo hii imepanga kutoa huduma ya kuimarisha tafiti shirikishi kwa wafugaji; kuimarisha upatikanaji na uzalishaji wa chakula bora; kutoa huduma za ugani kwa wafugaji na kuimarisha jumuiya za wafugaji.

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo itatekelezwa na Idara ya Uzalishaji Mifugo. Kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu Ndogo hii inaombewa jumla ya shilingi 1,050,259,000 kutoka serikalini. Kati ya fedha hizo jumla ya shilingi 620,259,000 kwa kazi za kawaida na shilingi 430,000,000 kutekeleza Mradi wa Kuimarisha Uzalishaji wa Maziwa kwa Wafugaji Wadogo (Kiambatanisho nam. 5&15). Kati ya fedha za kawaida jumla ya shilingi 99,500,000 zinaombwa kwa matumizi mengineyo na shilingi 520,759,000 kwa ajili ya mishahara (Kiambatanisho nam. 4).

Mhe. Spika, vile vile, kwa mwaka wa fedha 2015/2016, Programu hii ndogo, kwa kushirikiana na Wizara ya Uwezeshaji, Ustawi wa Jamii, Vijana, Wanawake na Watoto itaendelea kutekeleza Mradi wa Kuendeleza Wafugaji Wadogo Wadogo katika programu ya pamoja ya Ajira kwa Vijana (*Youth Employment Programme*) ambao unatarajiwa kuzalisha nafasi za ajira 120 kwa vijana ambapo ajira 80 ni kupitia ufugaji wa kuku na ajira 40 ni kupitia ufugaji wa mbuzi wa maziwa na wa kienyeji. Mradi huu umetengewa jumla ya shilingi 100,000,000 katika Programu ya Ajira kwa Vijana inayosimamiwa na Wizara ya Uwezeshaji, Ustawi wa Jamii, Vijana, Wanawake na Watoto.

PROGRAMU NDOGO YA HUDUMA ZA UTABIBU WA MIFUGO

Mhe. Spika, Programu ndogo hii ya pili ya Huduma wa Utabibu wa Mifugo inalenga kuimarisha huduma za utabibu wa mifugo. Programu ndogo hii imepanga kutoa huduma ya kuimarisha uchunguzi juu ya ubora wa maziwa yanayozalishwa na wafugaji; kuimarisha huduma ya ugani kwa jamii; kudhibiti maradhi yanayoambukizwa na kupe; kudhibiti magonjwa ya kuku na jamii ya ndege; kudhibiti maradhi ya minyoo; kuimarisha huduma za maradhi; na kudhibiti kichaa cha mbwa.

Mhe. Spika, Programu Ndogo hii ya Huduma za Utabibu wa Mifugo itatekelezwa na Idara ya Huduma za Utabibu wa Mifugo. Kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu Ndogo hii inaombewa jumla ya shilingi 883,354,000. Kati ya fedha hizo jumla ya shilingi 736,070,000 kwa kazi za kawaida na shilingi 147,284,000 ni za kazi za maendeleo (Kiambatanisho nam. 6). Kati ya fedha za kawaida jumla ya shilingi 99,800,000 zinaombwa kwa matumizi mengineyo na shilingi 636,270,000 kwa ajili ya mishahara (Kiambatanisho nam. 4).

Kwa upande wa kazi za maendeleo, Programu Ndogo hii itatekeleza mradi mmoja wa Kudhibiti Kichaa cha Mbwa ambao unaombewa shilingi 40,000,000 kutoka SMZ na shilingi 107,284,000 kutoka kwa Mshirika wa Maendeleo “*World Animal Protection – WAP*” (Kiambatanisho nam. 5 na 12).

PROGRAMU YA MAENDELEO YA UVUVI

Mhe. Spika, Programu hii ya Maendeleo ya Uvuvi dhumuni lake kubwa ni kuendeleza uvuvi na kuongeza uzalishaji wa samaki na mazao ya baharini kwa njia ya ufugaji. Matokeo ya muda mrefu ya programu hii ni kuimarika kwa uvuvi na ufugaji wa mazao ya baharini.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu ya Maendeleo ya Uvuvi inaombewa jumla ya shilingi 12,836,343,000. Kati ya fedha hizo shilingi 673,532,000 zinaombwa kwa kazi za kawaida na shilingi 12,162,816,000 kwa kazi za maendeleo (Kiambatanisho nam. 6). Kati ya fedha za kawaida jumla ya shilingi 538,752,000 zinaombwa kwa mishahara na shilingi 134,780,000 kwa ajili ya matumizi mengineyo (Kiambatanisho nam. 4).

Kwa upande wa kazi za maendeleo shilingi 350,000,000 ni kutoka SMZ na shilingi 11,812,816,000 ni kutoka kwa Washirika wa Maendeleo (Kiambatanisho nam. 5).

Programu hii imegawika katika programu ndogo mbili nazo ni:-

- i. Programu Ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa Bahari.
- ii. Programu Ndogo ya Ufugaji wa Mazao ya Baharini.

PROGRAMU NDOGO YA MAENDELEO YA UVUVI NA UHIFADHI WA BAHARI

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa Bahari inalenga kuendeleza uvuvi wa kienyeji na kusimamia rasilimali za baharini kwa matumizi endelevu. Programu ndogo hii inapanga kutoa huduma ya ugani kwa wavuvi; kuimarisha doria shirikishi katika maeneo ya hifadhi za bahari; kuimarisha uvuvi unaozingatia uhifadhi wa mazingira na kuimarisha uvuvi wa Bahari Kuu.

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Uvuvi na Uhifadhi wa Bahari itatekelezwa na Idara ya Maendeleo ya Uvuvi. Kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu Ndogo hii inaombewa jumla ya shilingi 11,953,633,000. Kati ya fedha hizo jumla ya shilingi 452,921,000 zitatumika kwa kazi za kawaida na shilingi 11,500,717,000

kwa kazi za maendeleo (Kiambatanisho nam. 6). Kati ya fedha za kawaida jumla ya shilingi 60,780,000 zinaombwa kwa matumizi mengineyo na shilingi 392,141,000 kwa ajili ya mishahara (Kiambatanisho nam. 4).

Kwa upande wa fedha za maendeleo, jumla ya shilingi 200,000,000 ni kutoka SMZ na jumla ya shilingi 11,300,717,000 ni kutoka kwa washirika wa maendeleo ambao ni Shirika la Maendeleo la Japan (*JICA*) na Benki ya Dunia (Kiambatanisho nam. 5).

Miradi itakayotekelezwa na Programu Ndogo hii ni mradi wa Kuimarisha Uvuvi wa Bahari Kuu (Kiambatisho nam 13) na mradi mpya wa Usimamizi wa Shughuli za Uvuvi wa Kanda ya Kusini Mashariki mwa Bahari ya Hindi (*South West Indian Ocean Fisheries Governance Project- SWIOFish*) (Kiambatanisho nam. 16).

PROGRAMU NDOGO YA UFUGAJI WA MAZAO YA BAHARINI

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Mazao ya Baharini inalenga kuongeza uzalishaji wa samaki na mazao mengine ya baharini. Programu ndogo hii inapanga kuimarisha huduma za ugani kwa wafugaji samaki; kuimarisha upatikanaji wa vifaranga vya samaki; kuimarisha ufugaji wa mazao ya baharini; kuimarisha kilimo cha mwani; kuimarisha usarifu na uongezaji thamani wa zao la mwani; na kuimarisha fursa za uekezaji katika ufugaji wa samaki na mazao ya baharini.

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Mazao ya Baharini itatekelezwa na Idara ya Mazao ya Baharini. Kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu Ndogo hii inaombewa jumla ya shilingi 882,710,000. Kati ya fedha hizo shilingi 220,611,000 ni kwa kazi za kawaida na shilingi 662,099,000 ni kwa kazi za maendeleo (Kiambatanisho nam. 6). Katika fedha za kawaida jumla ya shilingi 74,000,000 zinaombwa kwa matumizi mengineyo na shilingi 146,611,000 kwa ajili ya mishahara (Kiambatanisho nam. 4).

Kwa upande wa fedha za maendeleo jumla ya shilingi 150,000,000 zinaombwa kutoka serikalini na shilingi 512,099,000 kutoka Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa “*FAO*” kutekeleza mradi mmoja wa Kuimarisha Ufugaji wa Samaki (Kiambatanisho nam. 5 na 14).

PROGRAMU YA UTAWALA WA MAENDELEO YA MIFUGO NA UVUVI

Mhe. Spika, Programu ya Utawala wa Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi dhumuni lake kubwa ni kutoa huduma za kiofisi kwa ufanisi kwa ustawi wa sekta za mifugo na uvuvi. Matokeo ya muda mrefu ya programu hii ni kuimarika kwa mazingira ya utendaji kazi na kuendeleza sekta ya mifugo na uvuvi.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu ya Utawala wa Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi inaombewa jumla ya shilingi 2,357,539,000 (Kiambatanisho nam 6). Kati ya fedha hizo shilingi 2,187,539,000 zinaombwa kwa kazi za kawaida ambapo shilingi 1,411,519,000 zitatumika kwa mishahara na shilingi 776,020,000 kwa matumizi mengineyo (Kiambatanisho nam. 4) na shilingi 170,000,000 kwa kazi za maendeleo (Kiambatanisho nam. 5).

Programu hii imegawika katika programu ndogo tatu nazo ni:-

- i. Programu Ndogo ya Utawala na Mafunzo.
- ii. Programu Ndogo ya Uratibu wa Mipango Sera na Utafiti.
- iii. Programu ndogo ya Uratibu wa Afisi Kuu Pemba.

PROGRAMU NDOGO YA UTAWALA NA MAFUNZO

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Utawala na Mafunzo ina lengo la kuimarisha mazingira bora ya utendaji kazi kwa ufanisi na maendeleo ya sekta za mifugo na uvuvi. Programu ndogo hii inapanga kutoa huduma za utumishi za wizara na kuwajengea uwezo wa kitaaluma wafanyakazi.

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Utawala na Mafunzo itatekelezwa na Idara ya Uendeshaji na Utumishi. Kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu Ndogo hii inaombewa jumla ya shilingi 1,010,377,000 kwa kazi za kawaida. Kati ya fedha hizo jumla ya shilingi 427,669,000 zinaombwa kwa matumizi mengineyo na jumla ya shilingi 582,708,000 kwa ajili ya mishahara (Kiambatanisho nam. 4 na 6).

PROGRAMU NDOGO YA URATIBU WA MIPANGO, SERA NA UTAFITI

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Uratibu wa Mipango Sera na Utafiti ina lengo la kuratibu kazi za mipango sera na utafiti kwa maendeleo ya sekta za mifugo na uvuvi. Programu ndogo hii inatoa huduma ya kuandaa na kuratibu mipango na ufuatiliaji na tathmini ya malengo ya wizara, kuratibu shughuli za utafiti za mifugo na Uvuvi pamoja na kuendeleza miundo mbinu ya mifugo.

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Uratibu wa Mipango, Sera na Utafiti itatekelezwa na Idara ya Mipango, Sera na Utafiti. Kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu Ndogo hii inaombewa jumla ya shilingi 376,961,000 kutoka serikalini (Kiambatanisho nam. 6). Kati ya fedha hizo shilingi 206,961,000 ni kwa kazi za kawaida (Kiambatanisho nam. 4) na 170,000,000 kwa kutekeleza mradi wa

maendeleo wa Kuendeleza Miundo Mbinu ya mifugo (Kiambatisho nam 2 na 5). Kati ya fedha za kawaida shilingi 111,901,000 ni kwa mishahara na shilingi 88,060,000 ni kwa matumizi mengineyo.

PROGRAMU NDOGO YA URATIBU WA OFISI KUU PEMBA

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Uratibu wa Ofisi Kuu Pemba ina lengo la kuratibu maendeleo ya sekta ya mifugo na uvuvi. Programu ndogo hii inatoa huduma za utumishi za wizara; kuwajengea uwezo wa kitaaluma watumishi na kuratibu shughuli za mipango ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi.

Mhe. Spika, Programu Ndogo ya Uratibu wa Ofisi Kuu Pemba, itatekelezwa na Ofisi Kuu Pemba. Kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, Programu Ndogo hii inaombewa kutumia jumla ya shilingi 970,201,000 kwa kazi za kawaida. Kati ya fedha hizi, shilingi 709,910,000 ni kwa mishahara na shilingi 260,291,000 ni kwa matumizi mengineyo (Kiambatanisho nam. 4 na 6).

MUHTASARI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016, wizara inakadiria kukusanya jumla ya shilingi 956,362,000 kutoka katika vyanzo vyake mbali mbali vya mapato Unguja na Pemba (Kiambatanisho nam. 9).

Mhe. Spika, kwa upande wa matumizi, wizara inakadiria kutumia jumla ya shilingi 17,127,500,000 kati ya hizo shilingi 2,357,539,000 kwa matumizi ya Programu ya Utawala wa Mifugo; shilingi 1,933,613,000 kwa Programu ya Maendeleo ya Mifugo na shilingi 12,836,348,000 kwa Programu ya Maendeleo ya Uvuvi. Kati ya fedha hizo shilingi 4,217,400,000 zitatumika kwa kazi za kawaida na shilingi 12,910,100,000 kwa kazi za maendeleo. Kwa upande wa fedha za kawaida shilingi 3,107,300,000 ni kwa mishahara na shilingi 1,110,100,000 ni kwa matumizi mengineyo.

Katika fedha za maendeleo jumla ya shilingi 11,920,100,000 ni fedha kutoka kwa washirika wa maendeleo kwa kutekeleza miradi minne (Mradi wa Kichaa cha Mbwa, Mradi wa Kushajiisha Ufugaji wa Mazao ya Baharini, Mradi wa Kuendeleza Uvuvi wa Kina Kirefu cha Maji na Mradi wa *SWIOFish*) na shilingi 990,000,000 ni kutoka serikalini (kiambatanisho nam. 4, 5 na 6).

HITIMISHO

Mhe. Spika, napenda kuchukua fursa hii kwa niaba ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kuzishukuru Taasisi za Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Jamhuri ya

Watu wa China, Jamhuri ya Watu wa Korea, Serikali ya Japan, Serikali ya Oman, Serikali ya Uholanzi, kwa kushirikiana nasi katika kuendeleza sekta ya mifugo na uvuvi.

Aidha, napenda kuyashukuru mashirika ya maendeleo yakiwemo “*KOICA*”, “*WAP*”, “*WHO*”, Melinda na *Bilgate*, Benki ya Dunia, Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa “*FAO*”, Shirika la Mionzi la Ulimwengu (*IAEA*), *Indian Ocean Rim*, *Indian Ocean Tuna Commission (IOTC)*, Mamlaka ya Uvuvi wa Bahari Kuu ya Tanzania, Shirika la Maendeleo la Japan “*JICA*”, Mfuko wa Kimataifa wa Kuendeleza Kilimo “*IFAD*”, Jumuiya ya Afrika Mashariki - “*EAC*”, na Umoja wa nchi za Ulaya - “*EU*” kwa kusaidia maendeleo ya sekta za uvuvi na mifugo.

Vile vile napenda kuzishukuru taasisi binafsi hapa nchini, Wizara za SMZ, taasisi za Serikali na zisizo za kiserikali kama Taasisi ya Sayansi ya Baharini, “*COSTECH*”, “*State Oceanic Administration*” (*SOA*) ya China, *Heifer Project Tanzania*, *Zanchick*, “*ZAASO*”, “*ZSPCA*” na “*WIOMSA*” ambazo zimesaidia katika kuleta ufanisi na maendeleo katika sekta za Uvuvi na Mifugo.

Mhe. Spika, naomba kuchukua fursa hii pia kuwashukuru kwa dhati sana na kuwapongeza viongozi wa wizara yangu wakiwemo Naibu Waziri Mheshimiwa Mohammed Said Mohammed, Katibu Mkuu Dkt. Kassim Gharib Juma, Naibu Katibu Mkuu Dkt. Omar Ali Amir, Afisa Mdhamini Pemba Nd. Mayasa Ali Hamad, Wakurugenzi, wataalamu na wafanyakazi wote wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi walioko Unguja na Pemba kwa utendaji mzuri na kufanyakazi vizuri katika mazingira magumu.

Aidha, napenda kuwapongeza wafugaji, wavuvi, wakulima na wafanyabiashara wa mwani, na wadau wengine wa sekta ya mifugo na uvuvi kwa jitihada na mashirikiano yao wanayotoa katika kuendeleza sekta hizi pamoja na changamoto zinazowakabili. Nachukua fursa hii kuwahakikishia kwamba maoni na michango yao tunaithamini na tutaendelea kuyafanyia kazi mapungufu yanayojitokeza kulingana na vipaumbele na nyenzo zilizopo.

Mhe. Spika, napenda kuwashukuru Wakuu wa Mikoa, Wakuu wa Wilaya, Madiwani, Masheha, Kamati za Maendeleo za Shehia, Kamati za Wavuvi, Vikosi vya SMZ na vyombo vya habari kwa mashirikiano yao mazuri waliyoyatoa kusaidia utekelezaji wa kazi zetu.

Mhe. Spika, naomba kumshukuru Mhe. Mwenyekiti na Waheshimiwa Wajumbe wote wa Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari kwa miongozo mizuri wanayotupa katika kufanikisha malengo yetu tuliyojipangia katika kuendeleza

sekta za mifugo na uvuvi kwa manufaa ya wafugaji, wavuvi na wananchi kwa jumla. Bila shaka, miongozo wanayotupatia Waheshimiwa hawa imeweza kusaidia kutatua changamoto nyingi zinazokabili maendeleo ya sekta hizi.

Mhe. Spika, mwisho nawaomba Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza lako Tukufu waipokee, wajadili na kuikubali bajeti ya wizara yangu. Vile vile, nawaomba Waheshimiwa Wajumbe waendeleo kutupa maoni, ushauri na mapendekezo yao katika kuendeleza sekta za mifugo na uvuvi kwa manufaa ya wafugaji, wavuvi, wakulima wa mwani na wananchi kwa jumla.

Mhe. Spika, kabla sijamaliza vile vile nichomekee kwa kuwashukuru dereva wangu lakini vile vile nimshukuru sekretari wangu kwa mashirikiano mazuri aliyonipa, ambayo kwa kweli yamenirahisishia sana kazi zangu kutekelezeka.

Mhe. Spika, kwa heshima kubwa naliomba Baraza lako Tukufu lipitishie jumla ya shilingi 17,127,500,000 kwa ajili ya matumizi ya programu tatu za Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka wa fedha wa 2015/2016. Kati ya fedha hizo shilingi 4,217,400,000 ni kwa ajili ya kazi za kawaida na shilingi 12,910,100,000 ni kwa ajili ya matumizi ya kazi za maendeleo.

Mhe. Spika, na Waheshimiwa Wajumbe nakushukuruni kwa kunisikiliza na naomba kutoa hoja.

KIAMBATANISHO NAM 1: UPATIKANAJI WA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAZI ZA KAWAIDA KUANZIA JULAI 2014 HADI MACHI 2015

KASMA	IDARA	MAKADIRIO 2014/2015			FEDHA ZILIZOPATIKANA JULAI - MACHI 2013 - 2014			ASILIMI YA UPATIKANAJI MATUMIZI MENGI NEYO	ASILIMIA YA UPATIKANAJI WA FEDHA ZOTE
		MISHAHARA	MATUMIZI MENGI NEYO	JUMLA YA MAKADIRIO	MISHAHARA	MATUMIZI MENGINEYO	JUMLA YA FEDHA ZILIZOPATIKANA		
	Unguja:								
16	Maendeleo ya Uvuvi	395,484,000	109,500,000	504,984,000	295,398,700	33,950,000	329,348,700	31	65
201	Mipango, Sera na Utafiti	101,928,000	60,800,000	162,728,000	87,840,450	39,960,000	127,800,450	66	79
204	Uendesha ji na Utumishi	627,004,000	420,677,000	1,047,681,000	371,981,300	217,527,250	589,508,550	52	56
206	Huduma za Utabibu	593,484,000	110,500,000	703,984,000	470,180,900	32,290,000	502,470,900	29	71

	wa Mifugo								
207	Mazao ya Baharini	155,136,000	48,165,000	203,301,000	114,294,900	25,416,000	139,710,900	53	69
208	Uzalishaji wa Mifugo	497,964,000	106,273,000	604,237,000	393,898,150	38,356,750	432,254,900	36	72
	Jumla ndogo Unguja	2,371,000,000	855,915,000	3,226,915,000	1,733,594,400	387,500,000	2,121,094,400	45	66
	Pemba:								
10	Mipango, Sera na Utafiti		30,000,000	30,000,000		13,813,400	13,813,400	46	46
11	Uendesha ji na Utumishi	732,300,000	59,700,000	792,000,000	535,172,050	34,841,700	570,013,750	58	72
12	Mazao ya Baharini		40,425,000	40,425,000		14,431,000	14,431,000	36	36
13	Uzalishaji wa Mifugo		63,960,000	63,960,000		17,100,800	17,100,800	27	27
14	Huduma za Utabibu wa Mifugo		50,700,000	50,700,000		19,973,600	19,973,600	39	39
15	Maendeleo ya Uvuvi		46,500,000	46,500,000		16,501,500	16,501,500	35	35
	Jumla Ndogo Pemba	732,300,000	291,285,000	1,023,585,000	535,172,050	116,662,000	651,834,050	40	64
	JUMLA KUU	3,103,300,000	1,147,200,000	4,250,500,000	2,268,766,450	504,162,000	2,772,928,450	44	65

KIAMBATANISHO NAM 2: MRADI WA KUIMARISHA MIUNDOMBINU YA MIFUGO

JINA LA MRADI	MRADI WA KUIMARISHA MIUNDOMBINU YA MIFUGO	
MUDA WA MRADI	Umeanza 2011/12 unamaliza 2015/16	
JUMLA YA GHARAMA	Shilingi 7,200,000,000	
LENGO KUU	Kuimarisha miundombinu ya mifugo ya uzalishaji na masoko ili kuongeza uzalishaji na thamani ya mazao yatokanayo na mifugo na bidhaa za mifugo.	
FEDHA ZILIZOTENGWA 2014/2015	Shilingi 80,000,000	
Malengo na utekelezaji wa mwaka 2014/2015		
<ul style="list-style-type: none"> • Kumalizia ujenzi wa kituo cha kutolea huduma za utabibu na uzalishaji (AHPCs) cha Unguja Ukuu, Unguja. Utekelezaji: Mchakato wa zabuni wa ujenzi wa Kituo cha Kutolea Huduma za Utabibu na Uzalishaji Mifugo Unguja Ukuu unaendelea ambapo hivi sasa mkandarasi wa ujenzi amepatikana na taratibu za kutiliana saini na mkandarasi huyo zinaendelea. Kazi za ujenzi zitaanza mara baada ya kusaini mkataba na kupatikana kwa fedha kutoka serikalini. • Kujenga joshu katika kijiji cha Mjimbini- Mkoani Pemba. Utekelezaji: Kazi ya ujenzi wa joshu la kukogeshea ng'ombe huko Mjimbini, Pemba, imekamilika na tayari joshu limeanza kutoa huduma ya ukogeshaji wa ng'ombe kwa ajili ya kuwakinga na kupe na maradhi yatokanayo na kupe. • Kufuatilia shughuli za mradi Utekelezaji: Kazi ya kufuatilia shughuli za mradi imefanyika kama ilivyopangwa kulingana na hali ya upatikanaji wa kifedha. Utekelezaji kifedha. Kwa mwaka 2014/2015, programu ilipangiwa TZS 80 milioni za Serikali. Kufikia Machi 2015, jumla ya TZS 23 milioni sawa na asilimia 29 zilitolewa. 		
FEDHA ZILIZOTENGWA 2015/2016	Shilingi 170,000,000	
Malengo ya mwaka 2015/2016		
<ul style="list-style-type: none"> • Kumalizia ujenzi wa kituo cha mifugo Unguja Ukuu. • Kufanya ukarabati wa Kituo cha Kutolea Huduma cha Utabibu na Uzalishaji wa Mifugo (AHPCs) huko Makangale na Mbweni. • Kufuatilia shughuli za mradi. 		

**KIAMBATANISHO NAM 3: UPATIKANAJI WA FEDHA ZA MAENDELEO KUANZIA JULAI 2014
HADI MACHI 2015**

IDARA	MRADI	MAKADIPIO 2014/2015	FEDHA ZILIZOPATIK ANA JULY 2014 HADI MACHI 2015	ASILIMIA YA UPATIKANA JI WA FEDHA
SMZ:				
Maendeleo ya Uvuvi	Kuimarisha Uvuvi wa Bahari Kuu	261,600,000	78,000,000	30
Mipango,Sera na Utafiti	Kuimarisha Miundombinu ya Mifugo	80,000,000	23,000,000	29
Huduma za Utabibu wa Mifugo	Kudhibiti Mafua ya Ndege	67,000,000	30,000,000	45
	Kudhibiti Kichaa cha Mbwa	25,000,000	20,000,000	80
Mazao ya Baharini	Kuimarisha Ufugaji wa Samaki	176,400,000	5,000,000	3
Uzalishaji wa Mifugo	Kupandisha N'gombe kwa Sindano	90,000,000	29,000,000	32
JUMLA SMZ		700,000,000	185,000,000	26
WASHIRIKA WA MAENDELEO:				
Maendeleo ya Uvuvi	Kuimarisha Uvuvi wa Bahari Kuu.	6,000,000,000	0	0
Huduma za Utabibu wa Mifugo	Kudhibiti Kichaa cha Mbwa	255,873,000	100,950,000	39
Mazao ya Baharini	Kuimarisha Ufugaji wa Samaki	384,680,000	36,000,000	9
JUMLA WASHIRIKA		6,640,553,000	136,950,000	2
JUMLA SMZ- WASHIRIKA		7,340,553,000	321,950,000	4

KIAMBATANISHO NAM 4: MAKADIRIO YA KAZI ZA KAWAIDA KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016

MAKADIRIO YA KAZI ZA KAWAIDA KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016				
WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI				
Programu	Programu Ndogo	Mishahara	Matumizi Mengineyo	Jumla Programu Ndogo
1. Maendeleo ya Mifugo	2.1 Uzalishaji wa Mifugo	520,759,000	99,500,000	620,259,000
	2.2 Huduma za Utabibu wa Mifugo	636,270,000	99,800,000	736,070,000
Jumla ya Programu		1,157,029,000	199,300,000	1,356,329,000
Jumla ya Programu		1,411,519,000	776,020,000	2,187,539,000
2. Maendeleo ya Uvuvi	3.1 Ufugaji wa Mazao ya Baharini	146,611,000	74,000,000	220,611,000
	3.2 Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa Bahari	392,141,000	60,780,000	452,921,000
3. Utawala wa Maendeleo ya Mifugo	1.1 Utawala na Mafunzo	582,708,000	427,669,000	1,010,377,000
	1.2 Uratibu wa Mipango, Sera na Utafiti	118,901,000	88,060,000	206,961,000
	1.3 Uratibu wa Afisi Kuu Pemba	709,910,000	260,291,000	970,201,000
Jumla ya Programu		538,752,000	134,780,000	673,532,000
JUMLA KUU		3,107,300,000	1,110,100,000	4,217,400,000

KIAMBATANISHO NAM 5: MAKADIRIO YA KAZI ZA MAENDELEO 2015/2016

PROGRAMU	PROGRAMU NDOGO	MRADI	SMZ	WASHIRIKA WA MAENDELEO	JUMLA YA MAKADIRIO
Maendeleo ya Mifugo	Huduma za Utabibu wa Mifugo	Kudhibiti kichaa cha Mbwa	40,000,000	107,284,000	147,284,000
	Uzalishaji wa Mifugo	Kuimarisha Uzalishaji wa Maziwa kwa Wafugaji Wadogo	430,000,000	-	430,000,000
Jumla ya Programu			470,000,000	107,284,000	577,284,000
Maendeleo ya Uvuvi	Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa Bahari	Kuimarisha Uvuvi wa Bahari kuu	200,000,000	8,000,000,000	8,200,000,000
		SWIOFish	-	3,300,717,000	3,300,717,000
	Ufugaji wa Mazao ya Baharini	Kuimarisha Ufugaji wa Samaki	150,000,000	512,099,000	662,099,000
Jumla ya Programu			350,000,000	11,812,816,000	12,162,816,000
Utawala wa Maendeleo ya Mifugo	Uratibu wa Mipango Sera na Utafiti	Kuimarisha Miundo mbinu ya Mifugo	170,000,000	-	170,000,000
Jumla ya Programu			170,000,000	-	170,000,000
JUMLA KUU			990,000,000	11,920,100,000	12,910,100,000

KIAMBATANISHO NAM 6: MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016

Programu	Programu Ndogo	Kazi za Kawaida	Miradi	Kazi za Maendeleo	Jumla ya Fedhazote
Maendeleo ya Mifugo	Uzalishaji wa Mifugo	620,259,000	Kuimarisha Uzalishaji wa Maziwa kwa Wafugaji Wadogo Wadogo	430,000,000.00	1,050,259,000
	Huduma za Utabibu wa Mifugo	736,070,000	Kudhibiti kichaa cha Mbwa	147,284,000.00	883,354,000
Jumla ya Programu		1,356,329,000		577,284,000.00	1,933,613,000
Utawala wa Maendeleo ya Mifugo	Utawala na Mafunzo	1,010,377,000	-		1,010,377,000
	Uratibu wa Mipango Sera na Utafiti	206,961,000	Kuimarisha Miundombinu ya Mifugo	170,000,000.00	376,961,000
	Uratibu wa Afisi Kuu Pemba	970,201,000	-	-	970,201,000
Jumla ya Programu		2,187,539,000		170,000,000.00	2,357,539,000
Maendeleo ya Uvuvi	Ufugaji wa Mazao ya Baharini	220,611,000	Kuimarisha Ufugaji wa Samaki	662,099,000.00	882,710,000
	Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi wa bahari	452,921,000	Kuimarisha Uvuvi wa Bahari Kuu	8,200,000,000.00	8,652,921,000
			Mradi wa SWIOFISH	3,300,717,000.00	3,300,717,000
			Jumla Ndogo	11,500,717,000.00	11,953,638,000
Jumla ya Programu		673,532,000		12,162,816,000.00	12,836,348,000
Jumla Kuu		4,217,400,000		12,910,100,000.00	17,127,500,000

**KIAMBATANISHO NAM 7: ORODHA YA WAFANYAKAZI WA WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI
KWA JINSIA KWA MWAKA 2014/2015 (HADI APRILI 2015)**

Na:	IDARA	WANAUME	WANAWAKE	JUMLA	ASILIMIA
1	Mipango, Sera na Utafiti	12	6	18	2.4
2	Uendeshaji na Utumishi	59	36	95	12.5
3	Huduma za Utabibu wa Mifugo	153	82	235	30.8
4	Uzalishaji wa Mifugo	165	57	223	29.3
5	Maendeleo ya Uvuvi	119	29	147	19.3
6	Mazao ya Baharini	28	16	44	5.7
	JUMLA	536	226	762	100

**KIAMBATANISHO NAM 8: IDADI NA VIWANGO VYA ELIMU VYA WAFANYAKAZI WA
WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI**

Na	NGAZI ZA UTAALAMU	JUMLA	ASILIMIA
1	Shahada ya tatu (PhD)	1	0.13
2	Shahada ya pili (MSc/MA)	27	3.54
3	Shahada ya Juu (PGD)	6	0.79
4	Shahada ya Kwanza (BSc/BA)	30	3.94
5	Diploma ya Juu (Advance Diploma)	5	0.66
6	Diploma (Ordinary Diploma)	170	22.31
7	FORM VI	4	0.53
8	Cheti	152	19.95
9	FORM IV	85	11.15
10	O – FORM III	282	37.00
	JUMLA	762	100

KIAMBATANISHO NAM 9: TAARIFA YA MAPATO YALIYOKUSANYWA KWA KIPINDI CHA JULAI 2014 – MACHI 2015 NA MAPATO YANAYOTARAJIWA KUKUSANYWA KWA MWAKA 2015/2016

Idara	Chanzo cha Mapato	Makadirio 2014/2015		Makusanyo halisi ya miezi tisa 2014/15		Asilimia ya makusanyo		Mak
		Pemba	Unguja	Makusanyo halisi ya miezi tisa 2014/15 Pemba	Makusanyo halisi ya miezi tisa 2014/15 Unguja	Pemba	Unguja	
Maendeleo ya Uvuvi	Leseni za Uvuvi	6,000,000.00	30,000,000.00	5,895,000.00	11,222,700.00	98	37	10,000,000.00
Utabibu wa Mifugo	Huduma za Utabibu wa wanyama	12,000,000.00	59,000,000.00	14,085,900.00	45,152,820.00	117	77	20,000,000.00
Mazao ya Baharini	Ada ya Mazao ya Baharini	21,000,000.00	70,000,000.00	5,378,000.00	57,028,875.00	26	81	37,500,000.00
Uzalishaji wa Mifugo	Mapato ya Mifugo	6,000,000.00	9,000,000.00	1,663,000.00	1,634,200.00	28	18	8,000,000.00
Jumla Mapato		45,000,000.00	168,000,000.00	27,021,900.00	115,038,595.00	60	68	75,500,000.00
Jumla Mapato ya Ndani (Unguja na Pemba)		213,000,000.00		142,060,495.00		67		316,000,000.00
Mamlaka ya Bahari kuu	Mapato ya Bahari Kuu	400,000,000.00		571,041,800.00		143		640,000,000.00
JUMLA KUU		613,000,000.00		713,102,295.00		116		956,000,000.00

KIAMBATANISHO NAM 10 : MRADI WA KUPANDISHA NG'OMBE KWA SINDANO

JINA LA MRADI	MRADI WA KUPANDISHA NG'OMBE KWA SINDANO
MUDA WA MRADI	Umeanza 2010/11 na unamalizika 2017/2018
JUMLA YA GHARAMA	TZS 90,000,000
LENGO KUU	Kupunguza umasikini kwa kuinua kipato cha wafugaji wadogo wadogo kwa kuongeza uzalishaji wa ng'ombe wa kiasili kwa kupandisha madume bora yenye sifa za uzalishaji wa maziwa na kuzalisha ng'ombe chotara.
FEDHA ZILIZOTENGWA 2014/15	TZS 90,000,000
<p>Malengo na utekelezaji wa mwaka 2014/2015</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kukipatia Kituo cha Upandishaji Ng'ombe kwa Sindano, Maruhubi vitendea kazi na vifaa vya kuzalisha mbegu ili kuweza kupandisha ng'ombe 4,000. <p>Utekelezaji: Vitendea kazi na vifaa vya kuzalisha mbegu vilinunuliwa na kuwezesha kupandisha jumla ya ng'ombe 2,014 Unguja na Pemba wakiwemo 1,693 chotara na 321 wa kiasili.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuwapatia madume madawa, chanjo na chakula cha mifugo. <p>Utekelezaji: Madawa aina ya antibiotic ml 400, dawa za minyoo ml 400, chanjo dozi 50, vyakula vya mifugo vipolo 50 vilinunuliwa na kutumika kituoni</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ununuzi wa pikipiki 2 kwa ajili ya wapandishaji. <p>Utekelezaji: Pikipiki mbili zilinunuliwa na kukabidhiwa wapandishaji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuzalisha gesi (<i>Liquid Nitrogen</i>) lita 4,000 kwa ajili ya kuhifadhia mbegu. <p>Utekelezaji: Jumla ya lita 2,095 za Liquid Nitrogen kwa ajili ya kuhifadhia mbegu zilizalishwa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuufanyia matengenezo ya kawaida (service) mtambo wa "<i>Liquid Nitrogen</i>" <p>Utekelezaji: Mtambo wa kuzalisha "<i>Liquid Nitrogen</i>" ulifanyiwa matengenezo ya kawaida mara mbili kati ya mara nne zilizopangwa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kusajili, kuwekea kumbukumbu na ufuatiliaji wa ndama wanaozaliwa . <p>Utekelezaji: <i>Ear tags</i> 150 na "<i>Plier</i>" 3 kwa ajili ya utambulisho wa ndama zimenunuliwa na ndama 150 wamefanyiwa usajili na kuwekewa kumbukumbu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kupanda majani katika kituo cha Upandishaji Ng'ombe kwa Sindano Maruhubi. <p>Utekelezaji: Majani ya malisho eka tano yamepandwa katika kituo cha upandishaji ng'ombe Maruhubi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kujenga vyumba vya kuhifadhia madume pamoja na uzio. <p>Utekelezaji: Shughuli hii haikufanyika kutokana na kukosekana kwa fedha.</p>	
<p>Malengo ya mradi wa Mwaka 2015/2016:</p> <p>Shughuli za Mradi huu zitatekelezwa katika Mradi Wa Kuimarisha Uzalishaji wa Maziwa kwa Wafugaji Wadogo Wadogo</p>	

KIAMBATANISHO NAM. 11: MRADI WA KUDHIBITI MAGONJWA YASIYO NA MIPAKA (TAD) NA MAFUA YA NDEGE

JINA LA MRADI	MRADI WA KUDHIBITI MAFUA YA NDEGE
MUDA WA MRADI	2011/2012 – 2014/2015
JUMLA YA GHARAMA	TZS 1, 200,000,000
LENGO KUU	Kudhibiti mafua ya ndege na magonjwa yasiyo na mipaka kuingia Zanzibar
FEDHA ZILIZOTENGWA 2014/2015	TZS 67,000,000 kutoka SMZ
<p>Malengo na utekelezaji kwa mwaka 2014/2015:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kujenga ofisi katika kituo kipya cha karantini kilichopo Donge Utekelezaji: Matayarisho ya ujenzi wa ofisi katika karantini ya mifugo Donge yameshaanza kwa ununuzi wa vifaa vya kuanzia ujenzi vifaa vilivyonunuliwa ni mawe trip 4, mchanga trip 1, saruji pakti 20 na mpira wa maji mita 70. Ambapo vifaa hivyo vilitumiwa kwa kuweka msingi wa ofisi ya kituo • Kuendeleza kazi za ufuatiliaji na tathmini kwa shuguli za mradi na kufuatilia mwenendo wa magonjwa ya mifugo yasiyo na mipaka, Utekelezaji: Kazi za ufuatiliaji wa magonjwa ya mifugo yasiyo na mipaka umefanyika magonjwa yasiyo na mipaka yaliyoripotiwa yalijumuisha ugonjwa wa ngozi (300), chambavu (200) kwa ng'ombe pamoja na mahepe na gumboro kwa kuku, • Ununuzi wa vifaa na vitendea kazi vya maabara ili kurahisisha kazi ya uchunguzi wa magonjwa yamifugo; Utekelezaji: Baadhi ya vifaa na vitendea kazi vya maabara vimenunuliwa ili kurahisisha kazi ya uchunguzi wa magonjwa ya mifugo vifaa hivyo ni petridishes 770, Nutrient broth 600g, BHI 2000g, Universal bottle 600, Sabouraud dextrose agar 1000g, cotton gauze rolls 18, autoclave bags 300, Detol lita 20 ,Chanjo BQ Doz 500, TLA Doz 36 , NCD dozi 40, Hewa ya carbondioxide na spirit lita 30; • Kuwawezesha wafanyakazi wa idara kuhudhuria mkutano wa kimataifa wa utafiti katika sekta ya utabibu wa mifugo Arusha, Utekelezaji: Wafanyakazi wawili wa Idara za huduma za utabibu wa mifugo wamehudhuria mkutano huo. • Kufanya ufuatiliaji wa magonjwa yanayoenezwa na kupe (<i>TBD surveillance</i>) Utekelezaji: Kazi za utafiti wa magonjwa unaendelea ambapo jumla ya sampuli 2,120 za maziwa, 150 za damu, 130 za kinyesi na sampuli za 70 za samaki zimekusanywa na kupelekwa maabara kwa uchunguzi wa bacteria na minyoo katika maabara, majaribio ya dawa za kutibu (<i>antibiotic sensitivity test</i>) inaendelea katika maabara za Maruhubi. • Kutoa mafunzo msasa kwa jinsi ya kudhibiti magonjwa ya mifugo yasiyo na mipaka kama vile mafua makali ya ndege, kimeta, ugonjwa wa miguu na midomo, mahepe, chambavu nk. kwa madaktari wa wilaya.; Utekelezaji: Mafunzo msasa kwa watoa huduma za msingi (CAHWs) 42 yamefanyika kwa Unguja na Pemba yakiwa na lengo, mafunzo kwa madaktari wasaidizi 20 kwa Unguja yamefanyika. Mafunzo mengine yanatarajiwa kutolewa mwanzoni mwa mwaka ujao • Kuendesha zoezi la chanjo kwa magonjwa hatari ya mifugo kama vila chambavu, kimeta, ugonjwa wa ngozi, mahepe nk. Utekelezaji: Huduma za chanjo dhidi ya magonjwa muhimu ya mifugo zilifanyika ambapo jumla ya ng'ombe 13,000 wamechanjwa dhidi ya ugonjwa wa ngozi (LSD), ng'ombe 4,000 wamechanjwa dhidi ya ugonjwa wa chambavu na kimeta, kuku 80,000 wamechanjwa kuwakinga na ugonjwa wa mahepe kwa Unguja na Pemba. • Kuhudhuria na kuwasilisha mada katika mkutano wa Kimataifa juu ya magonjwa ya mifugo, Utekelezaji: Shughuli hii haikufanyika kutokana na uhaba wa fedha. 	
<p>Malengo ya mradi wa Mwaka 2015/2016:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Shughuli za mradi huu zimehamishiwa katika kazi za kawaida. 	

KIAMBATANISHO NAM 12: MRADI WA KUDHIBITI KICHAA CHA MBWA

JINA LA MRADI	MRADI WA KUDHIBITI KICHAA CHA MBWA
MUDA WA MRADI	2005/2006 – 2015/2016
JUMLA YA GHARAMA	Gharama za mradi huu hupangwa kila mwaka na kuidhinishwa na mfadhili (WSPA) na Serikali.
LENGO KUU	<ul style="list-style-type: none"> i. Kudhibiti na hatimae kutokomeza kichaa cha mbwa kwa mbwa kwa lengo la kutokomeza maambukizi ya kichaa kwa binaadamu. ii. Kuongeza muamko kwa wafugaji ili kujali afya za wanyama wao.
FEDHA ZILIZOTENGWA 2014/2015	Jumla ya shilingi 25,000,000 kutoka SMZ na TZS 4,57,370,400,000 kutoka kwa washirika wa maendeleo zimetengwa kutekeleza kazi za mradi.
Malengo na utekelezaji wa Mwaka 2014/2015:	
<ul style="list-style-type: none"> • Kutayarisha vipeperushi 10,000 na kutoa taaluma mashuleni kwa Skuli 54, viongozi wa jamii, na kutoa vipindi (radio, TV na magazeti) juu ya athari ya ugonjwa wa kichaa cha mbwa; Utekelezaji: Jumla ya skuli 43, wanafunzi 605, walimu 42 na afisa elimu 6 walipatiwa mafunzo juu ya athari za kichaa cha mbwa kwa binaadamu, mafunzo hayo yalifanywa katika Wilaya zote sita (6) za Unguja. • Kutoa mafunzo ya muda mfupi kwa watendaji saba wa mifugo/maabara kukabiliana na kichaa cha mbwa Utekelezaji: Mafunzo ya muda mfupi hayakutolewa. • Kutekeleza kampeni za chanjo dhidi ya kichaa cha mbwa katika Wilaya zote za Unguja. Utekelezaji: Jumla ya mbwa 2524 na paka 826 walichanjwa kwa Unguja na Pemba. • Kutekeleza kampeni ya tiba na kuwafunga uzazi mbwa 500 na paka 1,200 katika Wilaya zote za Unguja. Utekelezaji: Jumla ya mbwa 751 na paka 506 walitibiwa kutokana na maradhi mbali mbali, mbwa 492 na paka 337 walipatiwa dawa za minyoo, mbwa 889 na paka 486 waliogeshwa kuingwa na kupe, mbwa 406 walipatiwa chanjo ya Distemper, mbwa 126 na paka 241 walifungwa uzazi kwa lengo la kuzuia ongezeko la idadi ya wanyama. 	
FEDHA ZILIZOTENGWA 2015/2016	Jumla ya shilingi 40,000,000 kutoka SMZ na dola za kimarekani 60,000 (sawa shilingi 107,280,000) kutoka kwa washirika wa maendeleo zimetengwa kwa kutekeleza malengo ya mradi.
Malengo ya Mwaka 2015/2016 ya mradi ni kama yafuatayo:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kutoa taaluma mashuleni, viongozi wa jamii, kutayarisha vipeperushi 10,000 na kutoa vipindi 24 (radio, TV na magazeti) juu ya athari za ugonjwa wa kichaa cha mbwa. 2. Kutoa mafunzo ya muda mfupi kwa watendaji 7 wa mifugo/maabara juu ya kukabiliana na kichaa cha mbwa. 3. Kutekeleza kampeni za chanjo dhidi ya kichaa cha mbwa katika Wilaya zote za Unguja. 4. Kutekeleza kampeni ya tiba na kuwafunga uzazi mbwa 500 na paka 1,200 katika Wilaya zote za Unguja. 	

KIAMBATANISHO NAM. 13: MRADI WA KUIMARISHA UVUVI WA KINA KIREFU CHA MAJI.

JINA LA MRADI	Mradi wa Uvuvi wa Bahari Kuu
MUDA WA MRADI	Miaka minne
JUMLA YA GHARAMA	US\$ 22,323,529
LENGO KUU LA MRADI	Kuwawezesha vijana kuvua katika maji ya kina kirefu
FEDHA ILIYOTENGWA 2014/2015	SMZ TZS 261,000,000 na mfadhili (JICA) ni TZS 6,000,000,000
MALENGO NA UTEKELEZAJI KWA MWAKA 2014/2015	
<ul style="list-style-type: none"> • Kujenga soko jipya samaki na Diko Malindi <p>Utekelezaji: Mradi wa Diko na soko la Malindi wenye lengo la kujenga diko na soko la samaki Malindi ulitegemewa kuanza mnamo mwezi wa Julai 2014. Jumla ya shilingi 78,560,000 kutoka SMZ zilitolewa kwa ajili ya kupeleka maji katika eneo hilo. Ujenzi huo umechelewa kuanza kutokana na kukawia kupatikana kwa kusubiri ruhusa kutoka ICOMOS -UNESCO kupitia Mamlaka ya Mji Mkongwe. Hivi sasa taratibu za kumpata mkandarasi zinaendelea. Hivyo mradi huu unategemewa kuanza hivi karibuni.</p>	
FEDHA ILIYOTENGWA 2015/2016	TZS 200,000,000 na mfadhili TZS 8,000,000,000
MALENGO YA MWAKA 2015/2016:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kujenga diko na soko jipya la samaki la Malindi kwa:- <ul style="list-style-type: none"> • Kupeleka umeme; • Maji; • Kutathmini mazingira; na • Kuanza ujenzi wa diko na jengo la soko. 2. Kutoa mafunzo ya uvuvi wa bahari kuu kwa wavuvi 	

KIAMBATANISHO NAM 14: MRADI WA KUIMARISHA UFUGAJI WA MAZAO YA BAHARINI

JINA LA MRADI	MRADI WA KUIMARISHA UFUGAJI WA MAZAO YA BAHARINI
MUDA WA MRADI	2012/2013 – 2014/2015
JUMLA YA GHARAMA	Gharama za mradi huu hupangwa kila mwaka na kuidhinishwa na mfadhili na Serikali
LENGO KUU	Kuimarisha ufugaji wa samaki na mazao mengine ya baharini
FEDHAZILIZOTENGWA 2014/2015	Jumla ya shilingi 176,400,000 kutoka Serikalini (SMZ) na shilingi 384,680,000 kutoka kwa washirika wa maendeleo zilitengwa kutekeleza Mradi huu kwa mwaka wa fedha.
<p>Malengo na utekelezaji kwa Mwaka wa fedha 2014/2015</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kujenga kituo cha kuzalisha vifaranga vya samaki Mkokotoni Utekelezaji: Eneo la Mkokotoni lililotarajiwa halikukidhi vigezo badala yake lilichaguliwa eneo la SUZA liliopo Beit el Ras • Kusaidia vikundi vya wafugaji wa samaki na wakulima wa mwani kwa kuwapa vitendea kazi na mafunzo ya ufugaji • Utekelezaji: Vikundi vya wafugaji wa samaki 7 vimepatiwa mafunzo na pampu. Vilevile vikundi 144 vya ukulima wa mwani vimepatiwa mafunzo. • Kuanzisha mwongozo wa uwekezaji na uwendelezaji wa sekta ya ufugaji wa viumbe vya majini. Utekelezaji: kazi ya kuanzisha muongozo wa uwekezaji na uwendelezaji wa sekta ya ufugaji wa viumbe vya baharini upo katika hatua ya awali ya ukusanyaji wa taarifa. • Kuandaa ramani ya maeneo yanayofaa kwa ufugaji wa mazao ya majini pamoja na aina ya samaki wanaofaa kufugwa katika maeneo hayo; Utekelezaji: Kazi ya kuandaa ramani ipo katika hatua za awali. • Kuwajengea uwezo wafanyakazi katika kuendeleza ufugaji wa mazao ya baharini. Utekelezaji: Wafanyakazi 4 wamepatiwa mafunzo juu ya ufugaji wa mazao ya baharini, ambapo 2 walipatiwa mafunzo nchini Oman jinsi ya ufugaji wa mazao, 1 amepata mafunzo ya uimarishaji wa mazao ya baharini katika Mkoa wa Morogoro, Aidha, mtumishi 1 anaendelea na masomo katika ngazi ya uzamili nchini Korea. • Kuandaa ofisi kwa ajili ya mradi na kutafuta mshauri elekezi wa mradi. Utekelezaji: Mara baada ya kusainiwa kwa mradi wa TCP Wizara imeainisha eneo la ofisi ya mradi ndani ya jengo la Wizara na pia kumchagua Mratibu wa Mradi kwa kipindi chote cha mradi, Aidha, Nafasi ya washauri elekezi wa ndani ilitangazwa kupitia magazeti na waombaji walifanyiwa usaili siku ya 1st Juni 2014 katika ofisi za mradi. Kikao cha usaili kilisimamiwa na mkuu wa mradi Bi. Ana Menezes –Waliofaulu wameajiriwa kwa mujibu wa mfumo wa WAE kama ifuatavyo: <ol style="list-style-type: none"> i) Mtaalamu mgani wa mwani; ii) Mtaalamu wa mazingira. iii) Mtaalamu wa teknolojia ya habari; iv) Msaidizi wa utafiti wa masuala ya kifedha na utaalamu katika ufugaji wa samaki aina ya miatiko na samaki wengine katika vizimba. v) Msaidizi wa utafiti wa maswala ya kiuchumi na kijamii katika sekta ya mwani na ufugaji miatiko. • Kuandaa Mkakati na Mpango Kazi wa Maendeleo ya Ufugaji na Ukulima kwenye maji (ZADSAP): • Utekelezaji: Rasimu ya kwanza na ya pili zimeandaliwa na kupitishwa kwa wadau kwa ajili ya michango yao kipindi cha Julai. Pia rasimu ya kwanza ya Usimamizi na uendeshaji bora wa Biashara (Better Management and Business Practices”) kwa ajili ya mafunzo ya wakulima zimeandaliwa na kupewa wadau kwaajili ya michango mwezi huohuo wa July 2014. Aidha, Timu ya uratibu wa mradi pamoja na timu maalumu ya kitaalamu ya mradi (Mission) walikuwa na kikao na wadau wa mradi kwa lengo la kupokea michango yao ili kujumuishwa katika waraka wa tatu wa mkakati huo. • Kukusanya takwimu kwa ajili ya utafiti wa kifedha na utaalamu kwa ufugaji wa miatiko na samaki wengine wanaofugwa vizimbani. na utafiti wa maswala ya kijamii, na kiuchumi katika sekta ya ukulima wa mwani na ufugaji samaki. Utekelezaji: Ziara ya ukusanyaji wa takwimu Kisiwani Pemba imefanyika kwa kuhusisha wilaya zote nne za Pemba na kufanikiwa kutembelea vijiji 14. • Vilevile, mapitio ya pamoja na majaribio ya databezi ambayo imetengenezwa kupitia mradi yamefanyika tarehe 10th February 2015. Majaribio hayo yalionyesha mafanikio kwa asilimia 90 kutokana na kufanywa vizuri baada ya kuingizwa takwimu na kutoa ripoti katika mfumo wa Excel na PDF, ijapokuwa marekebisho bado yalikuwa yanahitajika. 	
FEDHA ZILIZOTENGWA MWAKA 2015/2016	Jumla ya shilingi 150,000,000 kutoka SMZ na dola za kimarekani 91,800 (FAO) zimetengwa kutekeleza mradi huu kwa mwaka wa fedha 2015/2016.
<p>Malengo ya mwaka wa fedha 2015/2016:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuendelea na mchakato wa kupitia rasimu ya tano ya Mkakati (ZADSAP) • Kuendelea na Utafiti wa utaalamu na masuala ya kifedha ya ufugaji wa Miatiko na samaki wengine. • Kuratibu safari ya mafunzo ya usarifu na masoko ya bidhaa za mwani nchini Philipine. • Kuendelea utafiti wa masuala ya kijamii na kiuchumi kwa wakulima wa mwani na wafugaji wa samaki wa muatiko 	

KIAMBATANISHO NO 15: MRADI WA KUIMARISHA UZALISHAJI WA MAZIWA KWA WAFUGAJI WADOGO WADOGO

JINA LA MRADI	MRADI WA KUIMARISHA UZALISHAJI WA MAZIWA KWA WAFUGAJI WADOGO WADOGO KWA MWAKA 2015/2016
MUDA WA MRADI	Miaka 5
JUMLA YA GHARAMA	TSHS 6,737,675,000
LENGO KUU	Kupunguza umasikini kwa kuinua kipato cha wafugaji wadogo wadogo kwa kuongeza uzalishaji wa ng'ombe wa kiasili kwa kupandisha madume bora yenye sifa za uzalishaji wa maziwa na kuzalisha ng'ombe chotara.
FEDHA ZILIZOTENGWA 2015/2016	Tshs 430,000,000
<p>Malengo kwa mwaka 2015/2016</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kutoa mafunzo kwa wafugaji 200 wa ng'ombe wa maziwa ambao watakuwa wafugaji wateule (Contact farmers) katika wilaya 5 Unguja na Pemba kwa awamu mbili. • Kufanya mikutano 5 mmoja katika kila wilaya (Wilaya ya Kaskazini B, Magharibi, Kati, Chake na Wete) ya kuhamasisha na kuanzisha Jumuiya ya/za wafugaji wa ng'ombe wa maziwa na kituo cha ukusanyaji maziwa. • Kuongeza ufanisi wa upandishaji wa ng'ombe kwa sindano kufikia kupandisha ng'ombe 1,750 .kwa kuwapatia mafuzo wapandishaji 20, Mabwana/Mabibi mifugo 40, kupatikana kwa mbegu za kupandishia, kuzalisha gesi ya kuhifadhia mbegu, usafiri na nyenzo nyengine muhimu. • Kuhamasisha matumizi ya biogesi kama nishati mbadala na kujenga mitambo 20 kwa wafugaji wataohitaji huduma hiyo. • Kutoa huduma ya utabibu wa mifugo kwa kuchanja ng'ombe 10,000 dhidi ya maradhi ya chambavu, kimeta, ngozi; na kuchanja ng'ombe 600 chambavu, kuchunguza mwenendo wa maradhi ya kiwele kwa ng'ombe 180 na kutoa mafunzo kwa wafugaji 200 wa ng'ombe wa maziwa. • Kufuatilia na kutathmini kazi za mradi kwa kufanya utafiti mdogo kupata taarifa za msingi (baseline data), ufuatiliaji wa kazi, tathnini y nusu mwaka na tathmini ya mwaka • Kuanzisha kituo kimoja cha ukusanyaji maziwa na pembejeo za mifugo • Kusimamia utekelezaji wa mradi katika wilaya 5, wilaya 3 Unguja (Wilaya ya Kaskazini B, Kati, na Magharibi) na wilaya 2 Pemba (Wilaya ya Wete na Chake Chake). 	

KIAMBATANISHO NAM.16: MRADI WA USIMAMIZI WA SHUGHULI ZA UVUVI WA KANDA YA KUSINI MASHARIKI MWA BAHARI YA HINDI (SWIOFish)

JINA LA MRADI	MRADI WA USIMAMIZI WA SHUGHULI ZA UVUVI WA KANDA YA KUSINI MASHARIKI MWA BAHARI YA HINDI (SWIOFish)
MUDA WA MRADI	2015 – 2022
JUMLA YA GHARAMA	US\$ 11,520,000
LENGO KUU	Kuimarisha usimamaizi wa shughuli za uvuvi.
FEDHAZILIZOTENGWA 2014/2015	TSHS 3,300,717,000 (US \$ 1,846,000)

MALENGO KWA MWAKA WA FEDHA 2015/2016

1. Uhifadhi wa taarifa kwa kufanya mafunzo mafupi kwa wafanyakazi 44 ungujana Pemba
2. Kufanya mkutano mmoja wa kupitia taarifa na utaratibu wa ukusanyaji wa mapato ya samaki
3. Kufanya mkutano mmoja wa kupitia njia za uhifadhi wa taarifa za ukusanyaji wa taarifa
4. Kuwezesha kufanyika kwa sensa ya miaka miwili kwa kufanya mafunzo ya refresher, kukusanya taarifa za sensa , kufanya mkutano wa kupitia taarifa, kuchapisha report ya sensa, na kufanya mkutano wa wadau kuwasilisha ripoti ya sensa.
5. Kuwapatia mafunzo ya sample-based fisheries survey kwa wafanyakazi 5
6. Kutengeneza mfumo wa ukusanyaji wa taarifa kwa kamati za uvuvi kwa kumtumia mshauri mwelekezi
7. Kufanya ukaguzi wa kudhibiti viwango vya uhifadhi kwa samaki wa kipaumbele katika madiko
8. Kufanya mikutano 4 na timu maalumu na kutengeneza hududi rejea na mpango wa utekelezaji wa miaka 3 juu ya samaki wanaoelea na wale wa kwenye matumbawe.
9. Kuwawezesha kamati tendaji za uvuvi kukutana mara nne kwa mwaka
10. Kuendesha mikutano ya kila mwezi kwa kamati 60 za uvuvi za vijiji
11. Kuwajenga uwezo kamati za uvuvi za vijiji
12. Kuwasomesha wafanyakazi 4 mafunzo mafupi
13. Kununua computer na vifaa vya kuhifadhi taarifa
14. Kununua gari mbili na pikipiki 5
15. Kutengenza michoro ya ujenzi wa kitengo cha utafiti wa baharini.
16. Kufanya uchambuzi yakiniifu wa utengenezaji na usimamizi wa maboya ya mipaka ya maeneo ya hifadhi
17. Kutayarisha mikakati ya utoaji wa habari na elimu kwa wadau wa mradi
18. Kutayarisha vipindi vya radio, TV pamoja na kuchapisha kalenda, vijarida,

vipeperushi, Tshirt na nk.

19. Kufanya tafiti za kibiashara zikiwemo ujasiriamali, kuongeza thamani kwa samaki wakipaumbele, pamoja ufugaji wa mazao ya baharini
20. Kuendesha mikutano 2 ya taasisi zisizo za kiserikali.
21. Kutayarisha mpango wa matumizi ya masoko ya madiko ya Kendwa, Tumbe (yaliyojengwa na *MACEMP*)
22. Kutafuta washauri elekezi.
23. Ufuatiliaji wa kazi za mradi kwa kufanya ununuzi wa vifaa vya kuandikia, komputa, mafuta, ukarabati, kuendesha mkutano ya tenda, *budget*, kufanya safari za PBA, ZNZ na T'bara, kuendesha mikutano 4 ya kamati maalumu za utafiti,

Mhe. Spika: Ahsante sana Mhe. Waziri hoja imetolewa, Mwenyekiti ananiambia muda uliopo hautatosha kuwasilisha maoni ya Kamati, kwa sababu hiyo basi, sasa tusitische shughuli zetu, na kwa maana hiyo basi naahirisha kikao hiki hadi saa 11:00 jioni leo.

(Saa 6:39 mchana Kikao kiliahirishwa hadi saa 11:00 jioni)

(Saa 11:00 jioni Baraza lilirudia)

(Majadiliano yanaendelea)

Mhe. Amina Idd Mabrouk (Kny: Mwenyekiti wa Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari): Mhe. Mwenyekiti, awali ya yote napenda kumshukuru Mwenyezi Mungu muumba wa mbingu na ardhi na vilivyomo ndani yake, kwa kunijaalia uzima na afya njema na kuweza kusimama mbele ya Baraza hili kuwasilisha hotuba ya Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari ya Baraza la Wawakilishi kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Kazi za Kawaida na Maendeleo ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka 2015/2016.

Mhe. Mwenyekiti, aidha napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipatia fursa hii ya kuanza kuchangia katika Hotuba ya Waziri wa Mifugo na Uvuvi kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa Mwaka wa fedha 2015/2016.

Mhe. Mwenyekiti, pia napenda kutoa shukrani zangu kwa Waziri na Naibu Waziri wa Wizara ya Mifugo na Uvuvi pamoja na Katibu Mkuu, Naibu Katibu Mkuu, Wakurugenzi na watendaji wote wa wizara hii kwa ushirikiano mkubwa walioutoa katika kufanikisha kumalizika kwa kazi hii ya Kamati.

Mhe. Mwenyekiti, kwa upekee kabisa napenda kumpongeza Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Dkt. Ali Mohamed Shein kwa busara na hekima zake kwa mashirikiano na ushauri anaouputa kutoka kwa wasaidizi wake Mhe. Makamu wa Kwanza wa Rais Maalim Seif Sharif Hamad na Mhe. Makamu wa Pili wa Rais Balozi Seif Ali Iddi kwa kuifikisha nchi yetu mpaka hapa tulipo tukiwa katika hali ya amani na mshikamano, jambo ambalo tunajivunia.

Pia niungane na wenzangu waliotangulia kumpa pole Rais wa Zanzibar na wafiwa wote kwa msiba uliotokea, na Mwenyezi Mungu atawapa subra katika kipindi hiki na tunamuomba marehemu Mungu amlaze mahala pema Peponi. *Amin.*

Mhe. Mwenyekiti, vile vile napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa Wajumbe wa Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezesaji na Habari kwa mashirikiano waliyonipa kipindi chote cha kazi za kamati, na hatimaye kufanikisha kazi zetu kwa lengo la kuisimamia na kuishauri serikali. Naomba niwatambue Wajumbe wa kamati hii amabao ni:

1. Mhe. Mlinda Mabrouk Juma	-	Mwenyekiti
2. Mhe. Abdalla Mohammed Ali Mwenyekiti	-	Makamu
3. Mhe. Asha Bakari Makame	-	Mjumbe
4. Mhe. Asaa Othman Hamad	-	Mjumbe
5. Mhe. Kazija Khamis Kona	-	Mjumbe
6. Mhe. Amina Iddi Mabrouk	-	Mjumbe
7. Mhe. Mohammedraza Hassanali Mohammedali		Mjumbe
8. Mhe. Mussa Ali Hassan	-	Mjumbe
9. Ndg. Himid Haji Choko	-	Katibu; na
10. Ndg. Salum Khamis Rashid	-	Katibu

Mhe. Mwenyekiti, Wizara ya Mifugo na Uvuvi ni wizara moja muhimu sana katika nchi yetu ambayo inaratibu na kusimamia sekta mbili kuu; Sekta ya Uvuvi na Sekta ya Mifugo. Sekta hizi licha ya kuwa zinasimamiwa na wizara hii, lakini walengwa na wanaojihusisha na shughuli hizi ni wananchi wa kawaida ambao hutegemea shughuli hizi kwa ajili ya kujiinua kiuchumi.

Mhe. Mwenyekiti, bado ipo haja kubwa kwa serikali kupitia bajeti yake hii kuziimarisha sana sekta hizi za uvuvi na mifugo kwa kuangalia njia bora na za kisasa ili kuongeza kipato cha wananchi wa kawaida, na pia kuongeza pato la nchi, kwani ipo mifano ya nchi nyingi ambazo zimeendelea kwa kutegemea sekta hizo.

Mhe. Mwenyekiti, baada ya utangulizi huo naomba niungane na Hotuba ya Mhe. Waziri kwa mafanikio yaliyopatikana katika wizara hii kwa mwaka wa fedha 2014/2015.

Pamoja na mafanikio hayo, naomba kwa niaba ya kamati kueleza baadhi ya changamoto ambazo kamati wamezibaini na kuitaka wizara izitafutie ufumbuzi kwa ajili ya kuboresha sekta zake kwa kuongeza uchumi wa nchi yetu.

Sekta ya Mifugo

Mhe. Mwenyekiti, niungane na Waziri kuwa katika kipindi cha mwaka 2014/2015 yapo mafanikio yaliyopatikana katika sekta hii, lakini bado ipo haja kubwa kwa wizara hii kuimarisha sekta hii kwani bado suala la ufugaji nchini halijaimarika. Hii ni kwa sababu licha ya kuwa uzalishaji wa maziwa umeongozeka kwa asilimia nane 8%, uzalishaji wa nyama ya ng'ombe umeongezeka kwa asilimia 3.5% na uzalishaji wa nyama ya mbuzi umeongozeka kwa asilimia 40.9% kutoka mwaka 2013 hadi 2014, lakini bado mahitaji ya maziwa, nyama ya ng'ombe na nyama ya mbuzi ni makubwa ukulinganisha na matumizi.

Mhe. Mwenyekiti, kamati inaipongeza wizara kwa kufanya takwimu hizo za uzalishaji lakini bado kamati ina mashaka na upatikanaji wa takwimu sahihi za uzalishaji wa maziwa, nyama ya ng'ombe na nyama ya mbuzi.

Kamati inaamini kuwa yapo maeneo mengi sana hapa Zanzibar ambayo yanafanya shughuli hizo, na taasisi hii haipati takwimu zake. Kwa hiyo, kamati inaendelea kuishauri Wizara kuandaa utaratibu mzuri ambao utasaidia kupatikana kwa takwimu sahihi ambazo zitasaidia katika uchumi wa nchi yetu.

Mhe. Mwenyekiti, wizara inayo eneo kubwa sana Pangeni ambalo lipo kwa ajili ya shughuli za ufugaji, lakini bado kamati inasikitishwa sana kwa kutokutumiwa eneo hilo ipasavyo ili kukuza sekta hii ya mifugo nchini. Kamati inaendelea kuitaka serikali kupitia Wizara ya Mifugo na Uvuvi kuangalia namna ya kuitumia eneo hilo kwa ajili ya shughuli za ufugaji ili kuimarisha sekta hii nchini.

Mhe. Mwenyekiti, kamati yetu inaendelea kumpongeza mwekezaji mzalendo ndugu Said Salum Bakhressa kwa kuanzisha kiwanda cha kuzalisha maziwa, kamati yetu inaendelea kuishauri serikali kuendelea kufanya mazungumzo na mwekezaji huyu ili kuwekeza katika ufugaji wa ng'ombe, na tuweze kuzalisha maziwa hapa hapa badala ya kuagiza kutoka nje ya nchi. Kufanya hivyo ni kuimarisha ufugaji, kuinua kipato cha mfugaji lakini pia ni kuinua uchumi wa nchi kwa sababu bidhaa tutakuwa tunazalisha wenyewe ndani ya nchi.

Mhe. Mwenyekiti, kamati yangu inaipongeza sana serikali kwa kuanzisha kituo cha ukusanyaji maziwa ambapo kiasi cha Shilingi Milioni Arubaini na Mbili (42,000,000/=) zimetengwa kwa ajili ya kuanzisha kituo hicho. Kuanzishwa kwa kituo hiki kutazidi kuimarisha ongezeko la uzalishaji wa maziwa yaliyo bora hapa nchini.

Licha ya kuanzishwa kwa kituo hiki, kamati yangu inataka kujua je, kituo hiki kitakuwa kazi yake ni kukusanya maziwa tu kutoka kwa wafugaji na kuyauza au kutakuwa na vifaa vya kupimia ubora wa maziwa yanayoletwa kabla ya kuyakusanya? Lakini pia kamati inashauri serikali itoe vipaumbele katika kutafuta njia za kusarifu bidhaa ya maziwa.

Mhe. Mwenyekiti, taaluma kwa wafugaji ni jambo la msingi sana ili kuzalisha maziwa yenye viwango, yaliyo bora na yatakayoweza kuingia katika soko letu. Ipo haja kwa wizara hii kuendelea kutoa elimu kwa wafugaji, kwani bado inaonekana taaluma ya ufugaji haijaenea kwa wafugaji, jambo ambalo husababisha kutokuimarika kwa shughuli za ufugaji hapa nchini.

Mhe. Mwenyekiti, wakati serikali ikijiandaa na kuboresha sekta ya Mifugo nchini ambapo katika bajeti ya mwaka huu jumla ya Shilingi Bilioni moja, milioni mia tatu kumi na sita laki tatu na elfu Ishirini na Tisa (1,316,329,000/-) zimetengwa kama ni Programu Kuu kwa ajili ya maendeleo ya mifugo.

Hata hivyo, kamati yangu inaendelea kuishauri sana wizara wakati ikijiandaa kuboresha sekta ya mifugo kwa kuongeza idadi ya mifugo, pia iangalie sana suala la kuimarisha upatikanaji wa chakula na lishe bora kwa mifugo ambapo shughuli hii ya kuimarisha upatikanaji wa chakula na ulishaji bora imewekewa kiasi cha Shilingi Milioni tano laki tisa na elfu kumi na mbili (5,912,000/-) katika bajeti ya mwaka huu.

Kamati yangu inaishauri Serikali kuliangalia vizuri sana eneo hili ili liende sambamba na ongezeko la mifugo, isiwe tunaboresha kuongeza mifugo lakini chakula cha mifugo hiyo hakipatikani, hapo itakuwa hatujaboresha sekta ya mifugo.

Katika Bajeti ya mwaka huu, wizara imetenga kiasi cha fedha kwa ajili ya kuboresha utafiti wa maradhi ya wanyama pamoja na matibabu.

Suala la matibabu ya wanyama nalo pia ni la msingi sana, kwani linahitaji kuangaliwa kitaalamu zaidi ili kunusuru sekta hii ya mifugo, kwani maradhi kwa wanyama yanaweza kuleta athari kubwa sana kwa wafugaji na kurudisha nyuma sekta ya mifugo.

Kamati yangu inaipongeza wizara kupitia sekta hii ya mifugo juhudi za kukusanya mapato yatokanayo na shughuli za ufugaji, lakini bado ipo haja kwa serikali tutoridhika na mapato hayo yanayokusanywa, na badala yake wizara hii kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha iangalie namna ya kuongeza vianzio vya kukusanya mapato ambapo kamati yangu inaamini vianzio hivyo vitapatikana baada ya kuiboresha sekta hii.

Mhe. Mwenyekiti, katika bajeti ya mwaka huu wizara imetenga kiasi cha Shilingi Milioni Mia Moja na Arubaini na Saba, Laki Mbili na Themanini na Nne elfu (147,284,000/=) kwa ajili ya Mradi wa Kudhibiti Kichaa cha Mbwa.

Kamati inakubaliana na mradi huu ambao kila mwaka unaombewa fedha, lakini bado tunasikitishwa sana na matokeo yanayoendelea kuripotiwa kila siku ya watu kutafunwa na mbwa na uzururaji ovyo wa mbwa. Kamati inaitaka serikali kuchukua hatua ili kukabiliana na tatizo hili la uzururaji ovyo wa mbwa ambalo hupelekea watu kutafunwa na mbwa mara kwa mara.

Sekta ya Uvuvi

Mhe. Mwenyekiti, Zanzibar ni visiwa ambavyo vimezungukwa na bahari, kwa hivyo ni wazi kuwa sekta ya uvuvi ni moja ya sekta muhimu sana katika kuinua uchumi wa Zanzibar kwa sababu rasilimali ya nchi yoyote ya visiwa ni bahari. Zipo nchi kadhaa ambazo zimeendelea kwa kutegemea bahari kupitia sekta ya uvuvi.

Kamati yangu inashuhudia jitihada nyingi zinazofanywa na serikali ili kuinua sekta ya uvuvi nchini, lakini bado inaendelea kusikitishwa sana kwa kuchelewa kuimarishwa kwa sekta hii, kwani kuchelewa kuimarishwa kwa sekta hii ni kuikoshesha nchi mapato mengi ambayo yangeliweza kupatikana na yangelisaidia sana kuinua uchumi wa nchi yetu.

Kuchelewa kuimarishwa sekta ya uvuvi ni kutoithamini na kuipoteza rasilimali yetu ya bahari ambayo kama itatumiwa ipasavyo ingelisaidia sana kuongeza mapato ya nchi na ajira kwa vijana.

Mhe. Mwenyekiti, katika hotuba ya Mhe. Waziri anaeleza kuwa uzalishaji wa samaki umeongezeka kutoka tani 30,712 zenye thamani ya Shilingi 111,872,939,740/= kwa mwaka 2013 hadi kufikia tani 32,973 kwa mwaka 2014 zenye thamani ya Shilingi 126,923,172,053/=.

Pamoja na takwimu hizi zilizotolewa na wizara, bado kamati yangu ina mashaka na usahihi wa takwimu hizi, kwani bado yapo maeneo mengi ya uvuvi ambayo hayafanyiwi takwimu aidha kwa sababu ya kukosekana kwa vifaa au uhaba wa wafanyakazi.

Kwa hivyo, kamati inaendelea kuitaka wizara kuhakikisha inaweka utaratibu mzuri ili kuhakikisha kwamba takwimu za uzalishaji wa samaki zinapatikana kila pahala jambo ambalo litasaidia sana kuimarisha uchumi wa nchi yetu na kuweza kujitathmini vizuri katika suala la uvuvi.

Jambo jengine ambalo kamati ingelipenda kulizungumzia na pia kuitaka serikali ifanye kila jitihada ihakikishe kuwa inalifanikisha ni kuzuia uvuvi haramu kama ilivyofanikiwa kuzuia magendo ya karafuu. Serikali haitakiwi kulifumbia macho suala hili, kwani athari zake ni kubwa sana katika uchumi wa nchi yetu, kwa sababu huharibu mazingira ya bahari na mazalio ya samaki lakini pia tunapoteza mapato ya nchi.

Katika bajeti ya mwaka huu wa fedha katika Programu ya Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi, moja ya shughuli zake ni kuimarisha doria shirikishi katika maeneo ya hifadhi za bahari, ambapo kiasi cha Shilingi 28,800,000/= zimetengwa kwa ajili ya utekelezaji wa shughuli hiyo. Kamati inaiomba sana serikali kuna haja ya kuimarishwa zaidi eneo hili ili kukomesha suala hili la uvuvi haramu.

Mhe. Mwenyekiti, itakumbukwa kuwa Wajumbe wa Baraza lako Tukufu walizungumzia sana kuhusu suala la kuanzishwa kwa Uvuvi wa Bahari Kuu.

Katika bajeti ya mwaka huu serikali imeomba kuidhinishwa fedha kwa ajili ya Mradi wa Kuimarisha Uvuvi wa Bahari Kuu ambao utagharimu jumla ya Shilingi 11,493,917,000/= ambapo katika mradi huu kutakuwa na shughuli zifuatazo:

- Kujenga soko la samaki pamoja na diko la uvuvi.
- Kusomesha wavuvi masuala ya uvuvi wa bahari kuu.
- Mradi wa kuendeleza uvuvi kwa ukanda wa Kusini Magharibi.
- Ujenzi wa soko la Malindi na uimarishaji Uvuvi wa Bahari Kuu, ambapo shughuli hii ya mwisho imetengewa kiasi cha Shilingi Bilioni Nane (8,000,000,000/=).

Mhe. Mwenyekiti, kamati yangu katika mradi huu itamuomba sana Mhe. Waziri baadae kutoa ufafanuzi au mchanganuo kwenye fedha zilizotengwa katika shughuli ya mwisho ambayo ni ujenzi wa soko la Malindi/Uimarishaji Uvuvi wa Bahari Kuu, ambapo shughuli hii imetengewa kiasi cha Shilingi Bilioni Nane

(8,000,000,000/=). Kwa sababu shughuli hii imebeba shughuli mbili kubwa na zote zimewekewa fedha kwa pamoja.

Kwa hivyo, tunamuomba Waziri atoe ufafanuzi ni shilingi ngapi zitatumika kwa ajili ya ujenzi wa soko la Malindi na shilingi ngapi zitatumika kwa ajili ya uimarishaji wa Uvuvi wa Bahari Kuu.

Pia, kamati itamuomba Waziri kutueleza, je, katika kuimarisha suala hili, wizara imetenga kiasi gani cha fedha kwa ajili ya ununuzi wa vifaa ikiwemo meli kwa ajili ya Uvuvi wa Bahari Kuu.

Mhe. Mwenyekiti, uwekezaji katika Uvuvi wa Bahari Kuu ni suala ambalo limekuwa likizungumzwa sana. Kuna nchi ambazo zimekuwa zikizungumzwa kuwa zina nia ya kutaka kuwekeza katika Uvuvi wa Bahari Kuu hapa Zanzibar kwa mfano Misri, Madagascar na nchi nyengine.

Kamati yangu pia itamuomba Mhe. Waziri, atoe maelezo kuhusu suala hili la uwekezaji katika uvuvi wa bahari kuu je, limefikiwa hatua gani mpaka sasa hivi?

Mhe. Mwenyekiti, Kamati yangu inaipongeza sana Serikali kwa jitihada zake za kutaka kuimarisha Uvuvi wa Bahari Kuu, Kamati inaiomba sana Serikali ifanye jitihada za kuharakisha kuanzishwa kwa suala hili kwani limekuwa likizungumzwa kwa mda mrefu sana katika Baraza hili.

Ni wazi kuwa hali ya uchumi itabidilika na pato la nchi litaongezeka pale Serikali itakapoanzisha na kuimarisha Uvuvi wa Bahari Kuu. Kamati yangu inaiomba sana Serikali katika mwaka huu wa fedha shughuli hii ianze ili tuweze kutumia rasilimali zetu kwa maslahi ya nchi yetu.

Mhe. Mwenyekiti, Baada ya kueleza baadhi ya mafaniko katika utekelezaji na changamoto zilizomo katika Wizara ya Mifugo na Uvuvi, Kamati yangu ilipitia na kuijadili Bajeti ya Wizara hii ambayo imekuja katika mfumo mpya wa *PBB*, ambapo kwa kiasi kikubwa tulipata changamoto ya kuijadili bajeti hii kutokana na upya wa mfumo huu lakini hata hivyo hatimae kamati iliichambua ilitoa maoni yake na kuipitisha.

Mhe. Mwenyekiti, Kwa upande wa Mapato, katika mwaka huu wa fedha 2015/2016 Wizara ya Mifugo na Uvuvi inakadiriwa kukusanya jumla ya Shilingi Milioni Mia Tisa na Hamsini na Sita, Laki Tatu na Sitini na Mbili Elfu (956,362,000/=). Kamati yangu inaipongeza sana Wizara kwa kufikia makadiriro hayo ukilinganisha na Makadirio ya Mwaka wa fedha 2014/2015 ambapo fedha

zilizokadiriwa kukusanywa mwaka huo ni jumla ya Shilingi Mia Sita na kumi na Tatu Milioni (613,000,000/=).

Mhe. Mwenyekiti, Kamati yangu inaendelea kuikumbusha Serikali kuboresha sekta zinazosimamiwa na Wizara hii ili kuongeze mapato yatokanayo na sekta hizo, Kamati inaamini kuwa kuboresha sekta hizo sio kupoteza bali ni kukeza na mafanikio yake yataonekana katika kipindi kifupi.

Mhe. Mwenyekiti, Kama alivyoeleza Mheshimiwa Waziri kuwa kwa upande wa Matumizi Wizara ya Mifugo na Uvuvi fungu *MOI* itakuwa na Programu Kuu tatu na Programu Ndogo saba, ambazo ni hizi zifuatazo:

Programu ya Kwanza ni Programu Kuu ya Maendeleo ya Mifugo ambayo jumla ya Programu hii ni Shilingi Bilioni Moja, Mia Tatu Kumi na Sita Milioni, Laki Tatu na Elfu Ishirini na Tisa (1,316,329,000/=). Katika Programu hii zipo Programu Ndogo mbili ambazo ni Programu ndogo ya Uzalishaji wa Mifugo ambapo jumla yake ni Shilingi Mia Sita Milioni, Laki Mbili na Hamsini na Tisa Elfu (600,259,000/=) na Programu ndogo ya Huduma za Utabibu wa Mifugo ambapo jumla yake ni Shilingi Mia Saba Kumi Sita Milioni na Sabiini Elfu (716,070,000/=).

Mhe. Mwenyekiti, naomba nimkumbushe Mheshimiwa Waziri kuwa wakati Wajumbe wa Baraza lako tukufu watakapo muidhinishia fedha kwa ajili ya Programu Kuu hii akumbuke shughuli zifuatazo ambazo ameziomba fedha hizo ahakikishe kuwa zimetetelezwa kama Wizara ilivyojipangia venginevyo andae majibu mazuri ya kuwaambia Wajumbe wa Baraza lako tukufu, naomba nizitaje shughuli zenyewe ni: Kuimarisha tafiti shirikishi kwa wafugaji, Kuimarisha upatikanaji wa chakula na ulishaji bora, Kuimarisha huduma za ugani na ubora wa maziwa, Kuimarisha huduma ya ugani kwa jamii, Kudhibiti maradhi yanayoenezwa na kupe, Kudhibiti magonjwa ya kuku na jamii ya ndege, Kudhibiti maradhi ya minyoo na koksidia na Kuimarisha huduma za uchunguzi wa maradhi.

Mhe. Mwenyekiti, Programu ya Pili ni Programu Kuu ya Maendeleo na Uvuvi ambapo jumla ya Programu hii ni Shilingi 643,532,000. Katika Programu hii zipo Programu ndogo mbili ambazo ni Programu ndogo ya Kuimarisha Ufugaji wa Mazao ya Baharini ambayo jumla yake ni Shilingi 203,811,000 na Programu ndogo ya Pili ni Maendeleo ya Uvuvi na Uhifadhi ambapo jumla yake ni Shilingi 439,721,000.

Mhe. Mwenyekiti, Ili Programu hii iweze kutekelezeka Mheshimiwa Waziri ameomba kuidhinishiwa fedha hizo katika shughuli zifuatazo: Kuimarisha huduma za ugani kwa jamii, Kuimarisha upatikanaji wa vifaranga vya samaki, Kuimarisha

ufugaji wa mazao ya baharini, kuimarisha kilimo cha shughuli za mwani Zanzibar, Kuimarisha doria shirikishi katika maeneo ya hifadhi za bahari na Kuimarisha uvuvi unaozingatia uhifadhi wa mazingira. Kamati yangu inaamini kuwa shughuli hizo zilizomo ndani ya program hii ni za msingi sana na Wizara itazitekeleza ipasavyo baada ya kuidhinishiwa fedha hizo.

Mhe. Mwenyekiti, Programu ya tatu ni Programu Kuu ya Utawala wa Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi ambayo imetengewa kiasi cha Shilingi Bilioni Mbili, Mia themanini na saba Milioni, Laki tano thelathini na tisa Elfu (2,187,539,000/=). Program hii inazo Programu ndogo tatu ambazo ni Programu ndogo ya Utawala na Mafunzo ambayo ni jumla yake ni Shilingi Bilioni Moja, Milioni Kumi, Laki Tatu na Sabiini na saba Elfu (1,010,377,000/=), Programu ndogo ya pili ni Uratibu wa Mipango, Sera na Utafiti ambayo jumla yake ni Shilingi Mia mbili na Sita Milioni, Laki Tisa na Elfu Sitini na moja (206,961,000/=) na Programu ndogo ya tatu ni Uratibu wa Ofisi Kuu Pemba jumla yake ni Shilingi Mia Tisa Sabiini Milioni, Laki mbili na Elfu moja (970,201,000/=).

Mhe. Mwenyekiti, Katika utekelezaji wa shughuli hii Mhe. Waziri, ameomba kuidhinishiwa fedha hizo katika shughuli zifuatazo: Kutoa huduma za kiutumishi za Wizara, Kuwajengea uwezo wa Kitaaluma kwa wafanyakazi, Kuandaa na Kuratibu mipango ya Wizara, Kuratibu shughuli za utafiti za Mifugo na Uvuvi,...

Mhe. Mwenyekiti: Waheshimiwa Wajumbe tumsikilize Mhe. Amina Idd, anakaribia kumaliza halafu mtaanza kuchangia kwa ufasaha zaidi. Mhe. Amina Idd tuendeleo.

Mhe. Amina Idd Mabrouk: Kutoa huduma za utumishi za Wizara – Pemba, Kuwajengea uwezo wa Kitaaluma kwa wafanyakazi – Pemba na Kuratibu shughuli za mipango ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi – Pemba. Kamati yangu inakubalina na shughuli hizi za kiutawala ambazo zikitekelezwa ipasavyo basi zitasaidia sana kuimarisha sekta za Mifugo na Uvuvi zilizopo chini ya Wizara hii.

Mhe. Mwenyekiti, Kabla ya kumalizia hotuba yangu nawaomba sana Wajumbe wenzangu wa Baraza hili, kwa kuwa sasa hivi tupo katika mfumo mpya wa Bajeti unaotumia *Programme Based Budget (PBB)* tuangalie kwa umakini sana katika Shughuli ambazo zipo katika kila Programu kwasababu mwisho wa siku kupitia hizo shughuli ndipo Baraza hili litakuja kusema kuwa Programu tuliyoiidhinishia fedha imetekelezeka au haikutekelezeka na vile vile katika hizi shughuli ndipo ambapo tutapata nafasi ya kumuhoji Waziri utekelezaji wa Programu iliyopo chini ya shughuli hizo. Ndio maana katika hotuba yangu hii nimeona niziorodheshe shughuli hizi kwa kila Programu Kuu ili Wajumbe wa Baraza hili wapate nafasi ya

kuchangia, kutoa maoni yao na pia kumuhoji Waziri juu ya Programu hizi anazoziombea fedha.

Mhe. Mwenyekiti, Kwa mara nyengine tena napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipatia nafasi hii ya kuwasilisha hotuba yangu kwa niaba ya Kamati na pia napenda kuwashukuru Wajumbe wa Baraza lako tukufu kwa kuifatilia kwa ukaribu sana hotuba yangu hii na kwa kunisikiliza.

Ni matumaini yangu kuwa Wajumbe wataichangia, wataijadili na hatimae kuipitisha Bajeti ya Wizara hii kwani imebeba sekta muhimu sana za nchi yetu ambazo ndio mategemeo makubwa ya kuinua uchumi wa Zanzibar.

Mwisho kabisa Mhe. Mwenyekiti, naomba kuwasilisha. (*Makofi*)

Mhe. Mwenyekiti: Ahsante Mhe. Amina Idd Mabrouk kwa uwasilishaji wako mzuri. Sasa ni nafasi ya wachangiaji na mchangiaji wetu wa mwazo kama ilivyokawaida yetu ni Mhe. Makame Mshimba Mbarouk. Mhe. Mshimba, endelea.

TAARIFA

Mhe. Hassan Hamad Omar: Mhe. Mwenyekiti, mimi nimeleta jina langu mwanzo.

Mhe. Makame Mshimba Mbarouk: Si kweli hicho kitu mwambie...

Mhe. Mwenyekiti: Mhe. Hassan Hamad Omar, mimi nimekuja kukaa kiti hiki alikuwa amekaa Mhe. Spika, kwanza na nilipofika hapa nimekuta jina la Mwenyekiti wa Kamati, linalofuata ni Makame Mshimba Mbarouk halafu Mhe. Hassan Hamad Omar, Mhe. Saleh Nassor Juma na mwisho kuna Mhe. Subeit Khamis Faki. Hawa ndio niliowakuta hapa. Siwezi kufanya vyenginevyo, naomba ukae kitako ili tuendelee na utaratibu ambao nimeukuta. Utachangia Mhe. Makame Mshimba Mbarouk, tuendelee.

Mhe. Makame Mshimba Mbarouk: Mhe. Mwenyekiti, wakati sisi bajeti hazijapitishwa, mara mbili mimi nilikuwa nimeshapeleka, wao hawajui saa ngapi nimepeleka, tuendelee.

Mhe. Mwenyekiti, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi hii nikaweza. Mhe. Mwenyekiti, naomba sana kwanza utulize ukumbi.

Mhe. Mwenyekiti, nikushukuru sana kwa kunipa tena ile nafasi ya *number one*. Lakini siri ya *number one* watu hawaitambui na wakati gani ninapoanza kupeleka,

hawapatambui. Ningeomba sana waangalie *time* gani ninayopeleka kutaka kuchangia.

Mhe. Mwenyekiti, mimi ninapoleta hapa inakuwa hata ile ripoti yenyewe haijawekwa mezani. Sasa watu wajue ujanja huo sio kwa kuja, sasa hivi ikawa inaonekana kama nasimamishwa, si upendeleo huo.

Mhe. Mwenyekiti, mimi nimefurahi sana kutokana na hotuba hii ya Mhe. Waziri wa Mifugo na Uvuvi. Kwanza nimshukuru sana, lakini la pili ndani yake mna mawazo ambayo naweza kumtolea. Mhe. Mwenyekiti, hakuna asiejua nini maana ya uvuvi, hakuna mtu asiejua nini maana ya ufugaji. Mhe. Mwenyekiti, hizi zote ni muhimu sana kwa jamii na hasa jamii ya Zanzibar.

Kwanza nimwambie Mhe. Waziri, wataalamu waengezwe katika fani mbili. Fani ya kwanza katika ufugaji, wataalamu bado kidogo na hiyo ushahidi upo, ninaona.

Pili, kunako uvuvi nao wataalamu wako kidogo sana. Mheshimiwa unapokuwa unataka kufanya jambo na lenye maslahi kabisa na hasa kwa kuwa hiki kitu ni muhimu kwa jamii kati ya ufugaji na uvuvi, basi ningemuomba sana Mhe. Waziri, aangalie mazingira ya sasa hivi kutokana na wataalamu na huko mbele, ambako tunakotoka kuleta ufugaji wa kisasa na uvuvi wa kisasa.

Mhe. Mwenyekiti, nimwambie Mhe. Waziri salamu nilizopewa na hizi salamu namuomba sana Mheshimiwa kwa unyenyekevu hawa watu walinipa salamu hizo, wanasema binaadamu hukosea, binaadamu hukosolewa lakini mwisho wa habari kile alichomba aweze kupewa.

Kwa hiyo, wananchi wangu wa sehemu ya Pangezi wanaomba sana ikiwa wamekosea basi wasamehewe na kwa kuwa umewakosoa kwa kuwafahamisha na kufahamu, basi naomba sana kwa kuwa wale watu walipanda miti yao na wakifika pahali pa kuvuna.

Aidha, kwa kuwa lile eneo ambalo ni kubwa sana, ningeomba itolewe angalau sehemu ambazo zilozokuwa zina ile miti yao, basi ningeomba sana Mheshimiwa iweze kukatiwa sehemu ya miti zile sehemu iliyobakia serikali ichukuwe sehemu yao.

Mhe. Mwenyekiti, wameomba sana kwa unyenyekevu kabisa kupitia Katibu wako, kupitia Waziri, kupitia na Naibu Waziri. Wananchi wale kwa kweli walipanda ile miti kwa kutupa nguvu zao, kwa muda mwingi sana na kama tunavyojua mimea yote hata ikianza kupandwa mpaka kukua inakuwa inachukuwa miaka kumi, uhai wa binaadamu.

Mheshimiwa wangu si mtu tabu, ni mtu mzuri, huna matatizo na watu na hii ndio maana ukafika *standard* ya kupewa uwaziri. Kwa sababu uwaziri hupewi tu Dkt. Ali Mohamed Shein anapima, anaangalia huyu mtu nataka nimpe uwaziri kichwa chake kikoje na akili yake ikoje. Kwa hiyo, hodari sana, una uwezo mkubwa sana aliokupa Mwenyezi Mungu na hasa katika uwezo zaidi wa kikatiba, unakulinda ya kuweza kutoa kitu kinaitwa "shufaa" kuweza kuwapa kitu hidaya, kuweza kuwapa watu ile haki.

Mheshimiwa, haki ile tuwahurumie, kuna watu hawajui mipaka. Lakini katika mtapia mlo Mheshimiwa mtu anafanya tu anapanda, lakini mimi nasema upande mwengine tujilaumu sisi wenyewe inakuwaje mtu anafika mpaka muembe unakuwa mwananchi, yule asende akakosolewa mpaka imefika imeshakuwa tena serikali inaingia hapo.

Mhe. Mwenyekiti, naipenda sana serikali yangu, nakupenda sana, nawaombeni sana na Katibu wako ni waja wa huruma. Katibu wako kwa sababu nini maana ya kuitwa Dkt. na nini maana ya kuitwa Dkt.

Kwanza, fani yake peke yake unatakiwa uwe umesomea, uwe na huruma. Hiyo ndio fani ya udokta. Hawezi kuwa dokta kama hujawa na *subject* na huruma haiwezekani. Lakini Dkt. huyo amesoma vizuri sana, amefikia pahali pazuri. Sasa namuomba sana aitumie ile fani ya kuwasaidia wananchi wa pageni kutokana na hali ya umasiki. Naomba sana, kabla hujalitolea hati tukenda huku kwengine Mheshimiwa Mwenyezi Mungu atatwambiaje, wale watu wako duni, wanalia wana watoto, wanaona hivi hivi nazi zinaangushwa na hawana uwezo wa kuangusha wao.

Mhe. Mwenyekiti, naomba sana kila siku nakuombea dua Mheshimiwa Yaarabi Mwenyezi Mungu, akujaalie Waziri wangu uwe una imani, Yaarabi Mwenyezi Mungu Katibu wangu awe na imani. Naomba dua kwa Mwenyezi Mungu Yaarabi Mwenyezi Mungu awajaalie Naibu awe na imani. Naomba dua nyenye kheri, ya salama kwa wale masikini za Mungu, ni lazima tuwaonee huruma.

Ninawaombeni sana kwa hilo, twendeni Makka unajua Makka ndio hiyo kumsaidia masikini hoe, hahe. Hapa hapa unatakiwa uhiji. Unatakiwa Uhiji hapa, Hija yenyewe mnaifanya nyie sivyo. Hija ni kuanzisha hapa kumsaidia masikini, kutoa zakka ndio hija hiyo.

Kwa hiyo, Mhe. Waziri, ninawaombeni sana, nendeni kwa salama salmini, ndio hija yenyewe hiyo sasa. Naomba sasa Mheshimiwa hilo swala ambalo ni zuri sana na lina mantiki kubwa sana. Kwa kuwa hii ni bajeti ya mwisho niandikieni historia na mimi kwa kuwatetea wanyonge, hebu ukija. Hebu ukija hapa njoo uniambie

mheshimiwa tunautoa mraba ule wenye mazao kilichobakia, sasa wananchi waambie stop. Ndiyo ilivyo *wallahi laadhim* hakuna hasara utakayoipata ukitoa ile.

Juzi wananita waheshimiwa wanalia, duu! ndiyo na mimi nikaingia kwenye kilio. Ilibidi nilie na mimi Mhe. Naibu Spika, kuwa wananchi wangu wanalia na mimi nifanye nini, mimi nikalia. Ninakuomba sana Mheshimiwa nitakupandisha *grade* kwa suala hili na Mwenyezi Mungu atakuona, tukijaaliwa.

Mhe. Mwenyekiti, mara nyingi sana mimi huwa ninatoa ushauri mzuri. Mwaka jana kwenye bajeti iliyopita ninafikiri alikuwa Mhe. Said Ali Mbarouk alikuwa, Waziri. Mhe. Said nilimwambia suala mimi, taaluma ya kupewa watu, wavuvi wafugaji wa juu. Mhe. Mwenyekiti, taaluma ile ilifanyika, watu walikwenda China. Ninashukuru sana kijana wangu mmoja wa Fujoni alikwenda China kwenda kusoma taaluma hiyo. Mheshimiwa hapo ninakupa hongera sana, umefanya kitu cha msingi ili kijana yule atulettee taaluma. Lakini kwa bahati mbaya hajaeneza ile taaluma kwa ukosefu wa kuwa na nyenzo. Hii ndiyo bahati mbaya, elimu anayo lakini nyenzo zenyewe hana. Imekuwa ni sawa sawa Mheshimiwa buti hatujampa.

Sasa ningeomba sana Mhe. Mwenyekiti, tujaribu wale tuliowasomesha tuwarudishe tena, siyo kuwarudisha kule kwenda kusoma, tukae nao tuone jinsi gani Mheshimiwa tutaweza kuwasaidia hawa vijana, ili waendeleze hii taaluma waliyopewa, ni taaluma nzuri sana. Mheshimiwa kuna wengine Mwenyezi Mungu kawajaalia hawakusoma, lakini akili wanazo za utendaji wa ile kazi.

Mhe. Mwenyekiti, tuna mambo haya ya Menai; ninaishauri mkubwa sana hapa. Hifadhi yetu ya Menai ni moja ambayo tunayotia mapato makubwa sana kwenye Wizara hii na Serikali. Lakini Mhe. Mwenyekiti, nimefanya *study* tu hivi hivi ya hafla, sijui sijazamia chini kwenye maji, kama *diver*, lakini Mheshimiwa naona matumbawe hakuna.

Mhe. Mwenyekiti, matumbawe hakuna yanaondoka haraka sana. Lakini cha kushangaza wakati vile vitu vivutio vya Wazungu wanavyovifuatia hapa vinaondoka, halafu leo ni vichekesho tunaongeza na kodi juu. Badala ya dola elfu mia tatu, tunaongeza dola kumi. Mheshimiwa tunafanya nini, wakenda kule wanakutana na mzamiaji ana bunduki, akenda kule chini anakuta nyavu kibao. Lakini lile jambo la chini la kwenda kulifuatia likampendeza Mhe. Mwenyekiti, linaondoka hili suala.

Kwa kweli haitoleta taswira nzuri, wenzetu wa nchi za nje Mhe. Mwenyekiti. Nenda chini baharini, tazama raha ilioje Mheshimiwa utaona ile bustani raha mtu anayaona yale matumbawe yalivyokaa kule chini, yametulia. Haoni tabu kulipa pesa. Lakini leo wewe hapa huna kitu anatuwekea dola kumi.

Mhe. Mwenyekiti, hairidhishi. Ushauri wangu, mimi ningeomba ungeunda Bodi ambayo ingeweza kusimamia hiyo hifadhi na ikawa *free* kabisa. Mhe. Mwenyekiti, ukiunda Bodi itakuwa vizuri sana, itakuwa *control* nzuri.

Kwa hivyo, Mhe. Mwenyekiti, ushauri wangu huo wa bure, naomba uiunde Bodi hiyo ili iweze kusimamia hifadhi yetu na iwe *free* kabisa Mheshimiwa iweze kusimamia na kuamua mambo ambayo wanayoweza wao kwa Kanuni watakazojiwekea wenyewe.

Mhe. Mwenyekiti, hilo suala ninaliomba sana. Tutakimbiwa Mhe. Mwenyekiti, kwa sababu hatuna kile cha kumwita yule Mzungu kule chini. Ulinzi ni mdogo, usimamizi ni mdogo kabisa. Kwa hivyo ikiwa ulinzi mdogo, Mheshimiwa, huna taabu, nenda kachukue ndugu zetu pale Polisi Jamii, wataweza kulinda vizuri kwa sababu hili tumeshaliweka kama ni pato *special*.

Mhe. Mwenyekiti, watu wanaharibu kwa makusudi, wanafanya kwa makusudi. Naomba sana Mheshimiwa uwe jasiri kwa jambo hili kwa sababu hili ndiyo vivutio vyenyewe, weka mikakati mizuri Mheshimiwa. Hukufanya hiyo Mheshimiwa, utakuja kutudanganya, utatwambia kwenye vitabu mwaka huu tumekusanya aah! si kweli Mheshimiwa, mimi nitakupinga. Leo sikupingi Mheshimiwa kwa sababu umeshakuwa na programu nzuri, una *PBB* sasa hivi hapo.

Kwa hivyo, Mheshimiwa, ninakuomba suala hilo uweze kulitia maanani, usimamizi tuwe nao mzuri ili kuwa na uhakika. Mhe. Mwenyekiti, na jitihada ndani za makusudi zifanyike kwa sababu kuna mambo mengine tunakuwa tunadharau. Naomba sana Mheshimiwa kwa kuwa hili suala ni zuri, twende katika jitihada hizo ili kuokoa.

Mhe. Mwenyekiti, katika nchi za wenzetu wanafanya mambo kama hayo, watatukimbia, hawaji tena kabisa hapa na utakuja kuniambia, yale aliyokuwa akisema Mhe. Makame Mshimba Mbarouk ni kweli kabisa. Kwa sababu itakuwa hakuna kitu, wakaangalie kokoto, kwani wamekuja kuangalia kokoto wao? Hawakuja kutaka kokoto bwana! wamekuja kutizama na matumbawe jinsi gani yanavyokaa kule chini baharini. Siku zote munatuonesha katika sinema zetu zile au katika kanda zenu zile au *CD* zenu, unaona raha Mheshimiwa, *Wallahi*, ana-enjoy Mzungu anapokuwa kayakuta yale akayachezea, yanampiga kwenye miguu na samaki vidogo vidogo unaviona Mheshimiwa. Lakini Mheshimiwa kama ikiwa hali yenyewe ni hii; ningeomba sana haiwezekani tujitahidi sana katika kuondoa suala kama hilo.

Mhe. Mwenyekiti, mimi naomba sana tuwe na mashirikiano. Mashirikiano ni muhimu sana Mhe. Waziri kwa wadau. Mheshimiwa mashirikiano ndiyo yanaleta

ufanisi mzuri, ushirikiano una-*include* na masuala ya *security* ndani yake. Lakini kama wadau Mhe. Mwenyekiti, tumewatelekeza hatuna mashirikiano nao *business* imekufa hiyo. Mhe. Mwenyekiti, naomba sana ushirikiano wetu uwe katika hali halisi ilivyo ya wakati tunaokwenda nao.

Mhe. Mwenyekiti, ukusanyaji wa kodi ninaomba sana kuwa haujawa mzuri. Ninaomba kodi zako zinazotoka hizo Mheshimiwa kuwe na udhibiti na ndiyo hili tatizo kubwa linalotukuta, kuwe na udhibiti. Kuwe na *special machine* inarekodi siku hadi siku. Twende na teknolojia Mheshimiwa.

Sasa hivi wenzetu wanaondoka mambo yale Mheshimiwa siku hizi. Naomba sana twende na *model* ya kisasa, eeh! lazima tujitahidi naomba sana. Sasa zile kodi Mheshimiwa ndiyo zitaku-*improve* wewe Mhe. Waziri na Wizara yako, ndiyo utakuja hapa kifua mbele mwaka nimevuka lengo, nimeambiwa nikusanye dola mia tano. Sasa tumekusanya dola mia saba unajisifu. Lakini leo ikiwa hakuna udhibiti wa mapato, Mheshimiwa, utatudanganya tu.

Mhe. Mwenyekiti, sasa niingie katika taaluma ambayo mimi ninaipenda sana. Sasa hivi ufugaji wa juu, mimi ninakubaliana nao sana. Ufugaji wa juu ni ufugaji wa kuondoa umaskini kwa mtu mnyonge. Lakini Mhe. Mwenyekiti, jitihada zimekuwa ndogo, watu wachache tu kwenye kitabu chako. Ninaona haya hata kusema kwa sababu tayari bahari ni bahari, hakuna asiyejua bahari kuna siku zinakuwa mawimbi makubwa, kuna siku upepo mkali, unajua bahari haitabiriki.

Lakini leo ukifuga juu Mheshimiwa inatabirika. *Wallahi* Mheshimiwa utajisikia raha; kwanza wewe wale samaki ukifuga juu hutaki hata kuvuna, unataka kila mara uwaone uoneshe *show*. Mheshimiwa, hasa kwa wakati ule wa njaa, utajisikia raha Mheshimiwa.

Kwa kweli hapa Mhe. Mwenyekiti, ninakupa *big up*, umejitahidi sana katika *system* hii ya ufugaji huu. *Wallahi* Mheshimiwa kama utaendeleza vizuri, utafanikisha Shehia hadi Shehia, umaskini wa kitoweo utaondoka. Kwa sababu wale samaki hakuna upepo, wala hakuna bamvua, wala hakuna nini. Wale ni lishe tu kwa sababu ukipata lishe, utaweza kuwa-*maintain*.

Mhe. Mwenyekiti, kama utaweza ku-*control* chakula cha wale basi *wallahi laadhim* baada ya miaka ya mbele watakuwa watu wanapata siha nzuri ya samaki.

Mhe. Mwenyekiti, mimi ninaomba sana ufugaji huu ni mzuri, ufugaji huu wa kidiplomasia, kwa sababu unakaa namba nne tu. Kwa sababu wewe umekaa kwenye kiti chako sehemu ya ubavuni wa bwawa basi wewe kazi yako unawavua mwenyewe bila ya wasi wasi wowote na kupika nyumbani.

Mhe. Mwenyekiti, hili suala bado ni nzuri sana. Mheshimiwa naomba sana suala hili lakini uvuvi huu huu wa aina hii tunaweza kufuga ndani ya bahari, ukakata *partition*. Lakini Mhe. Mwenyekiti, bado suala hili, taaluma hii haijatangazwa, haijafundishwa watu, tuna-*delay*. Siji kwa sababu gani Mhe. Mwenyekiti. (*Makofi*)

Mhe. Mwenyekiti, tazama wenzetu China, Singapore utakuta kitu hicho hawana wasi wasi, wanakwenda kuchukua samaki utafikiri kama unachukua dukani.

Mhe. Mwenyekiti, naomba sana. Juzi mimi nilitazama kanda moja nimeona hata chaza humu. Wenzetu kule hawa wanawafuga hawawapi shida, kama chaza, kaa na mambo mengine wanafuga. (*Makofi*)

Sasa Mhe. Mwenyekiti, sisi sijui ni kitu gani kinachotushinda. Nilichogundua wana bajeti ndogo. Serikali siku zote mimi ninaisema, ninawaambia jamani, kuna mambo ambayo tuiangalieni kwa jicho la huruma. Hapa leo sisi tunataka kwa wananchi tuondoe *perdue*, waweze kufuga kuku wao wenyewe tunashindwa Mheshimiwa ku-*organize* hiki kwa sababu huna fedha za kuwapa wananchi. Tulikuwa na mradi wa *PADEP*, sijui umeishia wapi.

Mhe. Mwenyekiti, *PADEP* ile niseme imetuletea mig'ombe mibovu, sijui nani aliyeleta mig'ombe mibovu. Kwa kweli Jimbo langu la Kitope walikuwa wengi sana. Hatimaye sijui kama wamebakia kule, au wamekufa wote. Hiyo ndiyo siri moja kuwa hatukwenda kuchukua *quality* ya ng'ombe. Lakini Mheshimiwa ninataka nikwambie, wewe juzi ulipokwenda kutembea katika shamba la bwana mmoja anayeitwa Bwana Mshimba hakuangalia, sasa hivi Mheshimiwa, kuna mbuzi basi wewe kimo chako kidogo. Ni mbuzi ile kabila, si kitu cha mchezo.

Sasa mambo kama haya yanatakiwa na waje kuchukua mbegu kule tuwasaidie, tutasaidiana hakuna tatizo. Sijapata kuona beberu anambeba mtu, na ukifanya mchezo linakupiga. Njoo kule shambani yapo mabeberu si mchezo. Mtoto anazaliwa leo ninashangaa, haifiki ule mwezi mtoto kishakuwa mkubwa. Mheshimiwa *Mashallahu* watu wanavyojua kufuga.

Kwa hivyo, Mhe. Mwenyekiti, njoo kule kwenye shamba la somo darasa uone jinsi gani kijana wako, alivyojiandaa katika ufugaji huu. Nina vifaranga wengi sana wa samaki, walete watu nitawagaiya vifaranga vishanichosha, ni vingi sana. Nilianza na samaki elfu moja mia tano, sasa hivi wapo *more than* hiyo. Wamezidi mara tatu zaidi. Lakini kwa bahati nzuri nimechimba shimo jengine la kujiendeleza.

Mhe. Mwenyekiti, kwa kweli mtu unajisikia raha sana. Lakini sasa ili wananchi waweze kupata taaluma ile, sasa meza yako iondoe iweke katika Shehia na wala

usipate taabu ukija wewe katika Jimbo langu la Kitope nitakusaidia. Kwa sababu mimi mwenyewe nimeshakuwa mwalimu, ninajua jinsi gani ya kuweza kuwa-*approach* wale wananchi, lakini nione nguvu yako ya Wizara, nitakusaidia, njoo uwaelimishe watu kule, samaki mtamu sana hakuna asiyependa samaki hapa, nani asiyekula samaki hapa? Nyama hailiki. (*Makofi/Kicheko*)

Mhe. Mwenyekiti, la msingi ninachosema kuwa hivi watu wanasema mulisema habari ya maziwa hapa. Jana nilisema habari ya kilimo hapa, niliwaambia kuna matunda yanatoa maziwa. Sasa na hapa kumbe pahala pake napo kwa sababu maziwa yetu ya ng'ombe yana *cholesterol*, yana mafuta kwa afya ya binadamu. Lakini kwa kuwa Mheshimiwa unataka kuzalisha lazima uwe mbunifu na ubunifu huo sio utokane na maziwa tu ya ng'ombe, unaweza ukabuni kitu ambacho kikatoa maziwa na kikapata sifa kwa watu.

Mhe. Mwenyekiti, hebu kuwa mbunifu, tena *sample* kabisa wala hakuna tatizo lolote wala hakitaki hasara au pesa chungu nzima. Nenda India, mashine zipo pale za rahisi tu, zipo za kutumia *energy*. Kwa sababu nimefanya *study* yangu Zanzibar, wengi sana watu wanapenda kunywa maziwa. Watu hawajui maziwa yana maradhi, ile *full cream* wanaona ndiyo raha, lakini kumbe ndiyo yana matatizo ndani yake, hatimaye *pressure* puu inatuondosha!

Mtu anaona haridhiki kama hajapiga ile gilasi kubwa lenye *full cream*, anaona raha kabisa. Lakini yale maziwa yana matatizo, baadae mtu unamsikia ndiyo hivyo umetoka.

Sasa Mhe. Mwenyekiti, ningependa hapa suala hili la maziwa kwa sababu maziwa ya matunda hayana *cholesterol*, tena yana *full protein*, *Wallahi laadhim* tena ni *expensive*, sasa ni ghali sana. Wenzetu wa nje wanatumia, sasa hivi wamegeuka na *system* hiyo. Wanawapa raha wale ng'ombe angalau kuwa wanapata kuchuchuka, sasa hivi wakapata angalau kupata nao siha. Kwa sababu kwa Mswahili akishajua ng'ombe wangu hapa atamkama mpaka atamtoa damu, lakini almuradi auze.

Sasa Mhe. Mwenyekiti, tuwe wabunifu na wataalamu. Mimi ninafikiri wanaweza waka-*change product* ya aina hiyo, ili kuweza kuufikisha ujumbe na kupunguza maradhi ya *pressure* na mambo ya sukari kwa mambo ya *full cream* Mheshimiwa. Kwa hivyo Mheshimiwa ninaomba sana hili suala na tuna tabia sisi tukieleza hili suala munakuwa nyinyi, sijui munakuwa kitu gani kiachowafanya msituskilize.

Mhe. Mwenyekiti, ukurasa wa 18 huu Idara ya Uzalishaji wa Mifugo. Kasoro ndogo ndogo zinakuwepo. Ni kweli Mheshimiwa, lakini hapa zinakuwa hata zile mbegu nyengine watu wanasema kuwa zinakuwa kidogo sana. Lakini ningependa kukumbusha kitu kimoja, katika uzalishaji wenu ili mufanikiwe kufanya ufugaji

bora, kwanza muwaelimishe wananchi. Wananchi hawajui ufugaji bora ukoje. Tulikuwa na shamba darasa la kuelimisha jinsi gani ufugaji, yamekufa yale na upandaji wa majani ya ng'ombe yamekufa sasa hivi. Sijui ile bajeti imekwisha tukuombeni bajeti hapa, kwa sababu ilikuwa zamani mukenda pale wanafunzi munawagaia fedha, ninashukuru sana. Pale Kitope maili kumi na tatu lilikuwepo hilo shamba darasa. Lakini sijui utakuja kunijibu nini Mheshimiwa, kuwa lipo au halipo.

Mhe. Mwenyekiti, tuna tatizo moja. Tunaanza vizuri Zanzibar, umaliziaji wake unakuwa ni *poor* kabisa, tuseme ukweli na ndiyo maana tunashindwa watu kufuga kitaaluma. Ni watu wachache tu haki ya Mungu ninakwambia Mhe. Mwenyekiti, ambao wanaoweza wakafuga ufugaji wa kisasa, tena ni mzuri kabisa na ni bora kwa sababu anatakiwa na yule mfugaji awe na lishe, atengenezwe. Sasa mimi naomba hili suala tuliendeleze tena, kwa sababu hawezi kupata tija kama mnyama mwenyewe akiwa dhaifu, hana ubora, hana uzuri.

Mhe. Mwenyekiti, ninakuomba sana ili kuweza kuelimisha elimu hiyo ya wafugaji, kama hapa ulivyoandika kuimarisha huduma za ugani, elimu kwa wafugaji. Nenda kwenye Shehia Mheshimiwa na ninataka nikuombe kitu kimoja chengine. Mheshimiwa hizi *brochures* munapokwenda kusomesha muwe nazo. Kwa sababu unaposoma katika ubao na waangalie katika zile karatasi jinsi ambavyo zinaendana na ile lugha yenyewe na yale matendo yenyewe yanayooneshwa kwenye picha yaendane na ile hali halisia. Ikiwa utamsomesha mtu aandike kwenye buku tu, watu wengine wanapenda kuona na zile picha zenyewe.

Kwa mfano Mhe. Mwenyekiti, hapa nimeona nyuma. Hapa kuna uanikaji wa dagaa wa kisasa, leo watu wetu wanaanika dagaa chini sana.

Mhe. Mwenyekiti: Mhe. Mjumbe umebakiwa na dakika tano.

Mhe. Makame Mshimba Mbarouk: Mhe. Mwenyekiti, wachangiaji hawajaanza. Nakushukuru sana Mhe. Mwenyekiti.

Mhe. Mwenyekiti, kuna ufugaji bora wa kuku hapa, umewaona kuku walivyokuwa wazuri. Lakini pengine hili ni lenu nyinyi, sio kwa mwananchi humu. Sasa kama ni kweli lako wewe hili la Idara yako ya maonesho, basi sawa, hapa umefanya vizuri sana. Lakini je mwananchi utamuelimisha kama hivi, tena ni mfugaji wa ng'ombe. Ngombe unapenda uwachezee hao wazuri kwenye kitabu. Lakini je, mwananchi umemuelimisha ufugaji wa aina hii au umetuletea *show* tu, unafuga wewe mwenyewe kwenye *zone* yako. Ningeomba na hili ulitizame.

Mhe. Mwenyekiti, wananchi wetu sasa hivi wanaanika dagaa ki- *local* kweli. Nyinyi hamjaamua kuwasaidia. Kuna jua na kuna mvua. Je kukiwa na mvua

tutafanya vipi, tunalipunguza *grade* lile dagaa, kwa sababu litakuwa halina *grade* tena kwa sababu ya kunyeshewa na mvua. Lakini je, tukiwapelekea mashine za kukaushia, hakuna tatizo. Wapelekeeni mashine za kukaushia ili waweze kujijendesha vizuri sana wananchi hawa.

Mhe. Mwenyekiti, nimalizie kwanza kwa kukushukuru wewe Mwenyekiti kwa kunipa nafasi hii. Lakini hapa nimefurahi sana kuona programu ndogo ya ufugaji wa mazao. Suala hili mimi nimeridhika nalo sana, kuwa sasa programu hii ya ufugaji wa mazao ya baharini watakuwa wameweka programu maalum hiyo, ili kuweza kuwasaidia wale wafugaji kuweza kwenda na wakati. Lakini kama nilivyomuambia Mheshimiwa, bado bajeti zenu ni ndogo sana.

Mhe. Mwenyekiti, ikiwa tunapata kwa wakati, basi programu itafanyika vizuri. Kama hamkupata mpaka kuingia bajeti nyengine basi asilimia inakuwa ndogo, inakuwa hakuna kitu, tunajidanganya kwa sababu hakuna mtu anayetaka kuwa masikini, hakuna. Tunataka kila mtu aende akafuge, tena wafuge kweli kweli, kwa sababu leo mbuzi wa kisasa mdogo unaambiwa shilingi 500,000/= . Sasa niambie awe mkubwa una ngapi, una milioni hapo. Sasa nani leo anataka aingie umaskini, hakuna.

Mhe. Mwenyekiti, kama nilivyokuambia, mimi nina beberu linakubeba wewe, sikubali kama hujanipa 700,000/= mpaka 800,000/= kwa sababu tayari unaonesha ufugaji ule bora wa kisasa unatia tija na unaleta utajiri.

Mhe. Mwenyekiti, mimi nikuunge mkono kwa asilimia 100. Niwashukuru tena Mhe. Waziri, Naibu Waziri, Katibu Mkuu, Mkurugenzi wake, wataalamu, niwashukuru na madaktari tena nawashukuru sana kwa dhiti ya ndani ya moyo wangu.

La mwisho ili baraka ziende na wazee wote hawa wasikupigie debe, wakuunge mkono moja kwa moja. Mhe. Waziri nisaidie suala la Pangeni uje kunipa jibu zuri. Ahsante sana Mhe. Mwenyekiti, namuunga mkono kwa asilimia mia. (*Makofi*)

Mhe. Hassan Hamad Omar: Mhe. Mwenyekiti, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi hii kutoa mchango wangu.

Mhe. Mwenyekiti kwanza kabisa sina budi kumshukuru Mwenyezi Mungu *Subhanahu Wataallah*, aliyenijaalia uhai, uzima na afya jioni hii nikaweza kusimama mbele ya Baraza lako tukufu kutoa mchango wangu katika Wizara hii ya Mifugo na Uvuvi.

Vile vile, niwashukuru sana wananchi wa jimbo langu na kuwapongeza sana, kwa kunichagua na *Inshaallah* Mwenyezi Mungu anijaalie kupita katika Baraza Kuu, *Inshaallah* nije kuwatumikia tena kwa mara nyengine. (*Makofi*)

Mhe. Mwenyekiti, tunachangia hotuba ya Waziri wa Mifugo na Uvuvi, kama tunavyoelewa nchi yetu ni ya visiwa, na kama nchi yetu ni ya visiwa basi wavuvi lazima watakuwepo, bila ya wavuvi basi wizara hii ingekuwa haipo. Mhe. Mwenyekiti, katika sekta hii ya uvuvi ni sekta ya binafsi ambayo imewaajiri watu wengi wanaofanya kazi za uvuvi.

Mhe. Mwenyekiti, itakumbukwa miaka ya nyuma Waziri wa Mifugo na Uvuvi, Mzee Ibrahim Makungu alikuwa anavua, basi ikifika siku ya Jumamosi na Jumapili alikuwa anakwenda baharini, alikuwa na mshipi wake, sisi tulikuwa tunamuona; tulikuwa Kizingo pale, tunamuona akiwa baharini. Mhe. Mwenyekiti, sekta hii ni muhimu sana. Hivi ninavyozungumza hata wastaafu wanajeshi basi baada ya kustaafu tunao ni wavuvi. Kwa hivyo, sekta hii ni muhimu sana, inataka kulindwa na kuendelezwa kuimarishwa.

Mhe. Mwenyekiti, imezungumzwa ndani ya kitabu hiki mafanikio yaliyopatikana katika mambo haya ya uvuvi. Lakini zimezungumzwa tani tu, imezungumzwa udhalishaji wa tani zimetajwa tani kadhaa humu. Lakini nikitaja mafanikio kuna mafanikio mengi, ukiacha hizo tani zilizovuliwa. Mafanikio ya kwanza ni ongezeko la wavuvi, kama sio ongezeko la wavuvi basi tani hizi zilizovuliwa zisingepatikana hata siku.

Mhe. Mwenyekiti, zimepatikana tani hizi nyingi kwa sababu ya wavuvi. Mhe. Mwenyekiti, itakumbukwa sensa ya idadi ya wavuvi ya Zanzibar ya mwaka 2010, ilionesha Zanzibar ina wavuvi wapatao 34,571, hii ni kutoka katika idara ya uvuvi. Lakini mimi kama mvuvi basi nasema inazidi na kufikia 300,000, hili ni jambo ambalo liko wazi. Nasema inafikia 300,000 kwa sababu za msingi.

Mhe. Mwenyekiti, ukiyaangalia maboti yetu ya uvuvi ya nyumbani Kojani, basi boti moja zile ngwanda zinachukua watu 70, nyengine 40, 50, lakini wengine waliokuwa juu hawapungui 70, boti zile ziko ngapi fanya mara 20 ni ngapi, na kuna wavuvi wengine wadogo wadogo. Kwa hivyo, idadi ya wavuvi imeongezeka ndio maana na tani za kuvulia samaki zimeongezeka.

Mhe. Mwenyekiti, ukitaka kuliangalia hili basi mchana tembea pale wakati wa wavuvi kurudi baharini, haya ninavyoelezea utayakuta kama yapo. Uvuvi unavuliwa mara mbili, kuna wavuvi wanaovua usiku, na kuna wavuvi wanaovua mchana. Ukienda utakuta kama hii sekta imeongezeka vizuri sana na kwa kila mvuvi mmoja ana watu 10 mgongoni wanaomsubiri katika sekta hii ya uvuvi. Kwa hivyo, ajira

katika uvuvi ni ajira binafsi ambayo imeongezeka na inatusaidia sana. Kwa hivyo, hili sio jambo la kudharau hata kidogo.

Mhe. Mwenyekiti, sababu ya mafanikio hayo sio jengine, ni mashirikiano mema baina ya wavuvi na Idara hii ya Uvuvi. Kama hakuna mashirikiano mema basi isingefikiwa hatua hii. Itakumbukwa mwaka 2011/2012 kulikuwa kuna matatizo makubwa...

MUONGOZO

Mhe. Jaku Hashim Ayoub: Ikiwa ni Waziri au Naibu Waziri, sijui nani anayechukua taarifa humu, kwa masikitiko makubwa sana hatumuoni Waziri wala Naibu Waziri, nani anayechukua taarifa kwa ajili ya wananchi. Nataka muongozo wako Mhe. Mwenyekiti wa kiti chako.

Mhe. Mwenyekiti: Mhe. Mjumbe inaonekana taarifa anaendelea kuchukua Mhe. Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamu wa Kwanza wa Rais. Tunaendelea.

Mhe. Hassan Hamad Omar: Mhe. Mwenyekiti, tuko katika mafanikio ya uvuvi, tumesema ni mashirikiano mema yanayofanywa na wavuvi na sekta hii ya uvuvi. Mhe. Mwenyekiti, sheria hii ya uvuvi wavuvi wengi hawajui, lakini ukiangalia taasisi hizi za kiraia hasa *COFTON* imechukua jitihada ya kuweza kuwaelimisha wavuvi kwa kushirikiana na hii Idara ya Maendeleo ya Uvuvi. Wamewafahamisha wavuvi na Inshaallah kwa uwezo wa Mwenyezi Mungu wamefahamu, ndio maana sasa hivi ile kamata kamata imepungua, lakini ilikuwa wavuvi wanajenga chuki na wizara yao ya uvuvi. Sasa hivi tunamshukuru Mwenyezi Mungu, Wizara ya Mifugo na Uvuvi hawana uhasima na wavuvi na wavuvi hawana uhasima na Idara ya Uvuvi. Kwa hivyo, tunaendelea vizuri.

Mhe. Mwenyekiti, katika mafanikio hayo na mimi nimshukuru na nimpongeze sana Waziri, Naibu Waziri pamoja na Katibu Mkuu yuko pale, katika kuleta maendeleo haya na mafanikio makubwa wamewachukua watu watatu hawa kutoka nyumbani Kojani na kuwasomesha katika Chuo cha Uvuvi Mbegani, *Inshaallah* watakaporudi na wakawaajiri watawasaidia kazi. Naomba niwataje kwa majina.

1. Asha Haji Mjaka; huyu yuko kule Mbegani anapata elimu ya uvuvi.
2. Juma Ali Omar; na yeye yuko Mbegani anapata elimu ya uvuvi.
3. Shaame Said Ali; yeye yuko kule anapata elimu ya uvuvi, ambapo hawa wakija hapa patapungua kazi wakiwaaajiri, kwa sababu wao watawakabili ndugu zao na watawaeleza mambo ya uvuvi. Mambo yatakuwa ni mazuri kabisa. Tunaomba mashirikiano na muendeleze mashirikiano zaidi na zaidi.

Mhe. Mwenyekiti, nikienda katika changamoto ya sekta ya uvuvi, zimeelezwa humu. Kuna kitu kinaitwa ukiukwaji wa sheria hii ya uvuvi. Tunataka waziri akija hapa atueleze ni ukiukwaji gani wa sheria hii ya uvuvi, ambao nimetolea mfano hapa sasa hivi kama *COFTON*, kwa kushirikiana na Idara ya Uvuvi wanatoa elimu kwa wavuvi na ili elimu iendelezwe, kila siku kuwafahamisha wavuvi na Inshaallah kwa uwezo wa Mwenyezi Mungu watafahamu na tutakwenda sambamba, sio kuwadhibiti kama ilivyoelezwa hapa. Maana hapa kuna kifungu kinanitia mashaka kweli hapa.

Mhe. Mwenyekiti, katika ukurasa huu wa 10, mwelekeo wa baadae katika sekta ya uvuvi, katika kifungu 2.2.3.1 kuimarisha ulinzi na udhibiti wa shughuli za uvuvi. Kweli ulinzi ni muhimu kuimarisha, lakini sio kudhibiti shughuli za uvuvi, ukishadhibiti shughuli za uvuvi, uvuvi uko wapi, maana unasema neno kudhibiti, ukisema kudhibiti ni kuwa unawadhibiti hawawezi kufanya shughuli zao kwa ufanisi kabisa. Tunaomba kifungu hiki kifanyiwe marekebisho kabisa hakita tuletea tija, ile faida yote niliyoitaja kule itakuwa haina maana yoyote, tutarejea kule tulikorejea na hatutaki twende huko. (*Makofi*)

Mhe. Mwenyekiti, inasemekana mara mbili hapa walichukuliwa watu kwenda China kupata mafunzo ya ufugaji wa samaki, lakini bahati mbaya au nzuri, mimi kwa uoni wangu mdogo naona safari ile haikuleta tija kwa sababu za msingi. Baada ya wale kwenda kufundishwa kule na kuja kuwafundisha wenzao huku basi kumenyamaziwa kimya, baada ya kwisha kurudi tu hakuna mazoezi yoyote yaliyofanyika ili kuwaangalia hawa wametoa elimu kiasi gani kwa wadau ambao walikuwa wao ni walimu wa kuwafundisha wenzao. Sasa namna hii ndio tunakuwa hatufikii katika malengo hata siku moja. Sasa tunasema tunafuga samaki.

Mhe. Mwenyekiti, kasema hapa Mhe. Makame Mshimba Mbarouk, wenzetu wanaofuga masamaki nje huko mnakokwenda kujifunza, wanakuja makontena kwa makontena, lakini hapa kitooleo ni shida, halafu unasema tutatia vifaranga 2,000 wapi na wapi.

Tunaomba wale wote waliopata kwenda nje ya nchi China kwenda kujifundisha namna ya ufugaji wa samaki, basi wizara isimamie na iwaulize wamepata mafanikio ya kiasi gani katika kuwafundisha wenzao, wale waliokwenda kujifunza na huku wawafundishe wenzao, lakini imekuwa ni kimya kabisa.

Mhe. Mwenyekiti, nikiendelea na mchango wangu katika ukurasa wa 26, naomba ninukuu kwa ruhusa yako;

"Idara ya Maendeleo ya Uvuvi ina majukumu ya kuwahudumia wavuvi, pamoja na wadau mbali mbali wanaojishughulisha na shughuli za uvuvi, kwa

namna moja au nyengine kwa ajili ya kuinua hali zao kiuchumi. Aidha, idara ina jukumu la kusimamia utekelezaji wa sheria na kanuni za uvuvi kwa lengo la kuhakikisha matumizi bora ya rasilimali za baharini nakuendeleza kazi za utafiti wa masuala ya uvuvi".

Mhe. Mwenyekiti, Idara hii ya maendeleo imepewa kazi ya kuwahudumia wavuvi. Sasa ukiangalia kwenye kipengele hiki na kile nilichokisoma kinakuwa kinapingana, kule kinazuwia na huku kinawaendeleza. Kwa hivyo, tufanye marekebisho ili tuweze kufika katika hayo maendeleo waliyokusudia wavuvi.

Mhe. Mwenyekiti, katika shughuli za uvuvi zina mambo mengi mpaka uvuvi ukamilike. Leo unataka kuzuwia nyavu ya macho machanga sawa sheria. Lakini unapozuwia nyavu ya macho machanga huyu dagaa mchele, chuchunge anavuliwa na nyavu gani, mbadala wake uko wapi, tunaomba Mhe. Waziri atuambie, kama tunaacha hiki tunafanya hiki ndio vizuri. Lakini nasema wavuvi kama 300,000 kuwazuia kuvua, sio jambo la msingi kabisa.

Mhe. Mwenyekiti, katika haya malengo ya mwaka 2014/2015 kama walivyoeleza, lakini kuna kifungu hiki cha 3.5.1 kifungu kimoja hiki, kuwaendeleza kutoa elimu ya uhifadhi wa mazingira ya baharini kwa jamii ya ukanda wa pwani juu ya uvuvi endelevu. Hii ni nzuri, hii elimu inapotelewa ndipo wavuvi unapowafahamisha na wanawafahamu, ndio maana ile migogoro yote inaondoka.

Mhe. Mwenyekiti, tunakumbuka kule Marumbi na Chwaka kulikuwa kuna mgogoro mpaka kufikia watu kurudisha kadi za CCM na wengine kurudisha kadi za CUF kwa mgogoro uliokuwepo. Lakini baada ya wizara kukaa vizuri ikalitifakari jambo hili na ikalifuatilia, basi muafaka ulipatikana na hadi leo kuko shwari.

Tuwashukuruni sana na tuwapongezeni sana na ni vizuri kuendelea nao kuliko kutumia nguvu. Wewe unakwenda kumkuta mvuvi na nyavu zake unakwenda kuzichoma moto, si unamuwa! Wakati huku tuliambiwa mwaka 2013 kwamba kuwaendeleza wavuvi wadogo wadogo. Leo mvuvi mdogo mdogo unamuwa kabisa.

Mhe. Mwenyekiti, nikiendelea na mchango wangu, ilisemwa hapa kuhusu uvuvi wa maji madogo, wavuvi wetu ni wavuvi wadogo wadogo, hawana uwezo wa kwenda maji makubwa kutokana na vyombo vyao ni vidogo. Sasa Idara ya Uvuvi hii ijipange vizuri ili kuweza kuwapangia vyombo vikubwa na kufikia malengo ya kwenda huko maji mengi. Ni heri ya hivyo watu watafanyakazi zao katika maji wanayoyafikia. Ilizungumzwa uvuvi wa bahari kuu, imekuwa ni hadithi tu mpaka leo, hayo malengo yake hayajafikiwa, kwa hivyo tunawaomba Wizara ijitahidi

pamoja na bajeti yakuwa ni ndogo kabisa maana bajeti yao hairuhusu, lakini wakipata mradi *inshallah* wafikiwe malengo haya ya kufikia huko uvuvi wa bahari kuu, samaki wetu wanavuliwa bure na watu wa nje.

Mhe. Mwenyekiti, mimi niseme mchango wangu utakuwa ni mdogo lakini naomba haya yachukuliwe Wizara pamoja na sekta hii ya uvuvi ishirikiane na wavuvi kikamilifu wasiwe maadui, wakishirikiana watafanya kazi vizuri kama tunavyofanya kazi vizuri hivi sasa hatujasikia chochote kukamatwa kamatwa ovyo ovyo huu ni utaratibu, wawe wanashirikiana na asasi ya kiraia wanatoa elimu waendeleze elimu. Mheshimiwa nakushukuru sana (*Makofi*)

Mhe. Saleh Nassor Juma: Ahsante sana Mhe. Mwenyekiti, na mimi kunipatia fursa hii ya kuweza kueleza machache kutokana na hoja iliyopo mbele yetu. Awali ya yote nichukue fursa hii kwanza kumshukuru Mwenyezi Mungu, kwa kutufikisha siku ya leo tukiwa hai na hatimae kutujaalia afya na uwezo wa kutoka katika maeneo yetu hadi humu. Huu ni uwezo mkubwa aliotujaalia allah na kwa vyovyote vile hatuna budi kumshukuru.

Mhe. Mwenyekiti, nitumie fursa hii vile vile kukushukuru wewe kwa kunipatana na mimi nafasi ya kueleza machache. Mimi niende katika ukurasa wa saba hadi wa kumi wa hotuba hii ya Mheshimiwa Waziri hapa ambayo inazungumzia zaidi sekta ya uvuvi.

Mazingira ya Zanzibar ni ya visiwa na ambavyo visiwa hivi tumezungurukwa na bahari, kwa mnasaba huo Mheshimiwa kama kuna jambo la kuliimarisha na kuliwezesha sana katika nchi hii basi ni uvuvi. Zaidi ya asilimia 30 ya Wazanzibari wamejikita na kuwekeza maisha yao katika uvuvi sasa Mheshimiwa watu hao kuna haja ya kupata sapoti kubwa na kwa mnasaba huo nilidhani kwamba bajeti hii ya Wizara hii ingechukua angalau asilimia 20 ya *total budget* ya nchi, kwamba ndani ya Sekta hii ya uvuvi watu wamewekeza na wanajipatia kipato chao watu wa chini, la kusikitisha kumbe ni kinyume na hivyo.

Mhe. Mwenyekiti, sekta ya uvuvi imekumbwa na matatizo mengi katika nchi yetu kwanza bajeti ya nchi haisapoti uvuvi ni ndogo sana kiasi ambacho wavuvi wa nchi hii siku zote ni masikini na wataendelea kuwa masikini kwa utaratibu huu. Kama tunavyofahamu kwamba uvuvi huu wa kienyeji hususan hawa wadogo wadogo, unategemea bamvua na kuna kipindi *production* ya samaki inakuwa kubwa sana na kuna kipindi *production* ya samaki inakuwa ni ndogo, sasa inasikitisha Mheshimiwa kipindi kile cha bamvua kubwa yaani mwezi giza pale wavuvi wanavua samaki wengi kiasi ambacho soko linajaa sana la samaki, kiasi ambacho hulazimika ama samaki hao kuwauza kwa bei ya chini au kuharibika.

Sasa ile dhana ya kwamba kuwapunguzia umasikini wavuvi inakosekana wao wenyewe hawa-*look forward* kuhusu kuweka na ku-*store* samaki wakawauza katika kipindi chengine.

Sasa nataka uniambie Mheshimiwa Serikali ina mpango gani wa ku-*stabilize, marine price legal lease na season* ikiwa *production* ni ndogo na *production* ikiwa kubwa ni kwa kiasi gani Mhe. Waziri wewe na wataalam wako wata-*stabilize, marine products* bila ya kujali kipindi cha bavua au kisichokuwa cha bavua. Hawa wanadhaliika sana Mheshimiwa, wavuvi unaweza kukuta ndoo moja ya dagaa pale siku za mwezi wa giza inauzwa shilingi elfu moja ndoo nzima, kiasi ambacho elfu moja hiyo haimfanyi mvuvi kuweza kupata robo ya mahitaji yake ya siku huku anahangaika usiku wa kucha. Sasa analazimika kuiuza kwa shilingi elfu moja, elfu moja mia tano, ili limuondokee tu lile dagaa pale.

Ni tatizo Mheshimiwa, sasa kungelikuwa na maeneo *special* ambapo wavuvi wanaweza kwenda wakaweka katika *cold rooms* pengine za private au za Serikali wakaweza ku-*store* mazao yao wakayauza kwa siku za mbele, lakini hapo *cold rooms* mimi sizioni.

Mhe. Mwenyekiti, nimekwenda katika nchi mbali mbali Mheshimiwa, hizi zilizoko huku kwetu kusini na hata zile za ghuba, mvuvi anathaminiwa sana. Mimi nimekwenda katika eneo moja Oman; Dakhil wanaita Rustath nikaenda kule jamaa zangu wakanichukua siku ile sikulala nao baharini wakanichukua nami natoka kwenye wavuvi huko, tukapanda boti sio kwamba boti yenyewe ni boti tu katika masuala ya kuvua lakini ina-*detect* mpaka samaki yuko wapi na wa aina gani. Leo mvuvi ana mashua ya kawaida tu hapa anakwenda ana *by try and error*.

Mimi nimekwenda pale nikavua mpaka leo tunataka nguru basi ile boti tunasoma katika *dash board*, hapa yupo nguru na yupo mita ngapi chini, sasa lini tutawapatia vifaa hawa wavuvi wetu?

Mhe. Mwenyekiti mimi nadhani tuwawezeshe hawa, kwa kuwapatia zana na soko wamewekeza maisha yao katika uvuvi Mheshimiwa. Mimi nawashauri tu kama kuna sekta ambayo inainua uchumi na afya sio uchumi tu mpaka afya basi ni ya uvuvi. Mimi nimefanya *study* pale Pemba pale nyumbani, Pemba *marine food* inaonyesha kwamba mbali ya kuwa *delicious* ni *nutritious*, tena muwe mkini msitegemee tu ngombe na mbuzi kwa kula, lakini *marine food* ni *delicious na nutritious*. Tena mimi niko mjini pale Chake Chake, tunapenda sana sisi kula nguru, changu na ni samaki wazuri, waangalieni wenzetu walioko katika kisiwa kile cha Pemba, wao wanatumia ng'ogo. Sehemu za kangani huku wanatumia mwata unaona hawa wanakuza mpaka akili, sio *delicious* tu mpaka *nutritious*, akili ya mtu inapanuka sio tutumie nguru tu mpaka hawa ng'ogo msiwadharau.

Hebu tuangalieni maprofesa wengi kule Pemba na ma-*lectures* kule Pemba wanatokea katika *countryside* tena vijijini kwa sababu ya kutodharau samaki wadogo wadogo hawa akina mwata, kombe na ng'ogo. Kama kuna sehemu inavuliwa ng'ogo sana basi ni Chokocho na huku Kangani na Ma- professor wengi akina Professor Makame Mbarawa yule wa Chama cha Mapinduzi, kuna Dk. Hassan Omar Ali, Dk. Mohammed Omar Ali wote wanatokea huku katika *countryside* kwa sababu wanakula *marine foods* tena sio *tuna*, mwata na ng'ogo, wengine wanaongoza mpaka nchi akili yao kali, kwa sababu ya kula ng'ogo tu kule Chokocho.

Mheshimiwa sasa lazima tuwa-*facilitate* wavuvi, inasikitisha sana badala ya kuwa-*facilitate* wavuvi kwa sababu wamekuwa *creative* nilifikiria Serikali ya nchi hii itawa-*facilitate* kwa sababu wamekuwa *creative*, dagaa badala ya kuwa wanalitupa sasa wanalianika pale Maruhubi pale. Wamejikusanya pale wavuvi, wanaanika dagaa Maruhubi na wame-*create* ajira karibu 3,000 pale. Kwa hivyo, wanaisaidia Serikali, lakini Serikali haiwapi *support*, mara iwaondoshe Maruhubi iwapeleke Nyanjale, wanawaondosha Nyanjale wanawapeleka Mto Mkuu, sijui Kaskazini huko ni tatizo wenzetu wale mnawayumbisha.

Hivi sasa wanahangaika wale, wana wateja kutoka *DRC* Kongo, wana wateja kutoka Baghdad, wana wateja kutoka Lui, mote humo wamehangaika wamepata wateja kuja kununua dagaa pale, leo wanawayumbisha huku na huku, ni tatizo Mhe. Waziri.

Sasa nyie hamuwezi kuwasaidia, wao wamehangaika wanakusanya kusanya na kuanika dagaa lile, leo mnawababaishe babaisha kila upande. Hii nchi ni yetu sote Mheshimiwa, hamuna uwezo wa kuajiri watu elfu tatu wapo pale hamuna uwezo wa kuwaajiri waachieni nafasi wafanye kazi ya kuanika madagaa, musiwababaishe babaishe.

Pale kuna akina mama wengi wamejiajiri. Maana yake mvuvi analeta mpaka kwenye mashua, akifika kwenye mashua anaajiri mwanamama anatoa kwenye mashua, anakwenda kulichemsha; ajira hiyo kwa mama, anaajiri watu wa *packing* zaidi ya watu elfu tatu wamejiajiri pale Maruhubi. Leo mnawababaishe babaisha, sasa wale vijana wakianza kuvuta bangi je, ndio heri hiyo na wale wa mama pale mkiwaondosha wakianza kufanya mambo ya biashara zilizokuwa haziridhishi.

Mimi nafikiria wapeni pahala, ardhi ya mwambao mmeitwa kwa kuwapa wageni kuweka mahoteli, zueni mahoteli wawekeneni wauzaji wa dagaa katika mwambao wavue. Mimi ningekuwa *head of state* hivi sasa ningevunja baadhi ya mahoteli yote yaliyokuwepo hapa nikawapa eneo la kutosha wale halafu wakaanza kuanika dagaa, lakini nyinyi mnawaondosha jamani mnaweka wageni si tatizo hilo.

Munaweka wataliano, munaweka sijui nani waweke mahoteli, huu ni uonevu wale ni wana Mapinduzi bwana. Wengi wao wamo, japo sasa hivi tuseme wao ni wadogo wadogo, lakini baba zao tuliwaona kwenye Mapinduzi. Mimi nimekwenda pale nikawaona wale vijana, ambao walishiriki katika Mapinduzi kwa njia moja au nyengine. japo kupeleka kuni katika upishi kule kambini.

Wakati siku ya Mapinduzi walifanya wazee wao ni mchanga huo leo mnawababaisha babaisha wale. Msiwababaishe wapatiene nafasi wafanye kazi wajiajiri wenyewe, nyie hamuwezi kuwaajiri. Hamna uwezo wa kuwaajiri watu elfu nne na katika hili ikiwa mtaendelea kuwababaisha siku watakayoingia barabarani wale kuandamana basi na mimi nitakuwemo. Hili tuelezana kabisa, kama mtaendelea kuwababaisha katika nchi yao wenyewe mukaweka mahoteli ya wataliano katika mwambao ule wakashindwa kuanika madagaa, basi wakiandamana na mimi nitakuwa mbele, *biidhinillahi*. Kama ni mchanga wa macho mimi nimwagiwe mwanzo, kama bomu la machozi nipigwe mwanzo.

Mhe. Naibu Spika, jengine sasa wakati watu wanafika *DRC* kutafuta soko la dagaa, sisi hapa Serikali mmefanya bidii gani kuwatafutia wavuvi wa nchi hii soko.

Mimi nilikuweco kule Magu hivi karibuni, nikaona viwanda vya minofu ya samaki tena ukiangalia kutoka katika Ziwa *Victoria* na bahari ya hindi bora ipi kubwa, wapi kwenye samaki wakubwa; kwenye ziwa victoria na bahari ya hindi, mimi nasema bahari ya hindi ni kubwa na ina samaki wa ajabu, wale wana sato na sangara, sisi huku katika bahari ya hindi kuna nduaro, papa na minofu mikubwa zaidi kuliko sato na sangara.

Kwa nini wasiweke viwanda vya kusindika minofu hapa, lakini wale Wabara waweke viwanda vya kusindika minofu ya samaki sisi tushindwe, unaweza kula mwezi mnofu mmoja wa nduaro hujaumaliza leo hamuwawekei. Na tukienda viwanda vya kusindika samaki huku tunafanya *two in one*, kwa maana ya kwamba inapatikana minofu iliyosindikwa na yale mapanki, yatasaidia katika mifugo yanasagwa sagwa yale yanaingizwa katika mifugo ya wanyama ambapo muna *calcium* hii.

Nasema Mhe. Waziri lazima muwe makini, hii ni sekta inayoajiri watu wengi. Hivi sasa inasikitisha sana asilimia tatu ya Wazanzibari wana kitu kinaitwa *hypocalcaemia* ni *calcium infection with the body* wana ugonjwa ugonjwa wa mifupa, jambo ambalo *calcium* iliyopo hapa kupitia *marine food*, sie ni wa kuwa tuwe na *knee hypocalcaemia* katika nchi hii. Kwa sababu wavuvi hamuwaendelezi, samaki munawaachia bahari kuu wanavuliwa, watu wanapata ugonjwa wa mifupa, ni tatizo. Sasa mkitaka maeneo zaidi katika mambo haya mnaweza mkanifika kwa sababu muda unaweza ukawa mdogo.

Mhe. Mwenyekiti, nije katika sekta ya mifugo, mimi ni miongoni mwa wafugaji na wakulima pale kisiwani Pemba, kama kuna watu wana dhiki na shida katika kazi tunazofanya ni sisi wafugaji. Sio tu kwa maradhi hivi juzi juzi Mheshimiwa mifugo ya ng'ombe ilipata maradhi ya ngozi kule kwetu, na tukapoteza ng'ombe wetu wengi. Hawa mnawaita sijui maafisa ugani, sijui mabwana mifugo hawa hatuwaoni. Ng'ombe wakateketea sana mpaka juzi juzi ndio napata habari kwamba kidogo yamepungua. Sasa inasikitisha Mheshimiwa, kwamba Serikali wataalam wa kutosha mifugo inapotea, tuna changamoto nyingi wafugaji.

Wafugaji mbali na tatizo hilo la maradhi, vile vile katika eneo la Chake Chake pale hasa katika wafugaji tulioko Vitongoji na hili niliwahi kulieleza humu ndani, sisi wafugaji wa mbuzi, Ng'ombe na kuku tuna matatizo mawili makubwa yanatusibua kwa sababu sisi ufugaji tunaofanya ni huu wa *semi intensive system* katika *poultry keeping* unaona *semi intensive system* unawaweka ndani usiku, lakini asubuhi unawaachilia wanakwenda kutafuta vyakula, na *semi intensive system* katika mambo ya mbuzi, tunaweka katika mabanda yao usiku lakini asubuhi tunawatoa wanakwenda *braise outside*.

Sasa tatizo tunalokumbana nalo Mheshimiwa katika mji huu hasa kule Vitongoji na maeneo ya furaha huku mpaka sehemu za Mvumoni kuna tatizo la wezi, moja.

Pili, tatizo la hawa mbwa pori; hawa Mbwa pori wanatumalizia sana mifugo yetu, wezi ninaozungumzia ni hawa unaweza kwenda pale Mochuari utakuta nyama ya ng'ombe, lakini kichwa hukioni wanakunywa gongo pale na mbuzi keshachinjwa lakini haionekani ngozi. Tumeripoti sana hapa, nikaomba kwamba Mhe. Waziri wa Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais atusaidie magobore pale, kwa ajili ya kuuwa mbwa pori. Itusaidie polisi Jamii kwa ajili ya kulinda, watu wa machuwari wanakuja pale kunywa gongo na wakaiba kuku na ng'ombe. Lakini mpaka sasa hivi hali ni ile ile na ni mbaya sana. Sasa Mheshimiwa, hilo ni tatizo letu moja, wafugaji wa Wawi.

Tatizo la pili, soko la kuuzia mazao yetu kwa mfano maziwa. Mheshimiwa, maziwa soko linatupa shida kidogo. Unaweza kuwa na maziwa ukauza vihotelini, mengine ukaona yamekaa yanaiva pale ndani, watoto wanakunywa mpaka inakuwa yanaharibika. Sasa naomba Wizara muandae utaratibu wa kuweza kutupatia soko. Huyu Mheshimiwa Said Salim Bakhresa kwanza nimpongeze. Nimpongeze kwa kuanzisha hiki kiwanda cha Maziwa.

Sasa mimi nadhani ikiwa nyie serikali hamna uwezo wa kununua maziwa mumshajihishe huyu afike kule Vitongoji, afike sehemu za Ole, sehemu mbali

akinunua maziwa, ili awe na *centre* pale ya kununulia maziwa. Hilo ndilo tunaloliomba.

Mhe. Mwenyekiti, sisi katika ufugaji wa kuku mbali na hiyo *semi intensive* tunatumia *deep litter system intensive system* yetu tunayotumia. Tunatafuta makapi ya landa, tunayatia katika mabanda tunaweka na kuku wetu. Tatizo tunalokumbana nalo ile *litter* ina tatizo kidogo, mara wanapata ndui sana wale kuku, wakishakupata ndui hapo tena ndio tatizo. Sasa nilikuwa naomba tu kwamba watutembelee tembelee wataalam.

Kuku wakati mwengine wanapotea sana na mutuwezeshe sisi wafugaji wa kuku. Hii *deep litter system* sio nzuri sana, ina magonjwa mengi. Lakini kuna aina ya ufugaji wanaita *battery cage system* ambapo hizi zina gharama kila kuku anakuwa katika chumba chake, hawa-contaminate na kuku wengine, kwa hivyo ile kupata maradhi sio rahisi. Sasa Mhe. Waziri tunaomba mtuwezeshe, vyombo vya fedha vije vitukaguwe halafu tupate mikopo kwa ajili ya kuweka ufugaji mzuri.

Mimi hivi karibuni tulikwenda JKT Ruvu wanayo *battery cage system*, kwa kweli *production* ni kubwa na kuku wao hawapati maradhi. Lakini sisi, *we can't have*, kujenga hizi *cages* kwa sababu ni ghali. Mtusaidie ili mtuwezeshe kwa mikopo ili tuweze kufanya ufugaji mzuri wa kuku na hatimae na sisi tuweze kupunguza umasikini na kujiongeza kipato kama ilivyo katika MKUZA I na MKUZA II ule mpango wa kuongeza kipato.

Nimalizie Mheshimiwa na mambo ya mwani, hili zao la mwani naweza nikasema ni mkombozi kwa Wazanzibari hasa akina mama. Akina mama wamewekeza sana, lakini bei ya mwani ina-*fluctuates time to time* kiasi ambacho ile dhana ya kuwasaidia hawa inateremka mara ipande, mara iteremke, hili ni tatizo sana. Sasa nilikuwa naomba kwamba waangaliwe hawa wakulima wa mwani.

Mhe. Waziri, katika huu ufugaji wa mwani naomba uendane na mazingira. Lazima muandae utaratibu wa kutufahamisha au kuleta utaratibu mwengine badala ya kukata miti tukafanya mijiti ile ni *deforestation* ambayo inaathiri mazingira. Na nnashukuru kwamba nachangia na Mhe. Waziri wa mambo ya mazingira yupo hapa. Hakuna njia nyengine ni lazima tutumie miti? Miti inakatwa kufanya pegi za kuwekea kamba. Sasa huoni Mheshimiwa kwamba huku tunainua uchumi, huku tunaharibu mazingira.

Sasa tukiendelea kukata miti kwa ajili ya kupanda mwani, tunakata miti, huku hatuipandi, kutakuwa na ongezeko kubwa la hewa ukaa katika mazingira yetu. Sasa naomba hebu tufanyieni utaalamu kidogo, ili mtutafutie aina mbadala katika

kilimo hiki cha mwani badala ya kutumia pegi za miti, tuweze kutumia pengine njia nyengine.

Baada ya maelezo hayo nitaweza kuunga mkono hoja hii pale nitakapoambiwa lini wanaweza wakatuletea magobore kwa ajili ya kuulia mbwa pori kule Vitongoji wanaokula mbuzi wetu na kuku. Wapo kina Mzee Ajili ndiye aliyekuwa akipewa gobore. Ni lini mtampatia bwana Ajili gobore pamoja na Bwana Abdalla Upepo wakaweza kutumalizia wale mbwa pori.

Vile vile, ni lini Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais kwa sababu wاناتibu mambo ya Muungano watafanya utafiti wa kina kupitia jeshi la Polisi kuona ile mijizi inayotuibia mbuzi wetu na kupeleka mochuwari watu kwenda kulewa, kuwa wanakamatwa na kufikishwa Mahakamani. Baada ya maelezo hayo nitaunga mkono hoja baada ya kupata maelezo ya kina kabisa. Ahsante

Mhe. Subeit Khamis Faki: Nakushukuru sana Mhe. Mwenyekiti, jioni hii ya leo kunipa na mimi nafasi ya kuchangia hotuba hii ya bajet ya Wizara ya Uvuvi na Mifugo.

Mhe. Mwenyekiti, mchango wangu utakuwa mdogo kwa sababu kifua changu leo sio kizuri, nakisikia kinauma kidogo.

Mhe. Mwenyekiti, kwanza na mimi napenda niungane na wenzangu kumshukuru Mhe. Waziri wa Uvuvi kwa kuwasilisha vizuri hotuba yake ya bajeti na kwa utaalamu mkubwa.

Pia, napenda niwashukuru Naibu wake pamoja na watendaji wake kwa kuwepo makini kabisa kusikiliza shughuli zetu hizi za wizara yetu hii ambayo ni Wizara muhimu sana, ni wizara ambayo inaisaidia serikali kwa kiasi kikubwa, kwa wananchi wetu kupata ajira.

Mhe. Mwenyekiti, kwanza nataka nianze hapa alipopaacha Mhe. Saleh Nassor Juma, kuhusu suala la wavuvi wanaoanika dagaa. Hili ni suala ambalo halifikichiki, ni suala dhahir kama kazi hii ya uwanikaji wa dagaa imeisaidia serikali sana kwa wananchi wetu kupata ajira. Ukenda pale Maruhubi zaidi ya watu elfu tatu wana ajira wanajisaidia. Kuna watu kazi yao wanatoa dagaa kwenye maboti wakipeleka juu. Kuna watu kazi yao kupika dagaa, kuna watu kazi yao ni kuanika na kuna watu kazi yao ni kununua.

Mhe. Mwenyekiti, pale ukenda kuna watu wanatoka nchi mbali mbali wanaokuja kununua dagaa. Kwa hiyo, wananchi wetu imewasaidia sana. Kuna watu ambao wameshajenga majumba, kuna watu wameshanunua maboti, wameshanunua

magari, kwa kweli ni sehemu moja muhimu sana. Serikali kama itajipanga vizuri basi pale kuna fedha nyingi ambazo ni kodi za serikali inaweza ikaisaidia serikali. Lakini pado serikali haijajipanga vizuri kwa wale wananchi kuwasaidia.

Mhe. Mwenyekiti, nasema hivyo kwa sababu Kamati yetu tumeshakwenda zaidi ya mara tatu pale. Lakini hivi sasa kuna tatizo moja, pale ni sehemu ya bandari ambayo wakati wowote ule ikijengwa bandari ya Mpigaduri wale wanatakiwa wahame. Kabla ya kujengwa bandari basi ni vizuri sana kuhamishwa kwa utaratibu, wakatafutiwa sehemu nzuri wakawekwa wakaweza kuenea.

Lakini Mheshimiwa bahati mbaya mno sisi tulikwenda kukagua maeneo mawili ambayo wale wanaoanika dagaa waliambiwa watafute sehemu na kweli walitafuta. Lakini baada ya kutafuta ile sehemu ambayo inaweza ikawafaa serikali haipo tayari kuwapa. Kuna sehemu serikali imekwenda kuwaonesha uchochoroni, hawawezi kuenea na wengi wao watakosa kufanya hiyo kazi. Mimi ningeyomba sana serikali kupitia Wizara hii ya uvuvi, ishirikiane na watu wa mazingira pamoja na watu wa Ardhi iwaone kama wale wananchi wanahaki ya kutafutiwa sehemu nzuri ya ambayo wanaweza wakafanya biashara yao na wakaisaidia serikali pamoja na wao wananchi wakapata sehemu ambayo inaweza kujitosheleza.

Mhe. Mwenyekiti, suala jengine ambalo nataka nilizungumze, ni Soko la Tumbe. Wizara ya Uvuvi kupitia mradi ule wa *MACEMP* walijenga Soko zuri tu Tumbe kwa ajili ya uvuvi. Lakini sasa hivi kuna tatizo kubwa. Kwa hivyo, namuomba Mhe. Waziri, labda waje wanifafanulie kuhusu tatizo la Soko la Tumbe. Kwa sababu Soko lile, masoko yote ukiangalia yanakuwa yanaendesha na Halmashauri ya Miji, au kama kuna Manispaa wanaendesha Manispaa katika masoko. Lakini Soko lile la Uvuvi wamelishirikisha sehemu tatu; kuna watu wa Halmashauri, kuna Jumuiya ya Uvuvi wa Pemba wale na kuna na taasisi nyengine.

Mhe. Mwenyekiti, sasa tatizo lililokuwepo ni kwamba Halmashauri wanapokusanya fedha zinatakiwa zikaguliwe na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali. Lakini sasa wale wengine wanaoshirikishwa wanataka zile fedha zikishakusanywa zipigwe mafungu pale pale, zigaiwe.

Sasa Mhe. Waziri, namuomba anifafanulie hasa wanaostahiki kupewa lile soko wakaendesha ni nani? Kwa sababu kuwapa watu wa aina tatu ni kuwapa utata na kuanzisha ugomvi. Kwa hivyo ili kuutatua ugomvi huu, ama wapewe Halmashauri waliendeshe au kama ni Jumuiya ya Wavuvi wapewe Jumuiya ya Wavuvi waendeshe, kuliko kupewa watu kama watatu wakawa wanaendesha ikawa sasa wanavutana. Kwa hiyo, namuomba sana Mhe. Waziri hili. Hilo ni suala la Soko.

Suala jengine Mhe. Mwenyekiti, ninalotaka nilizungumze ni suala la Wavuvi. Wavuvi wanaisaidia nchi yetu na bado tunapiga kelele kwamba lazima wavuvi waangaliwe na wasaidiwe. Kwanza napenda nimpe pole sana Mhe. Hija Hassan Hija kutokana na mvuvi wake aliyekwenda kuvua, akavua papa akamliwa mkono wake na papa na mvuvi yule akafa baharini. Kwa hivyo nampa pole pamoja na wale wana familia wa marehemu yule.

Mhe. Mwenyekiti, nasema hivi kwa sababu gani? Serikali ingekuwa inawathamini zaidi wavuvi wetu kwa kuwaangalia kwa kina kabisa, ingeweza kuwasaidia sana. Mtu yule aliyeliwa na papa, aliliwa na papa akiwa na mtoto wake tu baharini. Sasa mtoto tabu aliyopata, papa anaye ubavuni na mzee wake tayari hayupo tena ulimwenguni na chombo anayevuta ni mtu mmoja.

Mhe. Mwenyekiti, yule mtu ingekuwa kuna faiba inayowekwa maalum katika sehemu zetu za bandari za kuwasaidia wavuvi wetu, basi yule mtu angeliokolewa maisha yake. Ingawaje kama siku yake ilikuwa imeshafika asingeokolewa. Lakini kintazamo angeweza kuokolewa maisha yake kama kungekuwa kuna faiba ambayo imewekwa maalum ya kuwaokoa wavuvi.

Mhe. Waziri, hili nakuomba sana kupitia serikali yako lazima serikali ione kama kuna haja ya wavuvi wetu katika sehemu za bandari, zile ambazo ni kubwa ambazo zina wavuvi basi wawekewe faiba, ili likitokea tatizo lolote lile iweze kuwaokoa.

Wavuvi wanakwenda siku za upepo, siku nyengine wanazama baharini, wakishakuzama hakuna chombo cha kuwaokoa. Lakini ingelikuwa kuna faiba maalum zinazotayarishwa ambazo ni faiba za mwendo wa kasi, basi zingewasaidia.

Kwa hivyo naomba Mheshimiwa hili uliangalie kama kuna haja. Wavuvi waliokuwepo hapa Unguja wa Kojani kuwekewa faiba, wavuvi waliokuwepo kule Pemba kuwekewa faiba ambayo inaweza ikawaokoa wakati likitokea tatizo.

Suala jengine ambalo Mheshimiwa ninalotaka kulizungumza kuhusu suala la uvuvi, nazungumzia suala la uvuvi wa Bahari Kuu. Taasisi hii inaweza ikasaidia mapato ya serikali. Lakini bado serikali yetu haijawa tayari kuona kwamba uvuvi wa Bahari Kuu katika nchi yetu unavuliwa kusaidia mapato ya nchi yetu.

Mhe. Mwenyekiti, katika nchi lazima vyanzo vile vya mapato vikuzwe. Sasa kama kianzio cha uvuvi wa Bahari Kuu unashughulikiwa kikweli kweli basi ingelikuwa ni moja katika mambo ambayo yanasaidia kupata fedha katika nchi yetu, tena za kigeni, basi ingekuwa ni Taasisi hii ya Uvuvi.

Sisi tunategemea sasa hivi karafuu, tunategemea utalii, sasa kuongeza mapato mengine sio tatizo. Kwa hivyo bado tunaomba serikali ione kama uvuvi wa Bahari Kuu unaweza ukasaidia uchumi wa nchi yetu. Lakini bado serikali haijawa makini kuona kama serikali inaweza ikakuza uchumi kwa suala la uvuvi.

Mhe. Mwenyekiti, samaki wetu wanakuja kuchukuliwa na wavuvi wa nje bure, wanawaiba. Pamoja na ulinzi mlionao lakini samaki wanaibiwa na lazima waibiwe nyiye hamuwataki wenyewe, wao wawafanye nini? Watu wanahaja nao. Kuna nchi za wenzetu zinaendeshwa na uvuvi tu, kila siku mnatwambia kwamba Seychelle wanaendeshwa na uvuvi na mambo mengine, lakini uvuvi unasaidia pato kubwa la nchi.

Kwa hivyo, Mheshimiwa, tunaomba, wavuvi wetu hii ndio taasisi moja inaweza ikasaidia mapato na ikasaidia ajira. Inaweza ikapunguza wimbi la vijana wengi waliokuwa hawana ajira. Kwa sababu uvuvi ni ajira pana na ni sehemu kubwa.

Mheshimiwa, bado tunaomba serikali ione kama kuna haja ya kuleta vyombo vya uvuvi wa bahari Kuu hata kama ni kushirikiana na watu ambao wanatoka nje. Tafuteni wafadhili, tafuteni watu muingie nao ubia lakini alimradi uvuvi wa Bahari Kuu uweze kusaidia wananchi katika kupata ajira na kusaidia mapato ya nchi yetu.

Mhe. Mwenyekiti, suala jengine ambalo nilikuwa nataka nilizungumze ni suala la ufugaji wa samaki. Tumezungumza sana kwamba kuna ongezeko la wafugaji wa samaki. Lakini mimi namuomba Mhe. Waziri kipindi kilichopita atwambie kama waliwasaidia vifaranga vingapi vya samaki kuwapa wafugaji wetu na kuona kama kweli yale mabwawa ya ufugaji wa samaki yamekuwa na yamezalisha. Mimi mwenyewe binafsi nilimwambia kwamba wananchi wetu, wafugaji wetu wanahitaji kupewa vifaranga vya samaki ambao watakuwa ni samaki. Tena sio wapewe hivi vifaranga vya samaki ambao hawana maana. Wapewe samaki ambao wanaweza wakafuga na wakazalisha. Kwa sababu sisi hatufugi samaki kwa ajili wa kufuga kama wa kula kitoweo, kila siku mimi nasema; ufugaji wa samaki uwe ni ufugaji wa biashara, wenye tija. Hapo ndio tutaona kama kuna ufugaji wa samaki, lakini kama ni ufugaji wa samaki wa vitoweo tu, bado hatujafuga samaki. Mhe. Waziri, tunataka tuone wafugaji wetu wa samaki wanauza samaki kwa ajili ya kuleta tija katika nchi, sio kufuga kwa ajili ya kitoweo.

Mhe. Mwenyekiti, suala jengine ninalotaka nilizungumzie ni suala la mwani. Tuliiambia serikali itafute soko ambalo kuwa litawasaidia walimaji wa mwani. Zao la ulimaji wa mwani limeitikiwa katika nchi yetu Unguja na Pemba. Kwa hivyo, walimaji wa mwani ni wengi sana, wanawake na wanaume. Lakini sasa na wale walimaji wa mwani wapate faida na faida kubwa ni kupata soko ambalo litakuwa na uhakika na bei nzuri, ili yule anayekwenda kulima mwani asivunjike moyo.

Mhe. Mwenyekiti, ulimaji wa mwani una kazi kubwa tena ngumu, shamba zima la mwani ukishalima uwende ukayatowe madude ukayaweke nje, uwende ukayakokote na wengine wanakokota kwa miguu hawana madau. Kwa hivyo inakuwa ni kazi kubwa, wengine wanakwenda kuchomwa na samaki wanaitwa kware, wanaofuma, wanawafuma watu mtu akitoka anatoka hana mguu. Kwa hivyo ulimaji wa mwani nao una kazi kubwa.

Ili mlimaji wa mwani ajione kama kafaidika na yeye apate bei iliyokuwa nzuri na apate bei ya uhakika. Lakini kuna kipindi inakuwa hawana pa kuuza mwani umekaa tu na umerundikika. Mheshimiwa, tunaomba sana bado mshirikiane na Wizara ya Biashara muwatafutie soko watu wetu na bei iwe nzuri.

Mhe. Mwenyekiti, suala jengine nitakalolizungumza ni suala la joshu la ng'ombe. Mlituzungumzia hapa kama kuna maeneo ambayo yalikuwa yana majosho ya ng'ombe lakini sasa maeneo yale karibu yote yamekufa. Naomba sana kama sehemu zile za kwetu Micheweni wafugaji wote waliokuwepo Micheweni kule hakuna hata eneo moja ambalo lina joshu la ng'ombe. Kwa hivyo tunaomba sana muangalie wafugaji wetu ili wasipate tabu, muwaekee majosho ya ng'ombe ili waweze kufaidika na haya mambo. Kwa hivyo naomba sana muangalie hili nalo, ili muwafanyie watu wetu wapate wepesi sana.

Mhe. Mwenyekiti, kama nilivyosema kama leo kidogo sijisikii vizuri, kifua changu kimeganda sitaki niseme sana, kwa hivyo kwa mchango huo mfupi mimi nitaunga mkono lakini naomba Mhe. Waziri hoja zangu azijibu na akishanijibu hoja zangu basi mimi sina tatizo naye nitamuunga mkono. Ahsante sana Mhe. Mwenyekiti.

Mhe. Mohammedraza Hassanaji Mohammedali: Mhe. Mwenyekiti, kwanza nichukue nafasi sina budi na sisi wajumbe wote tuliokuwemo humu ndani kwa kuweza kumshukuru Mwenyezi Mungu aliyetupa afya, lakini aliyetupa hizi pumzi ambazo tuliokuwa nazo leo na tunapozungumza ni pumzi ambazo mdhibiti wake ni Mwenyezi Mungu.

Mhe. Mwenyekiti, kwanza nichukue nafasi hii kuipongeza Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa hotuba yake ya Makadirio aliyoisoma hivi punde Mhe. Waziri pamoja na Mwenyekiti wa Kamati nikiwa mimi ni mjumbe wa kamati hii. Nitoe shukurani kwa dhati kabisa kwa wizara nzima kuanzia Waziri, Naibu Waziri, Katibu Mkuu na wasaidizi wake wote kwa mashirikiano mazuri sana tunayoyapata kamati hii kila tunapotaka kupata ufafanuzi na mashirikiano ya kuweza kuisaidia Serikali yetu kwa maana ya wizara hii. Kwa hivyo nachukua nafasi hii kuishukuru kwa dhati wizara inayohusika pamoja na watendaji wake wote, nasema ahsanteni.

Mhe. Mwenyekiti, kwa kweli Wizara ya Mifugo na Uvuvi ni wizara ambayo kama tulivyokuwa tunasema Wizara ya Kilimo, Wizara ya Mifugo na Uvuvi ni sehemu ya kuwawezesha vijana wetu katika kuondokana na umaskini. Mimi bado wizara hii ya Mifugo na Uvuvi ningeliomba kwani haiwezi kukaa peke yake bila ya mashirikiano na Wizara ya Biashara na Wizara ya Kilimo. Ninasema hivyo kwamba tunapogusa suala la mifugo kwa mfano leo wakulima wetu ili tuwawezeshe na tuwaendeleze, leo soko la kuku kwa wafugaji wetu kwa upande wa Zanzibar limewarejesha katika umaskini sana. Na kwa kweli hili linatokana kwamba tumeruhusu kuku kutoka nje, na nasema kwamba kuku hawa mara nyingi Serikali inaweza kuchukua jukumu la wananchi wakati mwengine kubeba mzigo wa maradhi.

Mhe. Mwenyekiti, kuku akitoka Brazil mpaka akija hapa au sehemu nyengine anatake about 45 days, sasa mimi ningeliomba wizara ikakaa na Wizara ya Biashara na tukawaomba Wizara ya Fedha, TRA vile vile kwamba ninajua mahitaji ni mengi katika mahoteli, mahitaji mengi sehemu mbali mbali, lakini mahitaji haya na sisi lazima tutizame maslahi yetu ya wafugaji wetu, hawa. Wafugaji tumewawezesha, Serikali inatumia nguvu zote lakini kama kutakuja kuku tu kwa mteremko lazima tuweke kodi maalum kwa upendeleo, ili kuwalinda wafugaji wetu katika suala zima la mifugo.

Kwa sababu leo wafugaji wetu na mimi nataka nikuhakikishie Mwenyekiti, kuku wetu waliopo Zanzibar ambao ukienda marikiti unachinjiwa kuku wa kishamba na wa kizungu tena *fresh* kuku aliyenona kashiba, ni shilingi elfu sita, tena hiyo reja reja.

Sasa mimi nataka niombe wizara hii kwa kushirikiana na Wizara zinazohusika, maana yake naweza kusema wizara hii kwa sababu ya kuku inagusa Wizara ya Biashara, inagusa Wizara ya Kilimo, sasa mashirikiano ya pamoja yanaweza kusaidia hawa wafugaji wetu wakaweza kujiendeleza. Kwa hivyo niombe wizara iwe sikivu katika suala zima hili la ufugaji wa kuku, nyama ya ng'ombe, nyama ya mbuzi na tuhakikishe kweli mahitaji ni makubwa lakini tuwape nguvu sana wafugaji wetu katika sehemu yote hii, ambayo tunaweza kuwasaidia.

Mhe. Mwenyekiti, nataka nikuhakikishie kwamba kama Serikali kupitia TRA itasimamia vilivyo hawa kuku, mimi ninaamini kwamba wafugaji wetu wataondokana na umaskini. Kuondokana na umaskini ni kuwawezesha kuwawekea hali nzuri hasa kwenye mahoteli na sehemu nyengine kuwatafutia wateja. Ningeliomba wizara ikatizama namna gani ya kuweza kuwawezesha na kuwatafutia soko wenzetu hawa wa kuku, ili waweze kuondokana na umaskini kwa ujumla.

Vile vile, Mhe. Mwenyekiti, suala zima la mwani ni suala ambalo linagusa walio wengi kwenye *grassroots*. Kwa hivyo, ningeliomba wizara hii na kwa sababu ni sikivu ikakaa, ikaandaa mipango maalum na sisi wajumbe wa Kamati tupo kuona jinsi gani tunaweza kuisaidia na kuwaboresha hali ya maisha kwa uvuvi, mifugo na wenzetu hawa kuwatafutia soko ambalo lenye uhakika.

Mhe. Mwenyekiti, muhimu ni *communication* na elimu mimi ninaamini hawa wenzetu wa mwani kinamama hasa wakipewa elimu na kukawekwa utaratibu maalum wa kuwatafutia soko, basi ninaamini wanaweza angalau wakavuka malengo katika maisha yao na ikawa yameboreshwa maisha yao.

Kwa hivyo, ningeliziomba wizara zinazohusika; wizara hii hasa pamoja na kushirikiana na wizara nyengine kuona jinsi gani tunaweza kusaidiana. Tatizo ninaloliona mimi sasa hivi hapa kila wizara ni suala la bajeti.

Mhe. Mwenyekiti, mimi naamini kwamba Serikali yetu ni sikivu na ninaamini kwamba mpendwa wetu Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi Dkt. Ali Mohammed Shein pamoja na watendaji wake, tungelipenda sote na tuliokuwemo humu ndani kuwa angalau hali ya Zanzibar tungeliweza kufanya miujiza. Lakini kutokana na mapato duni ya uchumi na kutegemea sana wahisani, bajeti mara nyingi za wizara zote zinazokuja zinakuwa ngumu.

Mimi Mhe. Mwenyekiti, nataka niseme tu haya yote yanayofanywa na Serikali yetu ya Mapinduzi kama meli, mambo mengi, serikali vitu vyote hivi inanunua *cash*. Kwa hivyo, naomba wajumbe wangu wafahamu kwamba kila jambo ambalo lina bajeti linataka vifaa na mapato yake ya fedha sivyoyote tunavyokuwa tunavipangia.

Kwa hivyo, ningeliomba Mhe. Mwenyekiti, vitu ambavyo vile havina tija, ambavyo vitakuwa vinaweza kusaidia hasa kwa lengo la wananchi, mimi ningelifikiri Serikali ingeliendelea kutizama. Kwa sababu leo tungelikuwa na vyombo husika katika masuala ya bahari, ninafikiri mapato yetu yangeliweza kuongezeka na uvuvi wa haramu huo wanaokuja majirani zetu au meli za nje wasingeweza kufika. Lakini Serikali yenyewe hahe hohe, *Alhamdulillah* tunachokipata ndio tunachokitumia. Kwa hivyo, utakuta kwamba tunahitaji vifaa vya vitendea kazi, lakini na vile vile na makusanyo yanayokuja hayatoshi.

Kwa hivyo, Mheshimiwa, tufike pahala tuone kwamba ni jinsi gani wizara hii inaweza kupewa nafasi yake katika kushughulikia vyombo vya baharini, kuvilinda visiwa vyetu, lakini vile vile kulinda uvuvi haramu ambao unaikoshesha Serikali pesa nyingi sana.

Vyombo hivi Mhe. Mwenyekiti, si vyombo ambavyo bei yake ni ya kawaida. Mimi ningelifikiria wizara hii naamini kwa bajeti hii tungeliweza kuja mwakani Mungu akitujaalia, angalau tuwe na vyombo viwili, vitatu vya kisasa ili uvuvi huu haramu kupata kuangaliwa.

Mhe. Mwenyekiti, kuhusu wanyama, mimi ningeliomba wizara zinazohusika wakati mwengine hazihitajiki fedha, ni mawasiliano na elimu. Ningeliomba suala la dawa za mifugo, dawa za mifugo kwa kweli wafugaji wetu wakati mwengine wanapata mitihani na hasa maradhi yanapotokezea, Mwenyezi Mungu anavyoleta na mimi naona nasema kwa wizara inayohusika suala la dawa hizi ni mambo madogo madogo, kwa kweli kama wafugaji wetu hatutowaandalia madawa ya kutosha au elimu ya kutosha, wenzetu hawa wenye mifugo wataendelea kuwa maskini.

Sasa mimi niombe tu wizara inayohusika katika masuala ya dawa hizi mbali mbali; mbwa kichaa na mambo mengine, Serikali pamoja na Wizara ingeliangalia jinsi gani ya kuweza kulitatua na kuweka katika nafasi nzuri ya kuendelea nayo.

Mhe. Mwenyekiti, la mwisho Mhe. Waziri atakapokuja hapa kwa heshima zote atwambie tu kwamba watalii pamoja na wavuvi wa Zanzibar je, usalama wetu kwenye Fungu Mbaraka ambacho ni kisiwa chetu, Serikali imetoa tamko rasmi watalii wanaweza kwenda; hakuna tatizo aje atwambie tu hapa na kuona kila mmoja mwananchi, kwa sababu Mhe. Mwenyekiti, tulikubaliana hata wajumbe wa Baraza la Wawakilishi, tulisema siku moja twendeni kwa sababu wajumbe wengi wenzangu hapa hawajafika huko Fungu Mbaraka wanasikia tu, lakini nataka nihakikishiwe, aliyekuwa Rais wa Zanzibar Kamandoo Dkt. Salmin Amour Juma tulikwenda kuweka bendera pale ya Zanzibar.

Sasa bado ninasisitiza kuna ahadi ya Baraza la Wawakilishi, ningeliomba kabla ya muda wetu huo haujamalizika na tulikubaliana hapa tulipitisha *resolution*, kwa wajumbe wote na kupeana majukumu nikiwemo na mimi nimechukua majukumu tukenda kabla hatujamaliza, Mwenyezi Mungu akitupa uhai na uzima katika lala salama hii, angalau tukenda kule wajumbe tukaona na tukajua tumefika katika sehemu ya Zanzibar.

Kwa hivyo, Mhe. Waziri, nataka akija hapa atwambie tu usalama wa kisiwa hiki bado kipo Zanzibar, watalii wa Zanzibar wanakwenda na wananchi wa uvuvi au wakitembea kisiwa hiki wana haki ya kufika na wavuvi kufanya uvuvi wao.

Mhe. Mwenyekiti, napenda nichukue nafasi hii kwa niaba yangu na kwa niaba ya wananchi wa Uzini kuiunga mkono bajeti hii kwa asilimia zaidi ya 100 na kuwatakia kheri wenzangu katika utekelezaji wao na *Inshaalaah* Mwenyezi

Mungu akitujalia atakaerudi katika maeneo haya ambao watabahatika kuwa wajumbe, wataendelea kama wajumbe waliokuwa wametangulia.

Mhe. Mwenyekiti: Waheshimiwa Wajumbe, zaidi ya jina la Mhe. Salim sina jina jengine huku kwa hivyo wale wanaotaka kuchangia naomba walete majina yao.

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Mhe. Mwenyekiti, na mimi nishukuru sana kwa kupata nafasi hii ya kutoa mchango wangu kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha kwa mwaka 2015/2016 ya Hotuba ya Waziri wa Mifugo na Uvuvi Mhe. Abdillah Jihad Hassan katika Baraza lako Tukufu la Wawakilishi.

Mhe. Mwenyekiti, kwanza nianze na ukurasa nambari 3 kifungu nambari 1.7 ambacho kifungu hiki kinaeleza kuhusu lengo kuu la wizara hii ya Mifugo na Uvuvi ikiwa ni kuongeza uzalishaji na tija kwa wajasiri amali wa mifugo na bidhaa zake, wavuvi, wakulima wa mwani na wafugaji wa mazao mengine ya baharini ili kuongeza kipato kwa wadau husika.

Vile vile, ni pamoja na kuimarisha hali zao kwa kupunguza umaskini, kuongeza pato la taifa na kuchangia kuwepo uhakika wa chakula.

Mhe. Mwenyekiti, hili si lengo haya ni malengo tena ni malengo makuu, na ni malengo makuu kwa sababu kila sehemu inahitaji fedha ya kutosha, inahitaji utaalumu wa kutosha ili malengo haya ya wizara hii yaweze kufanikiwa. Lakini mimi nataka nipate maelekezo ya mwisho hapa aliposema; "...pamoja na kuchangia kuwepo uhakika wa chakula nchini..."

Mimi Mhe. Mwenyekiti, ninahisi hii ni Wizara ya Mifugo na Uvuvi na kuna Wizara ya Kilimo na Maliasili inayohusika na ukulima wa chakula. Hapa hawa ni wafugaji, chakula na kiteweyo ni mambo tofauti, kwa hivyo, ningeliomba kupata ufafanuzi hapa ni chakula cha aina gani ambacho kitakuwa kikiimarishwa na Wizara hii ya Mifugo na Uvuvi wakati hiyo ni kazi ya Wizara ya Kilimo na Maliasili.

Mhe. Mwenyekiti, nikiendelea ukurasa wa 4 hapa kuna hali ya sekta ya mifugo na uvuvi nchini, ambayo kuna mafanikio katika sekta ya mifugo na mimi nitazungumzia sehemu 4 tu kama ifuatavyo kwa ruhusa yako, moja kasema:

"Ni kuongeza idadi ya wafugaji wa ng'ombe, mbuzi na kuku wa kisasa kutoka 46,000 kwa mwaka 2013 ilivyokuwa na hadi kufikia 47,058 kwa mwaka wa 2014, hapa waliongezeka ni 1058 ikiwa ni asilimi 2.3. Mimi hapa nilitaka nielekezwe kasema wafugaji wa ng'ombe, mbuzi na kuku wa kisasa."

Hii kisasa inakwenda kwa aina yote ya wanyama au inakwenda kwa kuku peke yake na kwa vyovyote vile naomba kwa heshima kubwa nipate maelekezo. Na ikiwa kisasa hii inakwenda kwa wanyama wote hivyo kuna utaratibu gani wa kuweza kupata ng'ombe hawa kama walivyotajwa na mbuzi hawa, kama walivyotajwa wakati idadi ni kubwa sana na ninaamini wizara kwa ninavyojua haina uwezo wa kupata wa kisasa wanyama wote kama hawa.

Mhe. Mwenyekiti, halafu kuhusu uzalishaji wa maziwa walisema walikuwa na mafanikio ya kuzalisha lita 29,912,121 kutoka 27,243,351, kuna ongezeko la lita 2,469,070 kama hesabu yangu ni sawa na hii ni asilimia 8.

Uzalishaji wa nyama ya ng'ombe ni kutoka tani 4966 hadi kufikia tani 5135 ikiwa kuna ongezeko la tani 169 sawa na asilimia 3.4. Na tukija katika nyama ya mbuzi ni kutoka tani 39 mwaka 2013 hadi kufikia tani 40.9 ikiwa kuna ongezeko la tani 1.9 kwa mwaka 2014 na ikiwa ni asilimia 4.9.

Mhe. Mwenyekiti, mimi nakubali kwamba hili ni ongezeko na kama ni ongezeko la mwaka mzima siku zote tunapofanya mahesabu tunaangalia ongezeko la kitu pamoja na idadi ya watumiaji. Mimi ningeliomba hapa nifanyiwe mahesabu mwaka 2013 kulikuwa na watu kiasi gani wanaotumia chakula hiki na mwaka 2014 wameongezeka kiasi gani, kwa sababu hapa najua kuna ongezeko tu la watu kwa hivyo tukigawa kwa *ratio* ya watumiaji wanaongezeka pamoja na mali iliyokuwa ikizalishwa.

Je, ni kweli tumeendelea au tumerudi nyuma kwa sababu tusingalie ongezeko la uzalishaji tu, lakini pia tuangalie watumiaji walivyokuwa na walivyo hivi sasa kwa kweli ki-*percentage* tumeongezeka au tumerudi nyuma. Naomba na hapa nipewe maelekezo.

Mhe. Mwenyekiti, nikienda ukurasa wa 6, kifungu 2.1.3 hapa pana maelekezo kuhusu mwelekeo wa baadae katika sekta ya mifugo, Mimi hapa nazungumzia kifungu kimoja tu, kifungu kidogo 2.1.3, kifungu (6) ambacho kinaeleza kama ifuatavyo.

Inaeleza kuwa kwa ruhusa yako naomba kusoma. Kuboresha uzalishaji wa mifugo ya kienyeji kwa kubadilisha vinasaba.

Mhe. Mwenyekiti, moja kati ya kazi kubwa ya wizara hii ni kuhakikisha kuwa tunapata mifugo bora na vile vile ni kuhakikisha kwamba mifugo hii bora inakuwa endelevu na huko tunakokwenda tuweze kupata kizazi bora. Lakini hapa maelezo yanaeleza kuwa moja katika mwelekeo wa baadae wa sekta hii ya mifugo ni kuboresha uzalishaji wa mifugo ya kienyeji wa kubadilisha vinasaba.

Vinasaba hivi ni vya mifugo ya kienyeji kwa kubadilisha vinasaba, vinasaba hivi ni vya mifugo ya kienyeji kwa kienyeji kwa kutafuta *species* ambayo ni nzuri au ni mifugo ya kienyeji kwa kutafuta mbegu za kigeni ili kuweza kupata machotara ya kisasa yenye sifa hizo zinazokusudiwa, na hapa naomba pia nipate maelekezo.

Mhe. Mwenyekiti, tukiendelea tumeona kuwa kuna changamoto katika sekta hii ya mifugo nah ii imeonekana ukurasa wa 7, kifungu 2.2.1 na hapa nitazungumzia kifungu (i), (ii) na (v) katika ukurasa huu wa 6 na wa 7 kama ifuatavyo.

Cha kwanza kinasema hivi:

"Uzalishaji wa samaki umeongezeka kutoka tani hizo zilizopo hapo zenye thamani ya shilingi kama zilivyoelezwa katika kitabu chako hadi kufikia kama ilivyoelekeza. Sasa mheshimiwa mimi naomba nielekeze wizara hii wakati Mhe. Said Ali Mbarouk alipokuwa ni waziri alihamasisha sana ufugaji wa samaki na watu wengi wakachimba mabwawa na machache nashukuru mpaka sasa hivi yanafanya kazi ipasavyo, lakini mabwawa mengi yamekufa na tunaambiwa uzalishaji wa samaki umeongezeka".

Je, ni vigezo gani vilivyotumika wakati hivi sasa watu wote wamevunjika moyo takriban hata katika jimbo langu kuna wafugaji nafikiri vikundi vinne vimesita kabisa kutokana na kuwa hawakupitiwa kupewa ushauri, hawana utaalumu wa kutosha na jambo lolote ambalo halina maelekezo mwisho wake ni kufeli. Sasa kuongezeka huku kwa uzalishaji kumetokana na sekta ipi mpya, naomba kupewa malekezo.

Mhe. Mwenyekiti, na tukienda hicho kifungu (iii) kwa ruhusa yako Mhe. Mwenyekiti, naomba kusoma inasema kuwa ni kutiwa saina makubaliano baina ya Wizara ya Mifugo na Uvuvu na Shirika la Korea (*KOICA*) juu ya kuanzisha mradi wa ujenzi wa kituo cha kuzalisha kifuranga vya samaki huko Beit el Ras.

Mhe. Mwenyekiti, kwa sababu samaki wako wa aina mbili kuna samaki wa maji baridi, kuna na samaki wa maji ya baharini sisi tunaita maji ya chumvi. Na kwa sababu tuna watalii wengi na wanahitaji kutumia samaki naamini kama ulivyo mgawiko wa samaki hawa na kuna watalii wamegawika katika aina hizo. Kuna wale wanaotumia samaki wa baharini na kuna wale wanaotumia samaki wa maji baridi, hivyo naomba kujua vifuranga hivi vya samaki vitakavyozalishwa hapo Beit el Ras ni vya aina gani? Vya maji chumvi, vya maji baridi au vya aina yote.

Mhe. Mwenyekiti, tukija katika ukurasa huu huu wa 8 kuna maelezo yanaeleza naomba kwa ruhusa yako kuyasoma kuwa. Shughuli za uvuvi zimekuwa kutoka

asilimia 3.6 kwa mwaka 2013 hadi asilimia 8.9 kwa mwaka 2014. Inakuwa hali hii imetokana na kuimarika kwa maeneo ya hifadhi.

Aidha, mchango wa sekta ya uvuvi katika pato la Taifa umepungua kutoka asilimia 6.5 mwaka 2013 hadi asilimia 6.4 mwaka 2014.

Mhe. Mwenyekiti, hapa naomba kupata maelezo taarifa inasema shughuli za uvuvi zimekuwa kutoka asilimia 3.6 kwa mwaka 2013 hadi asilimia 8.9 kwa mwaka 2014, hiyo ni ongezeko kwa asilimia 247 ina maana imekuwa sana. Lakini huku tunaambiwa kuwa mchango wa sekta ya uvuvi katika pato la Taifa umepungua kule uzalishaji umeongezeka lakini pato limepungua kwa asilimia hiyo aliyoeleza mwenyewe. Yaani kutoka asilimia 6.5 hadi asilimia 6.4 na hapa naomba maelezo kwa nini huku sekta ya uvuvi ikue lakini pato lipungue.

Mhe. Mwenyekiti, niende kwenye changamoto na hii iko ukurasa wa 9, kuna changamoto hapa katika sekta ya uvuvi na mimi naomba niende katika sehemu mbili tu (v) na (vi) kama ifuatavyo.

Changamoto ya kwanza ni kukosekana kwa vifaranga vya samaki, ikiwa kuna upungufu wa vifaranga hivi maana yake ni kuwa uzalishaji umepungua. Sasa huku narudia tena kuliongezeka vipi wakati kuna upungufu wa vifaranga haya mambo mimi siyaelewi naomba nipewe maelezo.

Halafu jengine ni ongezeko la shindikizo la uvuvi katika maji madogo. Mheshimiwa kama kutakuwa na uvuvi katika maji madogo hasa uvuvi wa haramu maana yake ni kusababisha wale samaki kukimbia kwa sababu wanakosa chakula chao. Sasa ikiwa hizo ni changamoto ni vipi uvuvi huu ukaweza kukua kama ilivyoelekezwa.

Mhe. Mwenyekiti, vile vile tukiangalia ukurasa wa 10 kuna kifungu 2.2.3 na kifungu hiki kinaelekeza kwa mwelekeo wa baadae katika sekta ya uvuvi. Ukiangalia kifungu kidogo (iv) kinasema kuwa. Ni kutayarisha mpango wa kuvifanya vijiji vya Chwaka na Marumbi kuwa mfano wa vijiji vya uvuvi.

Mhe. Mwenyekiti, wakati wa usukaji wa samaki unaendelea Pemba na Unguja kwa nini vichukulie vijiji viwili hivi na ninaamini vyote ni katika upande mmoja wa Zanzibar. Naomba nipate maelezo wakati na Pemba nako watu wanajitahidi sana katika sekta hii na wanazalisha samaki kwa wingi.

Halafu nambari (vi) inasema ni kuwawezesha wavuvi vijana kuvua katika kina kirefu cha maji. Mhe. Mwenyekiti, uvuvi nafikiri watu aina kwa aina mpaka wale waliokuwa hawajiwezi tena ndio wanasimama wanakwenda baharini, na wengi

nafikiri ni ambao si vijana. Sasa kwa nini ikawa tuwawezeshe wavuvi vijana tu kuvua katika kina kirefu cha maji hawa ambao wameshapita umri wa miaka 40 ni wavuvi tena wataalamu, kwa nini na wao wasiingizwe katika *programme*, na hili mheshimiwa pia naomba nipate maelekezo.

Mhe. Mwenyekiti, tukioka hapo na kwa ruhusa yako tutakwenda katika viambatanisho, na kiambatanisho cha kwanza ambacho napenda kukitolea maelezo ya kutaka ufafanuzi ni kiambatanisho nambari 10 ambacho kiko katika ukurasa wa 59.

Mhe. Mwenyekiti, katika kiambatanisho hiki imeelezwa kuwa malengo na utekelezaji wa mwaka 2014/2015 ulikuwa kukipatia kituo cha upandishaji wa ng'ombe wa sindano Maruhubi vitendea kazi na vifaa vya kuzalisha mbegu ili kuweza kupandisha ng'ombe 4000.

Sasa katika utekelezaji vitendea kazi hivyo vimepatikana lakini kwa bahati mbaya ng'ombe 2014 tu sio 4000 kama walivyopanga. Kwa hivyo, naomba kupata taarifa kwa nini ile idadi iliyokusidiwa haikufika wakati vitu vilivyohitajika kwa shughuli hiyo vilipatikana kutokana na hali halisi iliyotakiwa.

Mhe. Mwenyekiti, halafu jengine kulikuwa na mambo mengine hapa katika kiambatanisho yaani kuzalisha gesi (*Liquid Nitrogen*) lita 4000 kwa ajili ya kuhifadhia mbegu, na utekelezaji wake ulivyopatikana ni lita 2095 tu kuna upungufu wa lita 1905, kukiwa na upungufu wa *Liquid Nitrogen* kuna upungufu wa kuzalisha hizo mbegu. Naomba maelezo.

Mhe. Mwenyekiti, jengine kuna kufanyia matengenezo ya kawaida (*service*) mtambo wa *Liquid Nitrogen* na utekelezaji ni kuwa, mtambo wa *Liquid Nitrogen* ulifanyiwa matengenezo ya kawaida mara mbili kati ya mara ya nne zilizopangwa. Ule mtambo ni muhimu sana kwetu tulikuwa na tatizo la *Liquid Nitrogen* mradi huu wa kupandisha ng'ombe kwa sindano ulifeli *totally*, Mwenyezi Mungu katujaalia tunao mtambo ule na ulikuwa ufanyiwe matengenezo mara nne kwa kujuulikana kuwa ukiharibika tunaharibikiwa sote. Kwa nini nataka nijue kuwa ulifanyiwa matengenezo mara mbili tu kati ya mara nne.

Mhe. Mwenyekiti, jengine ninaloomba kuzungumza ni kuwa mheshimiwa Wizara hii ya Mifugo na Maliasili ni wizara ya kitaalamu pamoja na kuwa kuna upungufu wa wataalamu, lakini wizara hii itabakia katika hadhi ile ile. Tuna-*deal* na viumbe vya aina kwa aina na sisi kwa sababu ya maendeleo ya nchi hii tumesema kwa makusudi tuondoke katika ule mfumo wa kushughulikia viumbe vya kiasili awe mbuzi, awe ng'ombe, awe kuku na kadhalika na kwenda katika ufugaji wa kisasa ambao ni wenye tija. Kwa kuku ni kupata ama nyama nyingi au mayai mengi, kwa

ng'ombe ni kupata maziwa mengi au nyama nyingi na kadhalika na haya tunafanya kwa njia inayoitwa *crossbreeding*, tunachukua mambo ya dume tunachanganyisha na mke ili tupate hizo mbegu bora, na hii ni gharama kubwa sana. Lakini kwa sababu kuna utaalamu unatakikana na kuna mambo ni lazima yafuatiliwe ikiwa ni pamoja na mazingira na lishe, na mradi huu tokea kuanza mpaka leo tayari umeshatumia fedha nyingi sana.

Mimi nataka kujua ni tija gani tumeipata katika wanyama tofauti katika kufanya uzalishaji huo tunaosema na kama hawa vizazi vinavyozaliwa vinaweza kukua na kuzaa wenzao angalau wizara iniambie tumefika kizazi cha aina ngapi ambacho tunaendelea ku-*survive*. Nasema hivi kwa sababu siku zote tunapochukua mbegu kutoka nchi fulani ambayo kule inadumu ni *existing peaches*, tukaileta kwetu huku ambao viumbe waliopo tayari wameshaka kwa muda mrefu, tukachanganyisha kupata mbegu mpya ni lazima kuwe na utaalamu wa kuhakikisha mbegu mpya, ile itaweza kumudu mazingira ya pale na kuweza kuzaa hivyo ndio ilivyokuwa tunahitaji.

Mhe. Mwenyekiti, lakini mambo haya yameanza tokea miaka ya 1982 na bado tunajiona tuko katika umasikini hatuoni namna gani tumeendelea. Kwa hivyo, naomba wizara inielekeze ni utaalamu gani walioufanya kiasi ambacho fedha nyingi inatumika katika kufanya hii *crossbreeding* na kutafuta machotara wanaofaa, na wapi tumekwama na ushauri wao ili siku zote unapofanya jambo la maana ni lazima tupate maendeleo, vyenginevuyo itakuwa haielekei kwa kutumia fedha nyingi lakini ikawa sasa tunakwenda *theoretically* na wala matunda hayapatikani ipasavyo. Mheshimiwa nashukuru. (*Makofi*)

Mhe. Mwenyekiti: Ahsante Mhe. Mjumbe, kwa mchango wako na kwa leo kwa kutuhitimishia shughuli yetu hii.

Waheshimiwa Wajumbe, tunayo orodha ya watu watano ambayo *inshaallah* tutaendelea nayo kesho tukijaalia uhai, uzima na salama na tutakapofika tutaanza na Mhe. Hija Hassan Hija akifuatiwa na Mhe. Jaku Hashim Ayoub. Baada ya hayo niseme kwa mara nyengine tena nakushukuruni sana kwa mashirikiano ambayo mmenipatia na hadi hapa sasa naahirisha Baraza letu hadi kesho tarehe 11/06/2015, siku ya Alhamis saa 3:00 za asubuhi. Naomba kuahirisha.

(*Saa 1:43 usiku Kikao kiliahirishwa mpaka tarehe 11/06/2015 saa 3:00 asubuhi*)